
**A Magyar Művelődési Intézet
és
Képzőművészeti Lektorátus
Évkönyve**

2012

Szerkesztők
Kiss László
Tóth Zsóka

Olvasószerkesztő
Hargitai Mária

© MMIKL, 2012

ISSN 2061-0750

Kiadja a Magyar Művelődési Intézet
és Képzőművészeti Lektorátus, Budapest
Felelős kiadó: Borbáth Erika főigazgató

Tartalomjegyzék

A KÖZKULTÚRA ÁRAMLATAI

HUNYADI ZSUZSANNA	
A Kistelepülések kulturális kínálata	6
SZÉKELY GABRIELLA	
Tükröm, tükröm mondd meg nékem... ..	39
TÓTH ZSÓKA	
Felnőtt tanulók hete 2011. október 13-21.....	44
PÉTERFI FERENC	
Kikerülhetetlen, hogy stratégiai ágazattá váljon a kultúra, a közösségi művelődés!.....	55

INTERNETES KOMMUNIKÁCIÓ

HUSZERL JÓZSEF	
Élő adás az interneten	62

MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉZET ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI LEK- TORÁTUS MŰVÉSZETI TANÁCSA

KISS LÁSZLÓ	
Megalakult az MMIKL Művészeti Tanácsa	70
„ART? Használ!” művészeti konferencia programja.....	71
VARGA FERENC	
ART?HASZNÁL! Művészeti konferencia	78

MŰVÉSZETEK

DÓRI ÉVA	
Alkotás a hétköznapiakban	87

DÓRI ÉVA

A XXI. Amator Artium „azaz a művészet szerelmesei” Országos
Képző- és Iparművészeti tárlat margójára92

PILASZANOVICH IRÉN

„Jelbeszéd és a jelet hagyni” XXI. Amator Artium Pest megyei meg-
nyitója93

GYŐRI LAJOS

54 Fotóalbum

5.000 Alkotó

10.000 Közhasznúvá tett alkotás95

SZENTIRMAI LÁSZLÓ

Művészet és az esztétikum szerepe a gyermekek nevelésében112

LÁPOSI TERKA

Kemény Henrik 1925-2011121

SZENTIRMAI LÁSZLÓ

Huszonhatodszor a Zsákomban a bábom.....126

NEMZETISÉGI KULTÚRA

LUKÁCS MÁRIA

„PRO CULTURA MINORITATUM HUNGARIAE” díj átadása –
Nemzetiségi Gála 2011143

SZERZŐINK148

A KÖZKULTÚRA ÁRAMLATAI

A kistelepülések közkulturális kínálata

A Kutatási és Fejlesztési Programok Főosztálya - egy sikeres NKA-s pályázat támogatásával - 2011-ben az 5000 főnél kisebb települések kulturális kínálatát vizsgálta. A kutatás során 500 településen kérdőíves vizsgálatot végeztünk, 35 településen pedig mélyinterjúkat készítettünk a települések főbb közkulturális szolgáltatóival (polgármesterek, művelődési házak vezetői, civil szervezetek vezetői, vállalkozók, egyház, stb.). A következő összefoglalóban mind a kvantitatív, mind a kvalitatív kutatás eredményeit ismertetjük.

A kutatási eredmények bemutatásán kívül próbáltunk ötleteket, javaslatokat is megfogalmazni, ezeket keretes szöveggént jelöltük. Előre is elnézést kérünk, ha papírszagú, íróasztal mellőli ötletelésnek, netán „észosztásnak” tűnnének. Nem annak szánjuk, hiszen többségük valójában valahol már látott, megvalósított projekt. A későbbiekben tervezzük, a jó ötletek, módszerek összegyűjtését, amikre alapozva, akár a közművelődésben használható, a helyi adottságokhoz igazítható ajánlásokat, protokollokat dolgozzunk ki. Ehhez természetesen a szakma segítségére is nagy szükség lesz.

1. A közművelődési tevékenység infrastruktúrája

Az MMIKL korábbi, kutatása¹ alapján az **országos** helyzet legfőbb jellemzői a következők:

- A települések **90%-án van művelődési ház vagy közösségi színtér.**
- A települések 40%-án foglalkoztattak teljes munkaidőben közművelődési vagy közgyűjteményi szakembert, 60%-án pedig részmunkaidőset. Teljes-, vagy részmunkaidős **szakember a települések 80%-án dolgozott 2008-ban.** A települések **20%-án tehát nincs egyetlen** közművelődésért, kultúráért felelős **szak-**

¹ A 30 ezer fő alatti települések kulturális intézményi ellátottságát feltáró kutatás

ember sem. Egyes megyékben, épp a leghátrányosabb helyzetekben, 30-40%-ot is eléri ez az arány.²

- A szakemberek számát, különösen a teljes munkaidősökét leginkább a település nagysága befolyásolja. A szakemberek megléte szignifikáns összefüggést mutat a lakosság végzettségével, a település típusával (község-város) és a romák arányával: nagyobb valószínűséggel dolgozik szakember a népesebb, illetve iskolázottabb lakosságú településeken, valamint a városokban. A roma lakosság arányát tekintve ellentétes irányú az összefüggés: **minél több roma él egy településen, annál kevésbé valószínű, hogy van ott szakember.**
- A legkisebb települések 60%-ában biztosított – legalábbis formálisan – az intézményi és szakemberi háttér. 40%-ban vagy az egyik vagy a másik, vagy mindkettő hiányzik. 600-700 településen, kb. fél millió ember nem jut hozzá semmilyen közművelődési szolgáltatáshoz.

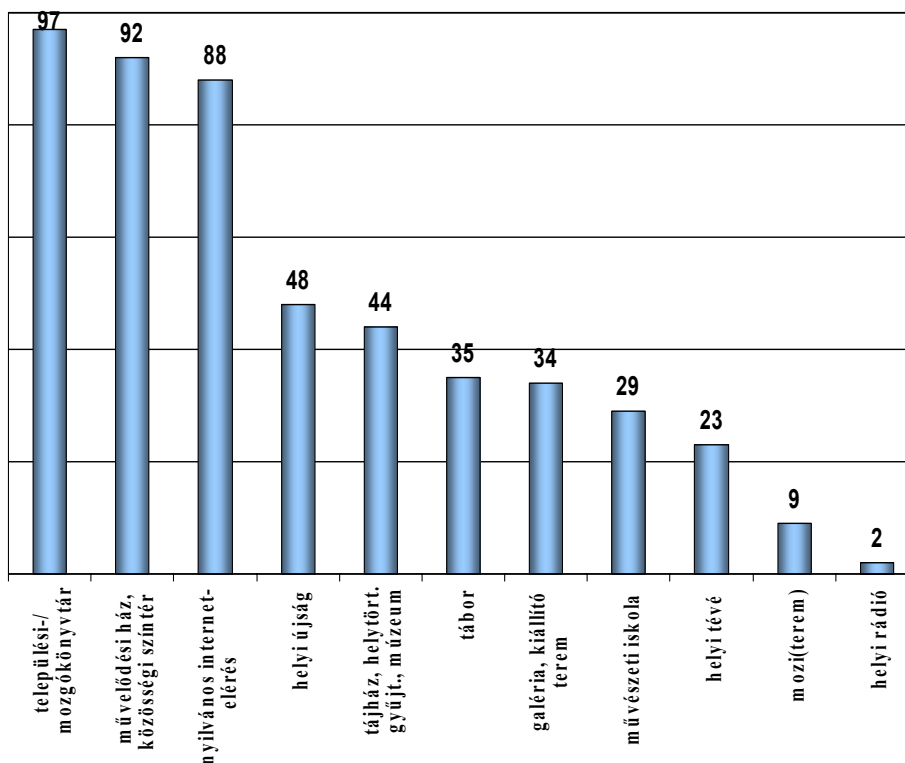
A jelenlegi kutatás infrastruktúrára vonatkozó megállapításai:

- Az 5000 főnél kisebb településekkel kapcsolatos kutatás az országos felméréshez hasonlóan azt találta, hogy a kistelepüléseken a könyvtári ellátottság a legmagasabb (97%). Ezt követi a művelődési ház/közösségi színtér (92%), valamint a nyilvános internet elérés (88%) megléte. Helyi újságot, illetve tájékoztatót, helytörténeti gyűjteményt a települések szűk felén találtunk (48%, ill. 44%), táborot, kiállítótermet mintegy a harmadán (35%, ill. 34%), művészeti iskolát 29%-nál, helyi tévét pedig 23%-nál. A legrosszabb ellátottságot a mozi termék és a helyi rádiók esetén tapasztaltuk (9%, ill. 2%). (1. ábra)

² Talata-Dudás Katalin: Kulturális intézmények a 30.000 fő alatti településeken, SZÍN 14/4, 2009. augusztus

1. ábra

A települések hány %-án működik...

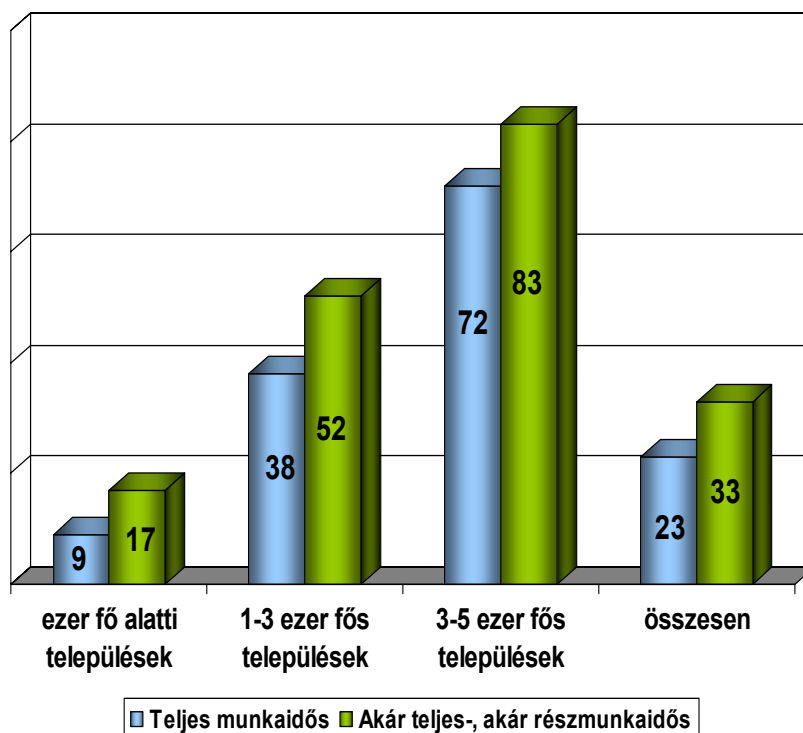

- A megkérdezettek legnagyobb arányban a tájházat-helytörténeti gyűjteményt hiányolták a településekről (18%), ezen belül is leginkább az ezer fő felettieknél. Helyi újságot, illetve tévét a települések hetedén szeretnének (14-15%), mozit, tábort, rádiót, kiállítótermet pedig a tizedüknél.
- A kistelepülések 33%-án dolgozik közművelődési szakember (népművelő; művelődésszervező). A településméret szerinti különbségek igen nagyok: míg a három-ötezer fős települések 83%-án, addig az ezer fő alattiak csupán 17%-án dolgozik

ilyen munkakörben valaki. A teljes munkaidőben alkalmazottakat vizsgálva még nagyobbak a különbségek (9%, ill. 72%, míg az átlag 23% volt). (2. ábra)

2. ábra

A településen dolgozik népművelő, művelődésszervező (%)

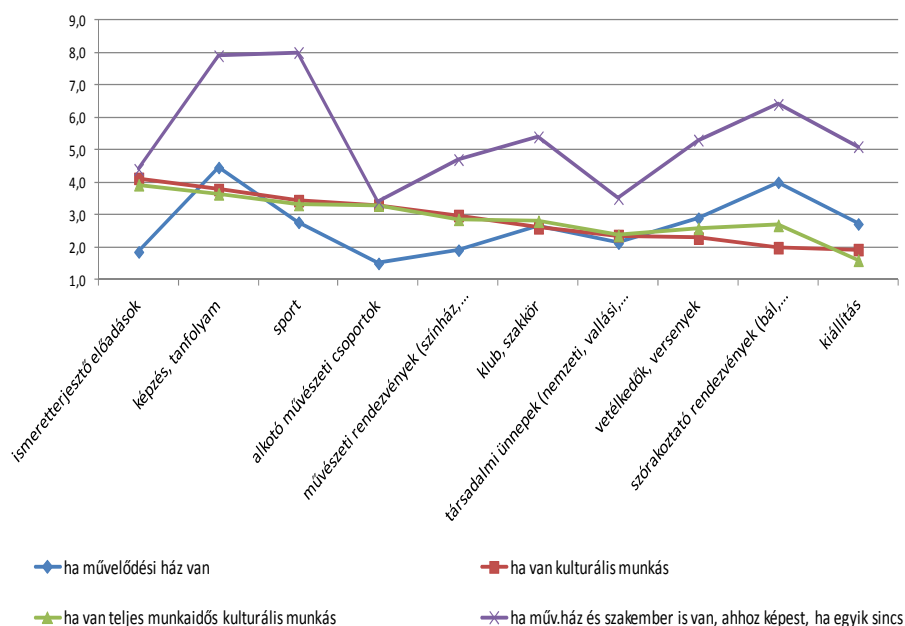

2. A közművelődési infrastruktúra és a közművelődési élet intenzitása közti összefüggés a kistelepüléseken

- Azokon a szerencsés településeken, ahol **mind művelődési ház, mind szakember megadatott, akár hat-nyolcszoros látogatószámot**, aktivizált lakosság számot is el lehet érni azokhoz a hátrányosabb helyzetű településekhez képest, ahol se művelődési ház, se szakember nincs. (3. ábra)

3. ábra

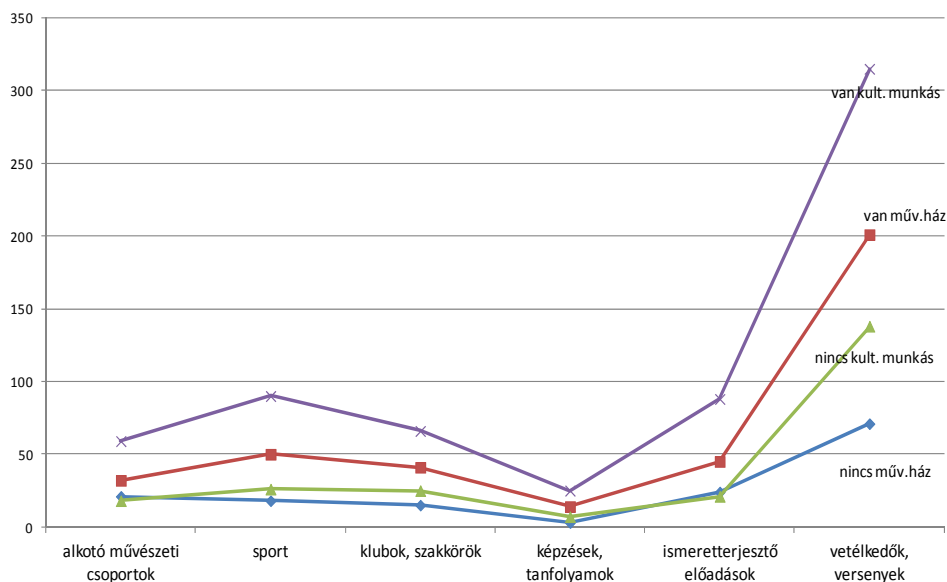
Hányszorosára növeli a művelődési ház megléte valamint a kulturális munkások alkalmazása a különböző eseményekre eljáró emberek létszámát? (indexek)

- A legkisebb településeken tudja a legnagyobb hatást elérni a szakember alkalmazása, különösen, ha teljes munkaidőben dolgozhat.
- A legkisebb településeken a nagyobbakhoz képest a szakember alkalmazása még fontosabb, mint a művelődési ház megléte. Fontos tehát, hogy ne feledkezzünk el a „kell egy hely” kívánalma mellett a „kell egy ember” szükségességéről se! (4. ábra)

4. ábra

Hányan vesznek részt különböző önfelkészítő programokon a közművelődési infrastruktúra függvényében az 5000 lélekszám alatti településeken (átlagos létszám)

A helyi közművelődés nem önkormányzati szereplői

- A települések **87%-án működik legalább egy civil szervezet**; ez az arány az ezer fő alatti településeknél 81%, míg a nagyobaknál 96-97% volt. A kistelepüléseken átlagosan 2,2 db, az ezer-háromezer főseken 4,4 db, a három-ötezer lakosságú településeken pedig 6,7 db civil működő szervezetet találtunk.
- Tevékenységüket tekintve, **a kulturális és szabadidő szervező szerveződések állnak az első helyen (52%)**, utánuk következik a sport és a polgárőrség-tűzvédelem (46-47%), majd a falu- és városszépítés, fejlesztés (29%). Az oktatás, az iskola-óvoda-bölcsőde támogatására a települések 25%-án szerveződött vala-

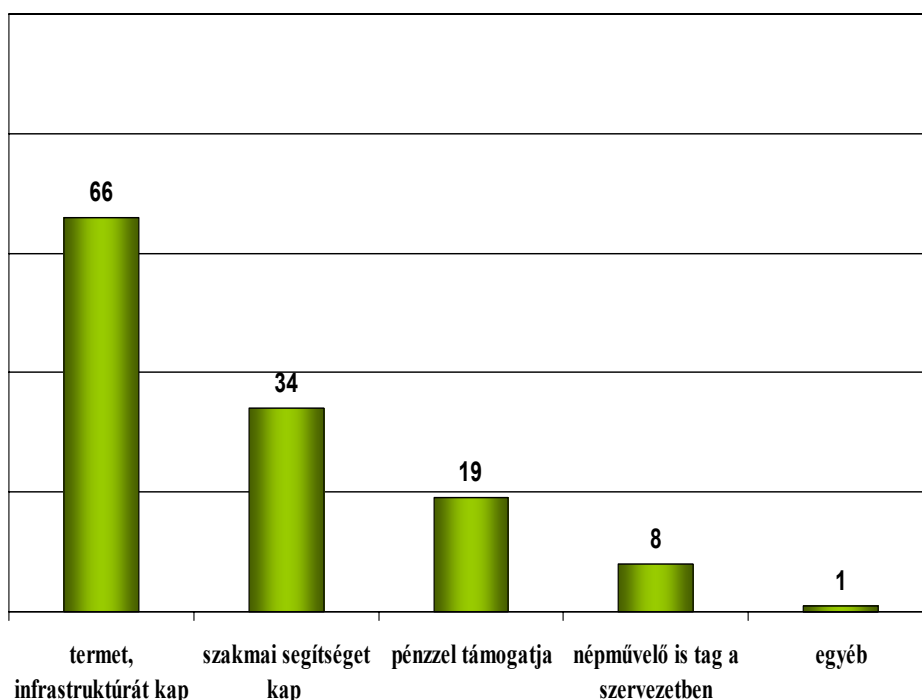
milyen civil közösség (bár ezek jelentős része vélhetőleg támogatás-befogadásra és nem tényleges tevékenységre létesül).

- A kvalitatív vizsgálat mélyinterjúit elemezve nem találtunk jelentős különbségeket az intézményi világ kínálata és a lakossági, civil, egyházi, egyéb szervezetek kínálata között. Amennyiben volt intézmény a településen, az szolgáltatotta a hagyományos alapkínálatot anyagiak és érdeklődés függvényében. Az egyházi kezdeményezések, civilek, magánakciók színesítették, gazdagították, kiegészítették a kínálatot, és ezek pozitívan hatottak a települések kínálatára. **A civilek jól reagálnak a réteg, csoport igényekre, amelyekre a hivatalos (intézményi szféra) energia, forrás hiányában nem tud mindig kielégítő válaszokat adni.** (pl. galambtenyésztés, horgászat, crossbiciklisek, nagycsaládosok, stb.)
- A **civil szervezetek bő fele (59%-a)** áll valamilyen **kapcsolatban a művelődési házzal**, ahol van népművelő, ez az arány magasabb (68%). A kapcsolat **leggyakoribb módja** a terem-egyéb **infrastruktúra biztosítása**, majd a szakmai segítség, végül pedig a pénzübeli támogatás. (5. ábra)

5. ábra

A településen legalább egy szervezet... kapcsolatban áll a művelődési házzal (%)

Bázis: a településen működik civil szervezet és művelődési ház

- Az adatok azt is alátámasztják, hogy ugyan **fontosak a civilszervezetek** és minden más résztvevő, aki egy település kulturális, közösségi művelődését szervezi, **de a művelődési házak helyet biztosító, befogadó szerepe**, illetve a közművelődési **szakemberek** mindezen tevékenységeket koordináló, mentoráló, **szervező tevékenysége nélkül csak harmada, fele lenne a kulturális- illetve a közösségi eseményekre eljárók száma**³.

³ A korábbi kutatásaink alkalmával felvett interjúk sorában fogalmazták meg a szakmai kérdeztettek, hogy olykor a civilek jelentős támogatást kapnak valamely program megszervezésére, azután a lebonyolítás, a háttér biztosítása, népszerűsítés, felügyelet az intézmény dolgozóira hárul. A program sikere, a sikerért kiérdemelt megbecsülés mégis a civil szervezethez köthető.

BAÁN KATALIN E-MAFOSZ
Albertirsai Fotóköör, Cegléd - Magyarország, Túrkeve - **Pásztorbot**

A kistelepülések kulturális, közművelődési, közösségfejlesztési szakember hiánya felveti a kérdést, hogy lehetne ezen a helyzeten javítani, hiszen tudjuk, s az újabb adatokkal ismét bizonyítottuk, hogy milyen fontos szerepük van a helyi szakembereknek. A kistelepülések önkormányzatai nagyon szegények, többségük eladósodott is, ezért nem várható el, hogy önerőből tudjanak alkalmazni (több) szakembert. Azt viszont el kellene érni a szakmának, hogy valamilyen kvóta szerint, **ha nem is minden településre egyenként, de ezer vagy kétezer főre vetítve, jusson megfelelő szakember.** A különösen hátrányos helyzetű térségekbe pedig, **a pozitív diszkrimináció elvén, akár több is.**

3. A tevékenység legfőbb tartalmi kérdései

E kérdéskör kapcsán több kérdést is feltettünk: melyek a települések kínálatában a **fő programtípusok**? Mi a fő jellemző, a **rutinos** programszervezés vagy az **innovatív**, a társadalmi-gazdasági környezetre reagáló, szocio-kulturális tevékenység? Más szóval, **programszervezés vagy problémakezelés** zajlik a kistelepüléseken? Értelemszerűen e kérdéskör kapcsán vizsgáltuk azt is, hogy melyek a létező **főbb társadalmi-gazdasági problémák**, és ezek közül mely problémákra van válasza a közművelődésnek, valamint egyáltalán: maga **a szakma vajon feladatának tartja-e a problémakezelést?**

A legfrissebb, megjelenés alatt álló országos közművelődési statisztikát elemezve, Talata-Dudás Katalin a következő megállapításra jut:

“Az egyes művelődési formák mérésénél jelentkező módszertani és egyéb problémákat is figyelembe véve **a rendezvények, a szolgáltatások, a klubok-körök tudtak szinten maradni, a művészeti csoportok iránti érdeklődés kissé még nőtt is, az ismeretátadás kötöttebb formái (oktatásképzés, ismeretterjesztő előadások)** iránti viszont **csökkent.** A közművelődési intézmények **egyre kevésbé adnak helyet külső rendezvényeknek, képzéseknek,** ami az infrastruktúra terén mutatkozó lema-

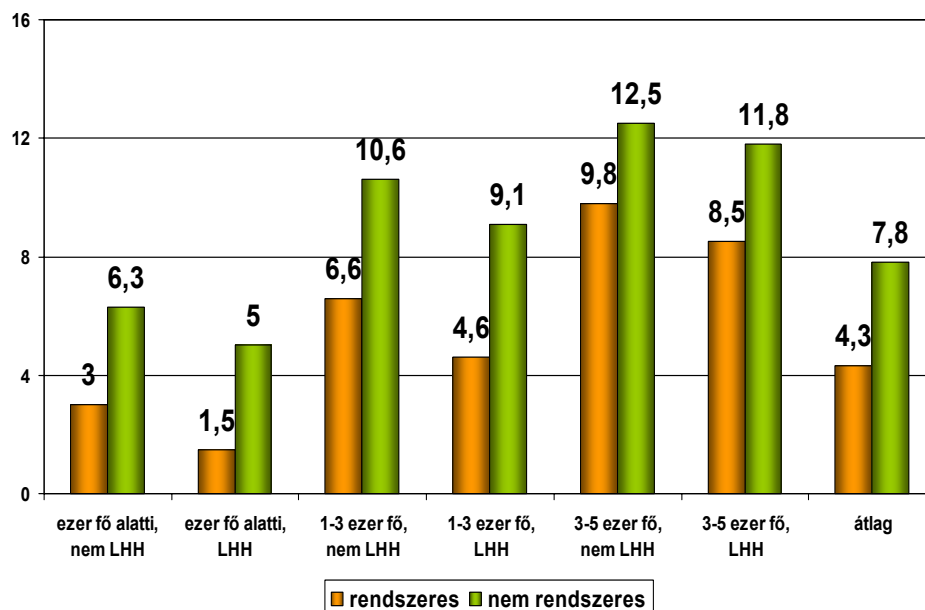
radás, az egyre növekvő konkurencia, s a csökkenő vásárlóerő következménye lehet.”

- A **kistelepülések** kínálatának vizsgálata is azt mutatja, hogy a közművelődési tevékenység **fő eleme a programszervezés; a szórakoztató rendezvények** (fesztiválok, falunapok, bálók, stb.) és a különböző társadalmi, nemzeti és vallási **ünnepek**, évfordulók megemlékezések szervezése. Ilyen programok **a települések 80-90 százalékán megtalálhatóak**. Az önfejlesztő alkotó művészeti csoportok, vagy a különféle érdeklődési és hobbi klubok, **szakkörök** megléte csak **60% körüli**, nem beszélve a **képzések**, tanfolyamok **40%-os** arányáról. A képzéseken, tanfolyamokon belül igen ritkák az oktatást pótlóak (2%), de szakmai, munkaerő-piaci képzésből sincs sok (8%); **inkább a mindennapi élet**hez szükséges képzések domináltak (34%), ezen belül is az **autóvezetés, KRESZ** (19%), a **számítógépes** (16%), illetve a **nyelvi képzések** (10%).

E kérdéskörnél is érvényes a „szokásos” trend, a kisebb településeken kedvezőtlenebb a helyzet, a legrosszabb ezen belül is, a leghátrányosabb helyzetű (LHH) 1000 lakosnál kisebb településeken. Ezekben a helyeken évente átlagosan 1,5 (db) rendszeres művelődési tevékenységi forma (klubok, szakkörök) van, a nem rendszeres szórakoztató rendezvényekből, társadalmi ünnepekből pedig átlagosan öt, összesen 6,5 a kulturálódási formák, események, alkalmak száma. A legjobb helyzetű 3000-5000 fő közötti nem LHH településeken ugyanezek a számok azt mutatják, hogy átlagosan 10 féle rendszeres tevékenységi forma és 13 féle szórakoztató és ünnepi rendezvény, összesen tehát 23 féle program van. A gazdasági adottságait tekintve általában **legrosszabb** (1000 fő alatti LHH) és **a legjobb** (3000-5000 közötti nem LHH) helyzetű kistelepülések **között a programok kínálatában** tehát közel **négyszeres a különbség**. (7. ábra)

7. ábra

A településen hányféle rendszeres, ill. nem rendszeres tevékenység volt az elmúlt 12 hónapban? (átlagok, db)

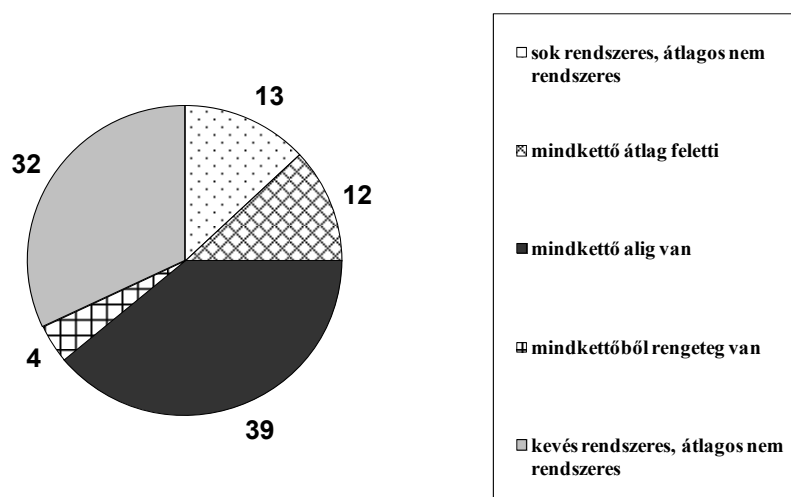
- A településekből rendszeres és nem rendszeres művelődési formák száma alapján különböző csoportokat (klasztereket) képeztünk⁴. A települések 40%-án mind a rendszeres összejövettel lehetővé tévő klubok, szakkörök, mind a nem rendszeres, társadalmi ünnepek, illetve szórakozási lehetőségek (bálok, fesztiválok) száma nagyon alacsony (évente 1,5 klub/szakkör illetve 3,2 bál, ünnep). Evvel szemben a képzeletbeli skála másik végén, a településeknek mindössze 4,5%-a áll, ahol mind a rendszeres klubok és alkotó szakkörök, mind a nem rendszeres szórakozási alkalmak és társadalmi ünnepélyek éves száma az átlagnál (4,3 illetve 7,8) jóval magasabb (14, illetve 17). Ha az említett kevés számú közművelődési lehetőségeket biztosító települések 40%-

⁴ A klaszterek részletes leírása a kvantitatív vizsgálat eredményeit bemutató fejezetben található.

hoz, még hozzáadjuk a települések további kb. 30%-át, ahol szinte csak a “kötelező” társadalmi ünnepeket tudják megtartani, akkor a **közösségi művelődéssel gyakorlatilag nem rendelkező** (de legalábbis nagyon-nagyon szerény kínálatú), **települések aránya az 5000 főnél kisebb településeken 70%!!!!** (8. ábra)

8. ábra

A települések megoszlása a rendszeres/nem rendszeres művelődési formák száma alapján (%)

- A kistelepülések közösségi művelődési tevékenységének hiánya azért is fájó, mert mint tudjuk legalább Robert Putnam társadalmi tőke és Mérei Ferenc pszichológiai fejtegetései óta, az alkotó közösségek túlmutatnak önmagukon, az együttes élmény közösséget formáló erő. Áttételesen bár, de ezt erősíti az az adatsor is, melyből az derül ki, hogy **a nagyobb számú közművelődési lehetőséget biztosító településeken a közösségi élettel való elégedettség is magasabb**; ahol nincs semmi, ott átlagosan 3-as osztályzatot adtak a település közösségi életével való elégedettségre, ahol pedig sok minden van, ott 3,7 osztályzatot. A két dolog természetesen valamelyest összefügg, de nem jelent okvetle-

nül oksági kapcsolatot, és semmiképpen nem lehet egyedüli magyarázata a művelődési alkalmak száma a közösségi élet megítélésének, az még sok minden, itt nem mért dologtól függ. Megnéztük azt is, hogy vajon ahol több program van, ott magasabb-e a faluért végzett közös akciók száma. Itt is élt az összefüggés, **a legrosszabb, leginkább programhiányos település klaszterben kisebb volt a közös akciókat** (faluszépítés, szemégyűjtés, parkosítás, stb.) **szervező települések aránya, mint az átlag feletti darabszámú rendezvényekkel, programokkal rendelkezőkben** (75% versus 100%).

- A települések közösségi művelődésének szervezésében **általában a rutin dominál, ritkák az innovatív programok.** A rutin kétféle értelemben, hogy maguk a műsorok sem újulnak meg („*A szüreti multságunk vagy Augusztus 20. évek óta egy kaptafára megy, ez közömbössé teszi az embereket, mindig kellene egy kicsit megújítani, hogy az emberek érdeklődését felcsigázza.*”), illetve nincsenek új, izgalmas próbálkozások („*Ezek a falusi kultúrházak nem a reneszánszukat élik, olyan koncepció kéne, ami ma működőképes, a 21. századi embert eléri.*”). **Nincs**, vagy csak elvétve a – különösen a fiatalokat vonzó - **infokommunikációs technikákat (ki)használó programkínálat**, de ingyenes vagy kedvezményes **nyelvtanfolyamok sem segítik széles körben a társadalom modernizációját.** Mindkettő a társadalmi környezet kihívásaira reagáló közművelődés feladata lehetne, ha lennének hozzá megfelelő feltételek. (Ezért is sajnálatos, hogy **megszűnt a Közkincs program**, mivel annak keretében több helyen is készült például a helyi közösségek bevonásával értékleltár, mely internetre is felkerült, s más modern technikákkal terjesztése, iskolai tananyagba való integrálása több helyen lehetővé vált.)
- Szólhatnánk arról is, hogy a környezettudatos gondolkodásmód, a természetvédelem, a fenntarthatóság kérdései, vagy a kapcsolatos programok (leszámítva egy-két ismeretterjesztő előadást) sem szerepelnek túl gyakran a kistelepülések közművelődési kínálatában. A megkérdezettek által említett újítások zöme a korábbi struktúrában belül marad, azaz elsősorban a szórakoztató rendezvények köre bővül, újabb fesztiválok, bálók kerülnek a kínálatba. Felmerül a kérdés, hogy vajon az újabb és újabb fesztiválok, bá-

lok, bulik helyett vajon miért nem születnek más jellegű, újabb típusú programok? Nincs rá igény, vagy a bevált csábítása túl nagy, hisz a szórakoztató programok sikeresek, az emberek szeretnek mulatni, együtt lenni, enni-inni, s a szomszéd falu is ezt csinálja sikeresen, utánozzuk hát. Az ilyen rendezvények megszervezése sem túl nagy kihívás, jól megy, rutinból. Vagy tán ötlet nincs elég? Vagy pénz?

Ha e két utóbbi hiányról – ötlet és pénz - lenne szó, akkor esetleg megoldás lehetne, hogy a szórakoztató rendezvények költségvetéséből kis összeget átcsoportosítva, olyan pályázatokat hirdessenek, melyek új ötletre irányulnak és a helyi lakosok által megszavazott legígéretesebbnek a megvalósításához hozzá is járulna. Külföldi példák tapasztalata mutatja, hogy már egész kis pénzösszeg is sok ötlet megvalósítását segítheti.⁵

DOFKA ZSUZSANNA
Budapest
Magyarország, Decs – **A kivétel**

⁵ Jó példát ismerünk Lengyelországban, ahol 100 településen jött létre öntevékeny ifjúsági klub. A mozgalom civil szférából érkező vezetője, ma már komoly európai forrásokból biztosítja a fenntarthatóságot, melynek része egy kis kezdőtőke biztosítása is a klubok számára. A program kicsiben indult, néhány település kreatív fiataljai ötleteltek és nyertek, akkor még helyi pénzeket.

4. A helyi társadalmi problémákra való reagálás, illetve a közművelődési tevékenység szocio-kulturális irányultsága

Tapasztalataink szerint megoszlik a szakma véleménye abban, hogy egyáltalán dolga-e a közművelődésben dolgozó szakembernek a helyi társadalmi problémákkal foglalkoznia. Van, aki úgy gondolja, hogy igen, és foglalkoznak is vele, van, aki szerint nem dolga, bár dolga lehetne, ha kapna hozzá megfelelő forrásokat és elegendő szakembert, és akadt olyan is, aki teljesen elutasítja a felvetést, mondván, hogy arra vannak a rokonszakmák.

A vizsgálatból a közművelődési szakemberek feladatával kapcsolatban összességében az derül ki, hogy **többségében nem tekintik a közművelődési szakemberek fontos feladatának, feladatuknak a helyi társadalmi problémákra való reagálást.**⁶ Legfontosabb feladatnak – összhangban a megvalósuló programok típusával – az ünnepi alkalmak teremtése mellett, a hagyományőrzést, a magas kultúra közvetítését, a közösségek, csoportok támogatását, s az aktív, cselekvő állampolgári attitűd kialakítását tekintik. A szociális feladatok, a felzárkóztatás, foglalkozás a társadalom peremére szorultakkal, a munkanélküliekkel, általában a reintegráció segítése, felnőttképzések, átképzések szervezése, valamint a romakérdés kezelése csak közepes fontosságot kapott. A közművelődés tehát **mérsékeltén érzékeny a társadalmi problémákra**, pontosabban lehet, hogy érzékeny, de tenni keveset tesz, vagy keveset tud tenni.⁷

⁶Megérne egy fejezetet annak elemzése is, hogy milyen változásokon ment keresztül a közművelődési szakemberek feladatértelmezése. Vercseg Ilona pl. 1985-ben a következő népművelői szereptípusokat írja le: megfelelni az irányítás aktuális elvárásainak (48,6%), a „hétköznapi kultúra” kommunikálása (12,9%), a problémák tudatosítása, egyéni életvezetésre buzdítás (11,4%), bizonyos ideológia tartalmak „bevitele”, tudatformálás (7,1%), a kultúra egy specifikus tartományának átadása (5,7%), az „ünnepi kultúra” közvetítése – örök értékek (4,3%), az alulról jövő kezdeményezések felkarolása (1 fő), a társadalmi cselekvés, beavatkozás lehetőségének keresése (2 fő), vegyes szerepértelmezések (5,7%). G.Furulyás Katalin, 2005-ben a mostanihoz hasonló kérdéssora, vagy a szakfelügyeleti jelentések értékelése a hétféle feladatelem ellátásáról egyaránt azt mutatja, hogy nincs a legfontosabb feladatok között a helyi társadalmi adottságokra való reagálás, ugyanakkor az is valószínű, hogy az érzékenység nőtt; igaz, a problémák súlya is. Mélyebb elemzést igényel a változás nyomon követése.

⁷ Találkoztunk a vizsgálat során olyan önkormányzattal például, amelyik nem támogatta azt a pályázatot, ami hátrányos helyzetű rétegeknek szolgáltatott volna programot. A mögöttes okot nem tudjuk, de biztos, hogy valamilyen megfogalmazott vagy látens preferencia alapján mindig dönteni kell az önkormányzatnak, hogy mit támogat, hiszen mindent nem tud. Itt ismét a szemé-

Mint egyik kollégánk az interjúk összegzésénél megjegyezte: „*Szakmai felkészültségük és gyakorlatuk alapján többet várhatnánk el tőlük, de nem ismerik fel a szerepüket, mozgásterüket. Ez alól valószínűleg csak a képzések jelentenek üde kivételt, hiszen itt a munkába állás esélyét növelő tevékenységről van szó. Az látszik, hogy amire külső (pályázati, megyei, stb.) impulzust kapnak, azt örömmel, sikeresen végzik.*”

Erősebb társadalmi érzékenység jellemző a nagyon hátrányos helyzetű, sokszor **nagyarányú képzetlen és cigány népességgel rendelkező településekre**, ahol nem lehet megkerülni a problémát, és sok felzárkóztatást célzó pályázat is van. (Érdemes lesz megvizsgálni, hogy a TÁMOP támogatások, pl. az „Építő közösségek” program azon kiírásai, amelyek ilyen irányban célzottak, milyen hatással és mely településeken valósultak meg.) A kistelepüléseken végzett vizsgálatunkból az derül ki, hogy ott, ahol a cigányság aránya eléri legalább a 20%-ot, már fontos problémaként és a közművelődési szakember feladatába is beletartozóként értelmezik a társadalmi felzárkóztatás segítését.

Mennyire fontos a népművelő munkája során: (1-5 osztályzatok átlagai, ahol van közművelődési szakember)

Romák aránya a megkérdezett szerint	nincs roma (N=50)	10% alatt (N=51)	10-20% (N=36)	21-50% (N=21)
A hagyományok őrzése, átadása	4,8	4,8	4,6	4,9
Közösségek, csoportok támogatása, működtetése	4,7	4,7	4,6	4,8
Ünnepi alkalmakat teremteni	4,8	4,8	4,7	4,7
A magas kultúra közvetítése, minél több ember számára	4,8	4,8	4,5	4,7
Az aktív-cselekvő-felelős polgári attitűd kialakítása minél több emberben a településen	4,5	4,7	4,4	4,7
Fejlesztési projektek indítása vagy ezekbe való bekapcsolódása	4,4	4,4	4,2	4,6

lyes preferenciák fontosságára gyanakodhatunk, mely helyi politikai beágyazottsága miatt ez esetben éppen csorbította a közművelődés felzárkóztató szándékát.

Szociális feladatok, felzárkóztatás, foglalkozás a társadalom peremére szorultakkal	3,6	3,8	4,0	4,5
A sokoldalú kommunikáció segítése (fax, internet, e-mail)	4,5	4,4	4,3	4,5
Foglalkozni a romakérdéssel	2,5	3,1	3,3	4,3
Foglalkozás a munkanélküliekkel, a reintegráció segítése	3,4	3,4	3,8	4,2
Szolgáltatások (vásárok, bemutatók)	4,2	4,1	4,4	4,2
Felnőttképzés, átképzések	3,3	3,5	3,5	3,9

Az más kérdés, hogy mennyire áll rendelkezésre az ehhez szükséges anyagi és humán erőforrás, érthetőbben: a pénz, és ha van még egyáltalán, akkor a problémákra érzékeny, azokat kezelni tudó szakember.

A szakemberképzés nincs felkészülve a problémakezelés gyakorlati módjának oktatására, tán szükségességét sem hangsúlyozza eléggé, és általában a társadalmi környezet, és sokszor a munkáltató sem azt várja el, hogy a hátrányos helyzetű csoportok szerepeljenek a közművelődés célcsoportjai között.⁸ Nem csoda tehát, ha azt tapasztaltuk a vizsgálatunk során, hogy a konszolidáltabb, viszonylag jobb helyzetű településeken általában nem foglalkoznak kiemelten a nehezebben elérhető, nehezebben aktivizálható csoportokkal, például a munkanélküliekkel, a képzetlenekkel, a többszörösen hátrányos helyzetűekkel. Ilyen feltételek mellett a **kistelepüléseken, a közművelődés egyenlőtlenséget enyhítő szerepe meglehetősen korlátozottan tud csak megvalósulni.**

- A programkínálat irányultsága, szerkezete, minősége sokszor összefügg a közművelődési szakember és a polgármester érdek-

⁸ G. Furulyás Katalin: Egyedül a „kisvilágban” (Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, 2007) c. tanulmányában bővebben foglalkozik e kérdéskörrel. Véleménye szerint a kulturális szakemberek igen erősen függenek a fenntartóktól, az önkormányzatoktól, illetve a polgármesterektől, képviselőtestületektől. Mivel a képviselőtestület szabja meg az intézmény éves költségvetését, a polgármester pedig a helyi intézmények vezetőinek munkáltatója, értelem-szerű, hogy valamilyen mértékben alkalmazkodniuk kell a vezetőknek, alkalmazottaknak az elvárásokhoz. Az elvárások pedig nem a szociális, felzárkóztató, ismeretterjesztő tevékenységeket fogalmazzák meg, sokkal inkább az ünnepi rendezvényeket, nagyrendezvényeket, falunapot, népszórakoztató programokat.

lődési körével. A mélyinterjú terepmunka során láttunk olyan települést, ahol a polgármester és a művelődési ház vezetője erősen vonzódott a fafaragáshoz, maguk is a népművészet mesterei voltak. Ez meg is látszott a településen, sok fából készült szobor, tájékoztató tábla, szép padok javítják a falu összképét, melyek többsége a helyi nyári alkotó táborokban és szakkörökön a művészekkel közösen készül. Ahol a gombászás iránt érdeklődik a művelődésért felelős szakember, ott gombafajtákról lesznek előadások, illetve gombatermesztéssel kapcsolatos tanfolyam indul, ahol a hagyományörzés, a néptánc a fontos a helyi népművelőnek, ott a programokban is valószínűleg túlsúlyban lesz ez a fajta kínálat. Ha pedig fiatal, akkor talán nagyobb az esély az újításokra, pl. a környezettudatosság beépítésére, az IT technikák figyelembevételére is. Ezeket az irányultságokat ugyan nehéz „statisztikailag” is bizonyítani, de a mélyinterjúk alapján nem túl merész állítás, hogy **van összefüggés a közművelődési szakemberek és a polgármesterek személyes érdeklődése valamint a helyi programkínálat egyes elemei között.**

- A **legfőbb társadalmi probléma** minden településen, függetlenül a méretétől és földrajzi elhelyezkedésétől **a munkanélküliség**, és főképp ehhez kapcsolódóan a megélhetési gondok, az elszegényedés. A vizsgált települések 70%-a küzd e problémával. A munkaerőpiacra való visszakerülést segítő programok, szolgáltatások között fontos a különféle képzések, tanfolyamok megléte és elérhetősége. Ilyenek a legkisebb településeknek mindössze egynegyedében vannak, de az eggyel nagyobb léptékű 1000-3000 lélekszámúaknak is csak felében, az összes vizsgált maximum 5000 lakosú települések 40%-ban. Ha a helyben elérhető különböző információs lehetőségeket vizsgáljuk, akkor kiderül, hogy **a kistelepülések 60%-ban lehet álláslehetőségekről szóló információhoz hozzájutni, s felében (51%) lehet képzési lehetőségekről tájékozódni, 43%-ban pedig elérhető álláskeresési tanácsadás.** A legkisebb településeken a legrosszabb ez esetben is a helyzet, nekik kell a legtöbb energiát befektetni ahhoz, hogy – ha álláshoz nem is – de legalább megfelelő információkhoz jussanak.

Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a közművelődési országos statisztika szerint a közművelődési szervezetek tevékenységének igen fontos részét teszi ki a felnőttoktatási tanácsadás, a munkaügyi tájékoztató szolgálat, az ingyenes jogi tanácsadás, az informatikai tanácsadás mellett, a helyi szakemberek segítő tevékenysége is, amikor a lakosok ügyes-bajos dolgainak elintézésében (pl.: segélyigénylés, önéletrajz elkészítése, közüzemi problémák esetén hivatalos levelek fogalmazása, telefonok, adatok keresése, hirdetések feladása, munkakeresés, iskolakeresés stb.) segédkeznek.

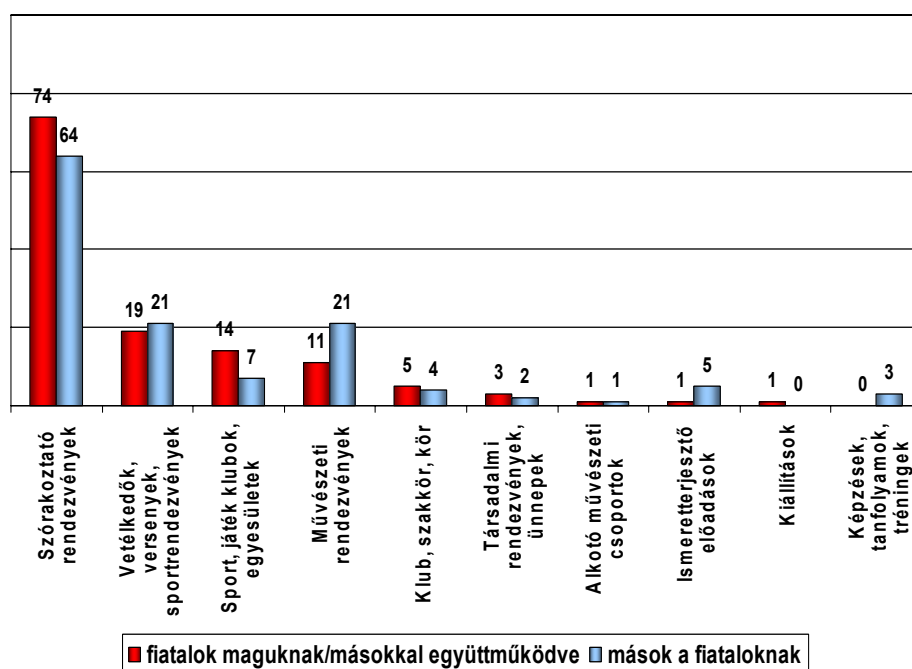
- A kistelepülések közel felén **az elöregedés és a fiatalok elvándorlása** következtében elnéptelenednek a falvak; az 1000 főnél kisebb települések 60%-ában, a valamivel nagyobb (1000-3000 fős) települések 40%-ában nagy gondot jelent az elöregedés illetve az ebből fakadó további problémák. A legkisebb falvak 30%-a még az elzárttsággal is küzd (utak hiánya, rossz állapota). Az **időseknek** viszonylag jól szolgálat a közművelődés: a kistelepülések felén (49%) működnek nyugdíjas klubok, de a főleg időseket tömörítő hagyományörző és népművészeti amatőr csoportok is hasonló arányban (47%) találhatóak. Sok ez vagy kevés? A másik két fontos célcsoporthoz (fiatalok, szegények) képest sok, ahhoz képest pedig, ami még lehetne, hogy jobban, intenzívebben be kellene vonni a helyi társadalom életébe az időseket, ahhoz képest pedig kevés. (A nálunk fejlettebb társadalmakban az időskori tanulás, az önkéntesség és a hobbi tevékenység is elterjedtebb.⁹) Az ifjúsággal való foglalkozás, számukra megfelelő kínálat biztosítása sok helyen jelent problémát. A probléma kezelését nehezíti, hogy nem helyben tanulnak, hogy nehezen tudják őket összefogni, alacsony az önszerveződési képességük, és vezéregyeniséget, saját „programfelelős” vezetőt sem könnyű körükben találni.

⁹ Hunyadi Zsuzsanna: Találkozások a kultúrával 1., A művelődési házak közönsége, helye, szerepe a kulturális fogyasztásban (Magyar Művelődési Intézet, MTA Szociológiai Kutató Intézet, 2004. 43.o.)

A településeknek mindössze egyötödén működnek ifjúsági klubok. A fiatalok igényét elsősorban bulizási alkalmak teremtésével gondolnák kielégíteni, de diszkrét is csak a települések kevesebb, mint 10%-án van. (Ennek csak részben oka, hogy olykor az is előfordul, hogy ha kapnak saját klubhelyiséget, azt nem tartják rendben, olykor tönkre is teszik, ezért büntetésként megvonják tőlük a helyiség használati jogát.) A fiatalok számára a kis településeken nem kínál a közművelődés megfelelő programokat, aminek sokszor az is oka, hogy maguk a fiatalok sem tudják, mit szeretnének kezdeni magukkal, pontosabban, ők sem látják túl a bulizás szükségességén. (9. ábra)

9. ábra

Milyen programokat/rendezvényeket szerveznek a fiatalok maguknak /mások a fiataloknak? (%)

- A társadalmi problémák további megjelenési formái a **képzetlenek nagy aránya, a cigány-nem cigány lakosok együttélésének problémái, valamint a közbiztonság hiánya**. Ezek a kistérségek 40%-án jelentenek súlyos vagy közepes problémát

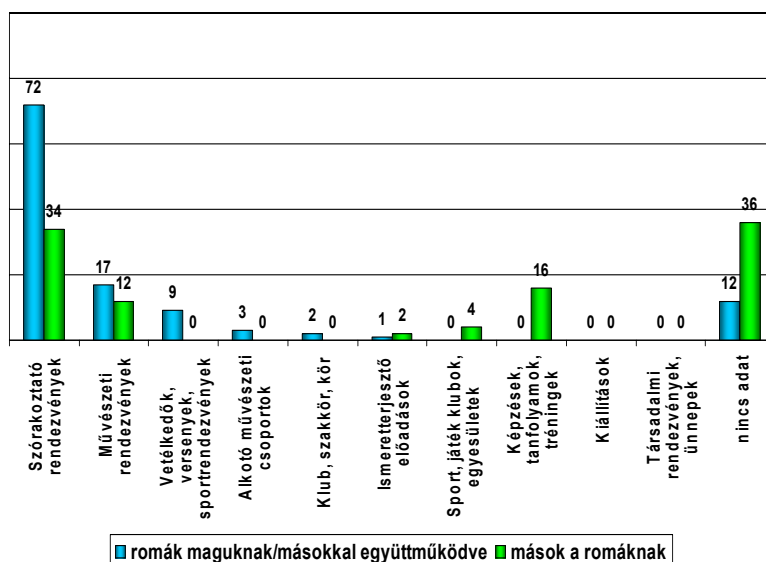
(ebből minden ötödik, hatodik kistelepülésen súlyos gondként vannak jelen). A **romák felzárkóztatása**, a helyi társadalomba való integrálása a közművelődés számára is óriási kihívást jelent. **Kettősség jellemző**, egyrészt elvileg legalábbis, **nyitott számukra minden program** (ami bár természetes kéne legyen, de a mai társadalmi körülmények között, már ez is nagy szó), másrészt erőfeszítések történnek arra, hogy ahol igény és megfelelő számú cigány népesség él, **saját** kulturális igényeiknek megfelelő és szokásaikat figyelembevevő **közösségi házak is működjenek**.

Azokon a kistelepüléseken, ahol a romák aránya eléri legalább a 10%-ot kb. az **egyharmadában szerveznek maguknak** (sokszor a cigány önkormányzatok) a romák valamilyen programot. Többségében (70%) ugyan ilyenkor is a **szórakoztató rendezvényeket** preferálják, de azért 20%-ban megjelenik a művészeti rendezvények, illetve az alkotó művészeti csoportok szervezése is. (10. ábra)

10. ábra

Milyen programokat/rendezvényeket szerveznek a romák maguknak / mások a romáknak? (%)

Bázis: ahol legalább 10% a romák aránya

Nemcsak a közoktatás, hanem a közművelődés kapcsán is felmerül **a szegregáció vagy integráció kérdése, együtt, mindenkinek vagy külön a romáknak?** Úgy véljük, hogy azokon a településeken, mikrotérségekben, ahol magas a cigány népesség aránya (és aktív a kulturális élete), mindenképpen **kívánatos lenne párhuzamos közművelődési intézmények létrehozása és működtetése.**

- A kistelepülések **egynegyedén súlyos, további bő egyharmadán közepes problémaként említették az irigységet, a széthúzást, az összefogás hiányát.** A széthúzás, az összefogás hiánya sokféle formában jelenik meg (területi, vallási, etnikai, politikai, generációk közötti, stb.). Ezek nehezen orvosolható, régóta velünk élő problémák. Az aktív közösségi élet, a faluért végzett közös munka, a közösségfejlesztés különféle akciói a széthúzás ellen hatnak, különösen akkor, ha tudatos törekvés van az egymás mellett élő, az egymást sokszor bizalmatlan gyanakvással figyelő különböző lakossági csoportok, rétegek bevonására. A terepmunka során találtunk egy-egy szép példát arra is, hogy összefogással, tudatos, aktív állampolgárként, fontos közösségi célok is megvalósíthatóak (egyik településen például sikerült újabb vasúti megállóhelyeket kiharcolni).

DAVOTI BARNABÁS
Norvégia, Oslo
Norvégia, Oslo – **Ostensjovann**

A széthúzás problémáján a közösségfejlesztői tevékenység erősítésével, illetve civil kezdeményezések serkentésével vagy a már meglévők működésének felkarolásával lehetne segíteni. Új formák keresése is fontos lenne; például olyan célzott pályázatok hirdetése, amelyek kifejezetten a generációk közötti, vagy a betelepülők és az őslakosok közötti, illetve bármely más csoportok együttműködését kívánja meg. Ilyen pályázatokat a helyi közművelődésben dolgozók is hirdethetnék. Ha nincs is pénz a nyertes pályázatok támogatásához, olyan jutalmakban lehetne gondolkodni, melyek a helyiek számára valamilyen értéket és egyben motivációt is jelentenek az együttműködésre. (pl. a fiatalok megtervezik, az idősek megvalósítják a valamit, vagy a fiatalok készítenek filmet, mobilon vagy videón az idősekről, a kihalóban lévő mesterségekről, tapasztalataikról, stb., amit akár iskolákban is lehetne pályaválasztáskor bemutatni. Különösen most, amikor egyre több településen kényszerülnek önellátó életmódra, nagy szükség lesz még a régi mezőgazdasági ismeretek visszatanulására! Vagy a betelepültek kirándulást szerveznek az őslakosoknak a költözésük előtti lakóhelyre, vagy megkeresik a közös szokásokat, “én így csinálom, és te hogy?” stb., lényeg, hogy a pályázatokon sok ötlet születhet, s a legjobbakat igyekezzenek valahogy megvalósítani.) A bevált, jó ötleteket pedig érdemes lesz országosan is terjeszteni.

Korábbi kutatásaink, tapasztalatunk és a jelenlegi, kistelepülésen készített mélyinterjúk valamint a kvantitatív kérdőíves vizsgálat alapján, összefoglaltuk, **hogymitől függ, illetve mi kell ahhoz, hogy egy településen reagáljanak a helyi társadalmi problémákra:**

- kell egy ember, általában helyi lakos (polgármester, vagy más szakember), aki - a helyi közösség számára is mintaadóan - megérti a probléma súlyát, fontosságát, és aki kellően érzékeny, jóindulatú, toleráns és legfőképp kitartóan tette kész
- együttműködő és/vagy kezdeményező helyi közösség, aktív civil élet

-
- sikeres hálózatos működés, ahol a rokon szakmák (szociális, egészségügyi, pedagógiai, stb.) képviselői is aktívak, és
 - ha dolgoznak a településen közművelődésben szakemberek, akkor híd szerepet is betöltenek a hivatalok és a civilek között
 - (a program szervezésén túli) szakértelem, és/vagy olyan külső szervezet, vagy program jelenléte, működése, akik biztosítani tudják a szükséges szakértelmet (pl. Máltai Szeretetszolgálat, Biztos Kezdet Program, Tehetség gondozás, Tanodák, Köztámháló, stb.)
 - kellene pályázati lehetőségek, és kell ezek ismerete, sokféle információ, tájékozott ismerősök, kapcsolatok, valamint az általában megkívánt önrész mellett, a projektek menedzseléséhez elegendő humán tőke kapacitás
 - országos kulturális politikai vezetés, hatásos, hiteles, felelős, kezdeményezésekkel.

4. Kinek szolgálat a közművelődés? Mindenkinek, a polgárosodó középrétegeknek, a leszakadt rétegeknek?

- Mint korábban bemutattuk a kistelepülések közösségi művelődésének fő gerincét az ünnepek, a **szórakoztatás** adja. Ezek az események a legnagyobb a közönség, ebben az értelemben tehát **mindenkinek szolgálat**. A szórakoztató rendezvények (fesztiválok, bálók, falunapok, stb.) sokszor a szomszéd települések lakosait is vonzzák, a kevés helyi esemény megmozgatja az egész környéket, így jöhet ki a következő táblázat 150% körüli értéke. A kistelepüléseken a társadalmi rendezvényekre (nemzeti ünnepek) és ünnepekre (karácsony, mikulás, húsvét, stb.) is szinte az egész lakosság ellátogat. A nagyobb falvakra ez már kevésbé mondható el, a néhány ezer fős településeken a lakosoknak már csak 40-50%-a látogatja ezeket a rendezvényeket. A kiállítások közönsége 40% körüli a kisebb településeken, de egy 3-5 ezer fős nagyobb faluban már csak 20%. A művészeti rendezvények (színház, többségében könnyűzenei koncertek) a települések lakóinak 15-20%-át vonzzák.

Az eddig bemutatott programok a művelődés passzív formái. Változik a kép, ha az aktivitást is igénylő formákat nézzük: a különböző alkotó művészeti csoportokban, a sport és egyéb klubokban, szakkörökben a lakosság 3-5%-a vesz részt, a képzéseken, tanfolyamokon ennél is kevesebb, csak 1-2%. A mindennapi élethez ismereteket nyújtó hasznos tudás, valamint a tudományos érdekességekről szóló ismeretterjesztő előadások iránt is 4-5%-os az érdeklődés. A kvalitatív vizsgálat részeként készített mélyinterjúkban gyakran jelezték a kérdezettek, hogy sokszor ugyanazok az emberek járnak mindenhol, tehát a táblázatban az egyes művelődési formáknál szereplő arányokat nem érdemes összeadni. Mint ahogy interjúalanyaink elmondták, egy-egy településen 50-100 ember az aktív, sokat nyüzsgő és sokféle dolog iránt érdeklődők száma, de jó esetben, nagyobb rendezvényekre mozgósítható több száz ember is. Ezek a becslések nagyjából egybe is esnek a kvantitatív vizsgálat eredményeivel: egy 3-5 ezres település 2-3%-a 100 fő körül van, ugyanez egy 1000 fő alatti településen 4-5%, ami 40-50 körüli embert jelent. Ugyanez a számítási mód a nagyrendezvények több száz, vagy ezer körüli közönségszámát adja.

A lakosság részéről szintén aktivitást igénylő programok közül a versenyek, a vetélkedők 10-30%-os közönséget vonzanak. Ezek zöme a sportrendezvényeket (főleg focit) jelenti, ahol kevesebb az aktív sportoló, mint a passzív néző.

Összességében az mondható el, hogy az embereket a passzív időtöltés, az aktivitást, az alkotó részvételt nem kívánó programok jobban vonzzák, ezekkel könnyebben mozgósíthatóak, mint az öntevékeny, önmegvalósító, önkifejező, valamint mindenféle készséget fejlesztő programok.

A település lakosságának hány %-át éri el az egyes művelődési formák?

Bázis: összes település

	ezer fő alatt	1-3 ezer fő	3-5 ezer fő	összesen
Alkotó művészeti csoportok	4,3	2,7	2,5	3,7
Sport, játék klubok, egyesületek	5,8	4,4	4,0	5,2
Egyéb klub, szakkör, kör	4,7	3,4	2,9	4,2
Képzések, tanfolyamok, tréningek	1,5	1,1	1,2	1,4
Ismeretterjesztő előadások	5,3	3,8	3,7	4,7
Kiállítások	42,0	43,5	19,6	40,9
Művészeti rendezvények	21,1	15,9	16,9	19,1
Szórakoztató rendezvények	153,2	157,2	92,7	150,1
Társadalmi rendezvények, ünnepek	104,5	51,8	36,9	82,3
Vetélkedők, versenyek, sportrendezvények	32,3	19,0	9,1	26,3

- A személyiséget fejlesztő alkotó művészeti körök, klubok **zömében a képzetesebb csoportokat éri el**, a magasabb társadalmi státuszú emberek jobban bevonhatóak, aktívabbak. Az ismeretterjesztés, a képzési programok, tanfolyamok résztvevői sem mindig a legrászorultabbak közül kerülnek ki (bár erre vonatkozóan csak régebbi, 2003-as adataink vannak¹⁰, s valószínű, hogy az azóta sok épp a munkanélküliekre irányult, célzott felnőttkép-

¹⁰ Hunyadi Zsuzsanna: Találkozások...

zési pályázat¹¹ miatt, egy frissebb, a lakosság körében végzett adatfelvétel, valamelyest jobb képet mutatna.)

Tipikusnak mondható ismét egy összefoglaló mondat az egyik nagyobb településről szóló összegzésből:

„Ezen a településen van egy viszonylag széles értelmiségi, és aktív réteg, amelyik nem akar lemondani a közösségi élet, a közös szórakozás, művelődés lehetőségéről és ehhez részben a művelődési ház, könyvtár, részben a saját erejéből lehetőségeket teremt. A többiek, a lakosság döntő része eseti, alkalmoszerű kultúra-fogyasztó.”

- Talán az egyik legnagyobb **hiányossága a szakmának**, hogy ha még van is arra energiája, hogy az elesettebbeknek is szolgáltatson, arra már kevésbé jut elegendő figyelem és főleg kapacitás, hogy **megfelelő reklám és marketing tevékenységet is végezzen**, annak érdekében, hogy minél többen, köztük minél több rászoruló ellátogasson a programokra, különösen a számukra is fejlődést hozó, alkotó aktivitást igénylő programokra. Többféle kutatásból kiderült már, hogy az emberek mozgósításakor nagyon fontos a személyesség¹².

¹¹Külön elemzés tárgya lehetne a 35 milliárdnyi strukturális fejlesztési alap hasznosulása. A hátrányos helyzetűek művelődési jellegű segítségét, képzését, fölzárkóztatását számos TÁMOP, TIOP támogatás segíti, a drámapedagógiai fejlesztések, a vidékfejlesztés keretében a művelődési házak felújítása, de idetartoznak a múzeumi és könyvtári fejlesztések bizonyos elemei is.

¹²pl. az évenként ismétlődő, az Állampolgári Részvétel Hete kapcsán Péterfi Ferenc vezetésével az MMIKL és a Közösségfejlesztők közösen végzett kutatásai

Azt nem várhatjuk el a közművelődési szakemberektől (ahol vannak egyáltalán ilyenek), hogy mindenkire egyenként oda-menjenek, és személyesen invitálják őket a különböző programokra, de jó lenne, ha elterjednének olyan technikák és módszerek, melyek ezt kiváltják, s **nem csak a helyi szóbeszéd vagy az önkormányzat hirdetőtábláján elhelyezett szórólap lenne a legfőbb helyi reklám csatorna.** A **mozgósításhoz** esetleg lehetne **más területek szakembereit** is segítségül hívni, hiszen sok településen fejlett a szociális ellátórendszer; a családgondozói-, a védőnői hálózat-, az időseket felkereső segítő szolgálat tagjai, vagy a falugondnokok személyesen is találkoznak a rászorulókkal. Többségük biztos nem zárkózna el a programokkal kapcsolatos szóbeli tájékoztatástól sem. Így olyan csoportokhoz is el lehetne jutni, akik nem járnak a rendezvényekre, így véleményüket sem tudják elmondani.

5. Milyen feltételek mellett lenne a kulturális és a közösségi élet aktívabb a kistélepüléseken, illetve “Ha lenne elegendő pénze és szakembere a településnek, mit fejlesztené, milyen programokat szervezne, mit csinálna másképp a kulturális, közösségi élet javításáért”?

- **Ha nőne az anyagi biztonság:** leginkább a létbiztonság növekedésére lenne szükség. Amíg a legalapvetőbb dolgok nincsenek rendjén az egyének, családok szintjén, nem várható, hogy a görcsös megélhetési küzdelmen túl, bármire is kaphatóak legyenek. Korábbi kutatások adatfelvételei is sok esetben utaltak a pénzhányra, mint okra, ami miatt nem elég aktív a településeken a közösségi-, kulturális élet. Többnyire eddig azonban a közpénzek: állami, önkormányzati pénzek hiányát emelték ki, ebben a vizsgálatban új elem, hogy a magán erőforrások végtelen gyengülését (is) hangsúlyozták a kérdezettek.

-
- **Ha megváltozna a szemléletmód**, ha megszűnne, csökkenne a széthúzás, irigykedés, ellenségeskedés. Ezt a **közösségfejlesztés** tudná segíteni; 13% a közösségformálásban, a nagyobb összefogásban, az emberek összehozásában, közösségek (köztük kiemelten fiataloké) létrehozásában és támogatásában, illetve a már meglévő civilek közötti kommunikáció erősítésében látná a javulás egyik lehetséges módját.¹³

Több interjúban említették az aktivitás és a közösségi élet legnagyobb ellenségének a televíziót; kínálatának silánysága miatt az előtte eltöltött rengeteg idő is haszontalan.

- Ha másmilyen lenne a **népesség összetétele**, több helyben dolgozó, több fiatal és értelmiségi lenne a kistelepüléseken. A kistelepülések aktív és munkát találó, hadra fogható java gyakran távol van. Az otthon, a földeken (is) dolgozók évi munkaidejének meghatározott része lekötött, a mezőgazdasági és kerti munkák miatt tavasztól ősziig alig érhetőek el az emberek. A diákság, ifjúság a közeli városokban, távolabbi megyeszékhelyeken, esetleg külföldön tanul. A települések által szárnyra bocsátott értelmiségiek ritkán térnek vissza a településekre, így tudásuk, kapcsolati tőkéjük nem a településen hasznosul. Hiányoznak a hiteles vezéregéniségek is, és találtunk néhány olyan települést, ahol a vezetőségen belüli személyes konfliktusok még tovább rontják ezt az eléggé kilátástalan helyzetet.
- Az **infrastruktúrát** fejlesztené a megkérdezettek egyharmada (36%), más és jobb **programokat** pedig kétharmaduk (64%) szervezne. A sokszor unalmas, semmitmondó, sőt inkább szegényes terek; a többnyire szegényes program-kínálat nem tudja a meglehetősen fásult, napi megélhetésért folyó küzdelemben elcsigázott emberek igényét felkelteni, ha van egyáltalán igényük bármilyen programra. **A legjobb helyzetű települések még töb-**

¹³ Koncz Gábort idézem ismét: "Persze kiderült a nagy ellentmondás: a közösségi művelődéshez közösségek kellene. Ha nem ezek akarnak együtt művelődni (pl. azért, mert nincsenek), akkor megteremteni, létrehozni őket csak kivételes társadalmi mozgások (pl. táncház mozgalom), kivételes ötletek (pl. férfi főzőkör) vagy régóta jól bevált tevékenységekhez kötődő formák (pl. bélyegkör, galambtenyésztők stb.) segítségével lehet."

bet, még jobbat akarnak, főleg több programot és jobb infrastruktúrát, a rosszabbak és legrosszabbak már akarni sem tudnak vagy mernek. Talán azért sem, mert mindaddig, **míg nem változik meg a gondolkodásmód** (amire a legrosszabb helyzetű település csoportban van a legnagyobb igény) addig a **fejlesztéseket is feleslegesnek** tartják a válaszolók.

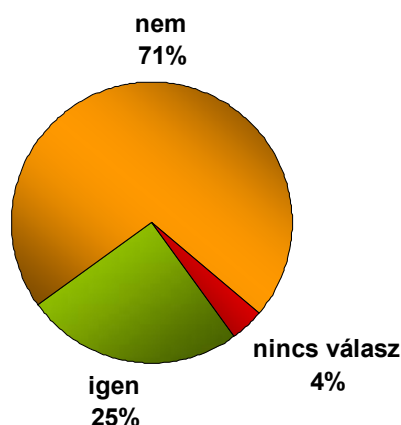
A programok fejlesztésénél a legtöbb “szavazatot” **a szórakoztató rendezvények** kapták (14%). Második helyezett **a fiatalok számára több és színesebb rendezvény** igénye 11%-kal. A többi ötlet (neves előadók, együttesek, énekesek, celebek meghívása, ismeretterjesztő előadások (felvilágosítás, drogmegelőzés, egészségvédelem, művészeti), képzések, tanfolyamok, hagyományok ápolása, őrzése, nemzeti értékek mentése, kiállítások, kirándulások, zenés rendezvények, koncertek, sportprogramok, stb.) egyenkénti 2-6%-os említéséből adódott végül is össze a programkínálatot bővíteni kívánok kétharmados aránya.

Figyelemreméltó, **hogy a hátrányos helyzetűeknek szóló programok fejlesztésének szükségességét összesen két településen említették.** És nem azért, mert csak két helyen lenne szükség rá, hanem inkább azt jelzi, hogy mennyire **nincs** a gondolkodás középpontjában az **esettek segítése.**

- Érdekes lenne ezeket a szakemberek által megfogalmazott fejlesztési igényeket összevetni a lakosság igényeivel. (Valószínű, hogy nagy eltérés nem lenne, hiszen emlékezzünk, akikkel kapcsolatban - a cigányok és a fiatalok - megkérdeztük, hogy milyen programokat szerveztek maguknak, mindkét csoportnál a szórakoztató rendezvények vitték el a pálmát.) Nagyon kevés helyen, a kistelepülések összesen 25%-ban volt bármifajta igény felmérés. (11. ábra)

11. ábra

Felmérték-e a lakosság kulturális, szabadidő eltöltési igényeit az elmúlt öt évben? (%)

Az igények felmérése többféleképpen történik, zömében falgyűlésen, személyes találkozások alkalmával, esetleg lakossági fórumokon. “Rendes” kérdőíves felvétel kevés helyen készült; a települések mindössze tíz százaléka **szánt arra energiát, hogy az utcai találkozásokon, a szóbeszéden kívül törekedjen a lakosság véleményének alaposabb megismerésére.** És valószínűleg még ezek egy része is pénz és/vagy szaktudás hiányában házi készítésű volt, gyaníthatóan nem olyan mintán, ami a teljes települést (pl. al- és felvég) lakosságarányosan képviselte, így aztán az eredmények megbízhatósága is csorbul. Gyanítható az internetes felmérések jelenléte is (nem ebben a felmérésben, de néhány közművelődési intézmény vagy település honlapján találkoztunk ilyenekkel), ami egyrészt jó, mert azokat elsősorban a fiatalok töltik ki, és ők fontos célcsoportjai a közművelődésnek, de így meg a nem internetezők, köztük sok idős - esnek ki a mintából.

- A lakossági igények feltárására a komplex fejlesztési stratégiák elkészítéséhez is szükség lenne. A harmincöt mélyinterjúkkal megismert település közül, csupán a települések mintegy harmadán tartalmaztak valamilyen kultúrára vonatkozó elemet a fej-

lesztési elképzelések. **Jól átgondolt, valóban a település társadalmi-gazdasági adottságait, problémáit figyelembe vevő kulturális koncepciót mintánkból egyetlen egy településen mutattak be.**

A tanulmány teljes terjedelemben intézetünk honlapján, a Szervezeti Egységek menüponton belül a Kutatási és Fejlesztési Programok Főosztálya alatt érhető el.

SEBESTYÉN LÁSZLÓ
Budapes
Magyarország, Balaton – **Tihany felé**

Tükröm, tükröm mondd meg nékem...

A közművelődés szakmai minimumától a minőségközpontú feladatellátásig

2010-ben az akkori kulturális tárca (Oktatási és Kulturális Minisztérium) megbízást adott a megyei közművelődési intézményhálózatnak, hogy vizsgálják meg a közművelődési szakfelügyelet elmúlt tíz évében született javaslatainak hasznosítását a településeken. Fejér, Komárom-Esztergom és Veszprém megye területén e munkát a Fejér Megyei Művelődési Központ, Művészetek Háza végezte el. A vizsgálat során kistérségi szakmai napok szervezésére is lehetőség nyílt, ahol Juhász Zsófiával¹⁴ ketten, egymást váltva adtunk elő „Párhuzamok a dokumentumokban, indikátorok a közművelődésben” címmel. Az előadásunkban a szakfelügyelet, a statisztika és a minőségfejlesztés rendszerét ismertettük, ráirányítva a figyelmet e rendszerek átfedéseire, fontosságára és hasznosságára. Az előadás cikk formájában is napvilágot látott.¹⁵ A téma felvetését több tapasztalat is indokolta. Úgy láttuk, hogy a közművelődésben dolgozó kollégáink jelentős része a napi munka mellett nem tud időt szánni a szakmai hírek közötti tájékozódásra. Ritkán vagy egyáltalán nem olvassák a szakmai folyóiratokat, tanulmányokat, elemzéseket, kutatási eredményeket. Hovatovább sok helyütt a kollégák azzal sem voltak tisztában, hogy pontosan milyen jogszabályok alapján végzik munkájukat, nem tudták, hogy milyen dokumentációval kell rendelkezniük és nem is hallottak arról, hogy a szakmának komoly törekvései és eredményei vannak a minőségfejlesztés területén.

Ez adta az ötletet ahhoz, hogy az előadás anyagából kiindulva 3x3 órás műhelymunka keretében „képbe helyezzük” az egyébként remek gyakorlati munkát végző kollégákat a fent említett rendszerekben. A műhelymunka elméleti része ennek megfelelően a jogszabályi környezet megismerése, az ebből következően kötelezően elvárt dokumentáció

¹⁴ A Fejér Megyei Művelődési Központ, Művészetek Háza igazgatója

¹⁵ Juhász Zsófia – Székely Gabriella: Párhuzamok a közművelődési dokumentumokban – egy közművelődési roadshow tapasztalatai, avagy jöttünk, láttunk, visszamennénk, CXL, 2011. június 17.o.

mevlétének ellenőrzése, és a minőségfejlesztés lett. A gyakorlati program ötletét pedig az említett 2010-es vizsgálat adta, ahol a településre ellátogatott szakember átnézte a település helyi közművelődési rendeletét, és rögtön megtette javaslatait annak módosítására.

A műhelymunka keretében így a kollégák a saját településük, intézményük dokumentációját nézik át. Kijavítják a rendeletüket, ellenőrzik, hogy a feladatellátáshoz megfelelő dokumentációval rendelkeznek-e. Átbeszéljük, hogy mi is az a szakmai minimum, miben több (amennyiben az) a törvényességnél, kinek és mire kell, mire is használható a statisztikai jelentés, és hogy mindezeknek mi is a köze a minőségfejlesztéshez. Az egész folyamat során arra kapnak megerősítést, hogy a minőségfejlesztés mindennapi gyakorlatunk része, milliányi apró módszert használunk már eddig is belőle, csak nem tudtuk, hogy ezt más területen minőségfejlesztésnek nevezik.

Az első alkalomra a kollégák a következő dokumentumokat hozzák magukkal

- települési közművelődési rendelet
- települési közművelődési koncepció (amennyiben van a településnek)
- intézmény esetében: Alapító Okirat, SZMSZ
- szintér esetében: Működési Szabályzat (Házirend)
- ahol egyik sem: közművelődési megállapodás
- 2010 vagy 2011. évi Rendezvényterv/Rendezvénynapotár
- 2010. évi statisztikai jelentés

Szakértőként számos közművelődési rendelettel találkoztam már, a bennük lévő hibák viszonylag jól tipizálhatók, így fél óra alatt a megadott szempontok szerint a kollégák tudják, hogy hol milyen módosításra lenne szükség. Ezt követően átnézzük, hogy milyen dokumentációval kell rendelkezni az adott településen. Ehhez a szakfelügyelet által rendszerezett nyomtatványt használjuk, ami az Erikanet-en elérhető.¹⁶ A második alkalommal az ún. „segédlet”-tel dolgozunk. Ez 8 oldalas nyomtat-

¹⁶http://www.erikanet.hu/oldal.php?func=1&menupont_id=488763&objektum_tipus_id=119&objektum_id=719907

vány, amely a műhelymunka sorrendjében haladva segít feldolgozni a témákat. Felsorolja a 12 közművelődési tevékenységet, amelyek közé a kollégák a munka- ill. rendezvénytervük alapján besorolják saját programjaikat, szolgáltatásaikat. Így pontosan látható, hogy milyen tevékenységből mennyit csinálnak. Megbeszéljük az ezek méréséhez szükséges indikátorokat – jelen munka keretében minden tevékenységhez csupán kettőt – amiket azonnal rögzítenek is. Így a nap végére tevékenységek alá rendezve, azon belül kronológiai sorrendben máris ott is az előző évi beszámolójuk vagy az idei munkatervük alapja (indikátorokkal együtt), amely azonnali nyersanyag a statisztika, ill. a szöveges beszámoló elkészítéséhez. Ez arra is jó lehetőséget ad, hogy lássuk, melyek azok a tevékenységek, amelyeket egyáltalán nem végeznek az adott településen, és egyúttal átgondolják, nem akarnak-e változtatni ezen. Már csak azért is, mert rögtön kiderül, hogy pl. a szomszéd településen mi történik és ez jó inspiráció az előrelépéshez. Elkészítjük a segédletben a partnereink listáját is, összeszedjük és felsoroljuk, hogy helyben (pl. civil szervezeteink, beszállítóink, iskoláink), a megyében (pl. megyei intézetek), országosan (pl. KÓTA, MMIKL, MNE) kikkel működünk együtt.

A harmadik alkalommal továbbra is a segédlettel dolgozva átbeszéljük a minőségfejlesztés saját gyakorlatunkban való megjelenését a Partnerközpontúság, a Tanulás, Benchmarking és a Folyamatos fejlesztés területén. A BMK által kidolgozott kérdéssoron megyünk végig és megbeszéljük, hogy konkrétan mit jelentenek az állítások e három területen. Ez természetesen nem váltja ki a BMK által akkreditált képzést¹⁷, hanem sokkal inkább kedvet csinált hozzá, hiszen már itt azzal szembesülnek a kollégák, hogy bizony nem rosszak az eredményeik. A folyamatos fejlesztés pedig amúgy is a „vérünkben van”, így többen érdeklődtek is a képzés felől. A nap folyamán rengeteg gyakorlati módszer és eszköz kerül elő: melyik kolléga hogyan csinálja ezt vagy azt a feladatot. Nagyon hasznosnak bizonyult, hogy megismerik egymás tapasztalatait, így tanulni is tudnak egymástól.

¹⁷ Minőségfejlesztés a közművelődésben – I. modul: Önértékelés a közművelődési szervezeteknél: <http://www.bmknet.hu/index.php/kepzesek-szakmai-129/133-bmk-stakmai-kepzesei/88117-akkreditalt-tanfolyamok>

Tapasztalatok

A harmadik nap végén mindenki látja, hogy a jogszabályoknak megfelelően működik-e a feladatellátása, mely tevékenységeket milyen mértékben végzi, kik a partnerei (és persze össze is tudja hasonlítani magát a többi településsel).

Tudják azt is, hogy, miért is fontos a statisztikai jelentés, ki és mire használja, illetve milyen lehetőségeket rejt magában. Tudják továbbá, hogy miért érdemes forgatókönyvet és rendezvényértékelő lapot készíteni, hogy a minőségfejlesztés területén mely dokumentumokban lehet és célszerű folyamatokat szabályozni. Mindezt pedig a saját, mindennapi gyakorlatuk, példák alapján ismerik meg.

Az elmúlt év októberétől két helyszínen, Balatonalmádiban és Tatabányán került sor a 3 alkalmas műhelymunkára. A szervezést a Közkincs kerekasztalokat koordináló kistérségi társulások végezték, ők küldték ki a felhívást, azonban a műhelymunkára az adott kistérség minden települése (önkormányzat, intézmény, feladatellátó) kapott meghívót. Részt vettek olyanok is, akik egyébként a kerekasztalnak nem tagjai, találkoztunk intézménnyel, színtérrel, civilekkel, IKSZT-vel is. A résztvevők visszajelzései nagyon pozitívak, szinte nem volt „lemorzsolódás”. Egyrészt jól is érezték magukat, hiszen ismét találkoztak egymással a kollégák, másrészt sokat megtudtak saját magukról és a szomszédaikról is. Vannak konkrét eredmények is. Több településen például már módosítás alatt áll a közművelődési rendelet, az alapító okirat, készül az új házirend, illetve használják a rendezvényértékelő lapot. Nem nagy dolgok ezek, mint ahogy a műhelymunka is csak pár órát igényel, azonban remélhetőleg épp a saját gyakorlati példák sokasága közelebb hozza a kollégákhoz azokat a feladatokat, melyeket eddig ilyen-olyan indokokkal nem szívesen láttak el.

Segítve a kollégák munkáját, két cikk áttanulmányozását is kérem tőlük. Az egyik a „Mi fán terem a minőségbiztosítás”¹⁸, ami egy konkrét, gyakorlati példán keresztül (egy több fellépős szabadtéri, kistérségi népművészeti fesztivál) mutatja be a minőségfejlesztés napi gyakorlatát. A má-

¹⁸ Székely Gabriella: Mi fán terem a minőségbiztosítás, MMIKL Évkönyv 2010. 160-166. o.

sik, a „Párhuzamok a közművelődési dokumentumokban...”¹⁹, ami szintén gyakorlati megközelítésből mutatja be a minőségfejlesztés, a szakfelügyelet és a statisztika rendszereit, azok egyezőségeit és különbözőségeit.

Meggyőződésem, hogy kollégáink zöme munkája során figyel a minőségre, hogy belső igény a „mindig jobbat csinálni”, vagy, hogy legyen valami új is a programokban. Amikor szóba kerülnek a munkánkkal kapcsolatos elvárások, köztük a sajátunk is, mindig megpróbáljuk meghatározni, hogy az a bizonyos szakmai minimum számunkra mit is jelent. Az számomra nyilvánvaló, hogy az a törvényességnél nem lehet kevesebb, ami pedig a többit illeti, az én „jelmondatom”: kétszer ugyanazt a hibát nem követem el.... Soha többé nem rendelék állófogadásra olyan szendvicset, amit nem lehet egy kézzel megenni.

KANYÓ FERENC
Budapest - Norvégia, Geiranger-fjord – **Viking hajó**

¹⁹ Juhász Zsófia – Székely Gabriella: Párhuzamok a közművelődési dokumentumokban, egy közművelődési roadshow tapasztalatai, avagy jöttünk, láttunk, visszamenénk, CXL 2011. június 17-25. o.

Felnőtt tanulók hete 2011. október 13-21.

Szemelvények a *Két oldal a felnőttkori tanulásról* c. pályázatokból

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, a Magyar Pedagógiai Társaság és a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége pályázati felhívást jelentetett meg 2011 augusztusában a Felnőtt tanulók hete alkalmából. A *Két oldal a felnőttkori tanulásról* című pályázati felhívás azzal a céllal született, hogy képet kapjunk a felnőttkorban vállalt tanulás problémáiról, örömeiről, eredményeiről, a tanulás hasznáról, átadható tapasztalatairól a munkáltató és a munkavállalói oldal szemszögéből.

Bátorítás legyen a nehéz élethelyzetben lévőknek, a tanulás előtt állóknak, hogy nem maradnak egyedül, lesznek, akik átsegítik a tanulási nehézségeken, és ahogyan a pályázatok részleteiben is olvashatják, hihetetlen erőt, hitet ad a belső értékek felismerése, a közösség ereje, a család büszkesége, a tudás adta magabiztosság.

2011. október 20-án az MSZOSZ székházában köszöntette a pályázókat Borbáth Erika, az MMIKL főigazgatója és Pataky Péter az MSZOSZ elnöke. A pályázatokból – Papp János színművész felolvasásában – az alábbi szemelvényeket hallhatták az ünnepség résztvevői.

Mező Katalin andragógus – Debrecen

„A munkáltatókról szerzett tapasztalatok:

A munkáltatók többnyire nagyon szeretnék, hogy a munkavállalóik képezzék magukat, és részt vegyenek valamilyen felnőttkori tanulásban. Hogy mi vezeti őket ehhez? A jól képzett munkaerő szükségessége, a tudás, a tudásalapú társadalom elvárásai, valamint (nem mellesleg) az ezáltal kialakuló (akár szellemi, akár anyagi) haszon reménye.

A beiskolázandó munkatársak kiválasztását is több szempont befolyásolja. Kedvező esetben a vezetés lehetőséget teremt arra, hogy bárki

tanulhasson, aki szeretne; sőt ösztönzőket is kilátásba helyeznek pl. egy képzés elvégzése munkakörbővüléssel, vagy bérezési növekedéssel jár. Felnőttképzőként ezt tartanám a munkahelyi továbbtanulási ideálnak, hiszen a felnőttképzés önmagában is demokratikus alapelveként értelmezendő.

Ennek ellenére sok esetben sajnós anyagi szempontok vezérlik a munkáltatókat. A továbbtanulást abban az esetben támogatják, ha a felnőtt tanulók maguk is részt vállalnak a tanulással járó finanszírozás költségeiben. Ez gyakran nagymértékben megnehezíti a felnőtt tanulók továbbtanulásba való bekapcsolódását, ennek hatására a képzési költségek önrésztének emelkedésével egyenes arányban csökken a résztvevők tanulási motivációja.

Felnőttképző szempontjából sokat elárul a munkáltató tanulásösztönző magatartásáról a képzés helyszíne. Alap esetben a munkavállaló a képzésre való jelentkezést, a képzésen való részvételt egy adott képzőhely helyszínén valósítja meg.

Azok a munkáltatók, akik törődnek a munkavállalók tanulásával lehetőséget teremtenek arra, hogy a képzések helyszínét, vagy a helyszínre való eljutást biztosítsák a munkavállaló számára, ezáltal is megkönnyítve a képzésen való részvételt. A legtöbb esetben a résztvevők ezt nagyon pozitív gesztusként értékelik.”

Korán Imre – Tatabánya

„...évekig nem is gondoltam továbbtanulásra. Az egész országban elindultak a létszámleépítések, ami a bányamentő állomást sem kerülte el. Itt is, mint a legtöbb munkahelyen, ez első körben a nyugdíjasokat érintette. Huszonöt év munkaviszony, ötezer földalatti műszak elérésével nyugdíjba lehet menni. Ekkor legtöbbször éppen csak betöltik a negyvenhárom-negyvenöt éves kort. Sokan azt gondolják, hogy micsoda lehetőség. Igen, lehetőség annak, aki szeretne nyugdíjba vonulni. Annak, aki dolgozni szeretne inkább átok, mint áldás. Amikor az első tizenhárom kollégának kellett ezt az utat választania, egyre többet gondolkodtunk családommal azon, mi lesz két-három év múlva, amikor én kerülök hasonló cipőbe. Három gyermekem van. Ekkor legnagyobb lányom egyetemista, fiam gimnazista, legkisebb lányom általános iskolás volt. Kislányom gémbetegségben szenved, ami súlyos anyagi terhet is jelent számunkra.

Úgy láttuk, hogy a nyugdíjból nem tudunk majd megélni. Sokat beszélgettünk feleségemmel mi legyen, ami nekem és családomnak is megfelelő munka lenne. Favágás, árokásás, ördöglakat készítés? Rengeteg gondolkodás után merült fel, hogy gépjármű szakoktató legyek. Elkezdtem utánajárni, hol van ilyen képzés. Megtudtam, hogy a városunkban is indul tanfolyam, de legjobb esetben évente egyszer, amiről abban az évben lekéstem. Éreztük, hogy sürges az idő, nem késlekedhetek. Feleségem biztatására Budapestre jelentkeztem. Sikeres felvételi vizsgát tettem. Itt minden foglalkozásra elmentem. Nem zavart, hogy mennyi szabadságomba kerül. Hosszú távra kellett terveznem. Szerettem volna jól felkészülni a vizsgára, és ezen keresztül az új hivatásra is. Nagyon jó eredménnyel végeztem el mind az elméleti, mind a gyakorlati képzést. Felkerestem több autósiskolát. Abban a szerencsében volt részem, hogy az egyik autósiskola szerződést kötött velem. Elméleti oktató leszek! Abban is megegyeztünk, hogy az órák mindig a szabadnapjaimon lesznek. Ekkor már meg volt a feltétel a nyugdíjba vonuláshoz. Szinte ezzel egy időben, munkahelyemen megkérdezték mik a terveim? Rövid gondolkodás után a nyugdíjat választottam. Jó érzés volt, hogy ez a saját döntésem. Igazából később döböntem rá, hogy ha akartam volna maradni, akkor is ezt az utat kellett volna választanom.”

Nagyné Gál Edit pedagógus – Budaörs

„...Csakhogy egy kis humort is csepegtessek az írásba, elmesélek egy matematika módszertan vizsgát:

Aznap a kisfiam, Tomi felügyeletét nem tudtam megoldani, úgyhogy jött velem „vizsgázni”. Az Inter City fél tízre ért Kaposvárra, így nagyon kellett sietnünk, mert a vizsga már nyolc órakor elkezdődött. Persze én voltam az utolsó vizsgázó (szerencsére a tanárnő még a teremben volt). Az egyik csoporttársam megvárta, megkértem a vizsga alatt, legyen szíves vigyázzon Tomira (úgyis mindjárt jövök, nagyon fáradt voltam és nem is tudtam felkészülni a vizsgára, tudtam, hogy utóvizsga lesz belőle), van a hátizsákban papír és színes, rajzoljanak addig. A tanárnő nagyon jóindulatú volt, mindenképp szeretett volna belőlem kellő információt kicsikarni a tétellel kapcsolatban, bár jeleztem, hogy ez most nem biztos, hogy menni fog. Röpke 35 percet beszélgettünk a tantárgy „rejtelméről”, mikor egyszer csak bekopogott valaki, majd benyitott az aj-

tón: „Csókolom! Anya, mikor jössz már?” Válaszoltam neki: „Mindjárt, kicsikém!” Majd a borzas kis gyerekfej eltűnt, az ajtó becsukódott. A tanárnő rám nézett, majd beírta a jegyet az indexbe és szép napot kívánva kiküldött.

Persze elbőgtem magam és másnap átolvastam az összes matematika módszertan tételt, nagyon lelkiismeret furdalásom volt. De életem legemlékezetesebb, legnehezebb és egyben a legkedvesebb vizsgáján voltam akkor túl.”

Rezes Erzsébet – Fegyvernek

„Eljött a május, az alapfokú nyelvvizsga ideje. Magoltam, utánoztam, ismételtem, raktároztam. Gombóc nőtt a torkomban, mikor megékeztem a vizsga helyszínére. Még a régi módszer szerint vizsgáztam, ami csak annyit tett, ha sikerült, akkor elvették a borítékot. Ám, mivel is szembesültem. Három vizsgázó jött ki borítékkal a kezében onnan, ahova nekem is be kellett menjek. Azaz vizsgázni. Dehogyan fogom megcímezni azt, még a bélyeget sem ragasztom rá. Ilyen eséllyel léptem be a terembe. Egy férfi és egy nő ült velem szemben. Kedvesek voltak, ami hamarosan átragadt rám. Úgy gondoltam, hogy nincs mit vesztenem, maximum a vizsgadíjat. Csak arra emlékszem, hogy csak beszéltem, beszéltem és csak beszéltem. Németül. A szituációs játékot is olyan intenzitással játszottam el, hogy még a vizsgáztatók is meglepődtek rajta. S ekkor kértek tőlem valamit, amit nem értettem. „Umschlag” volt az. Becsülettel bevallottam magamnak, hogy ezt a szót addig még egyetlen egyszer sem hallottam. Azonban megoldódott, mert jeleztem, ismeretlen számomra ez a szó, melyet azóta sem felejtettem el. Sikerült az alapfokú nyelvvizsga német nyelvből.”

Bíróné Kecskeméti Éva – Érd

„Nagyon fontos a családot, a munkahelyet, és akár egy osztálytársat magunk mellett tudni, akivel együtt tudunk dolgozni és egymásnak segíteni.

Ha éppen a tanulásban valami megtorpanás és nehézség adódik, akkor ebben tudjunk segíteni egymásnak.

Azért is nagy segítség egy ilyen osztálytárs, mert megkonzultáljuk a tantárgyfelvételt, a vizsgákat meg az iskolába járást (együtt kocsival). Mivel a főiskola Vácon van, és így ha ketten megyünk kocsival nagyon sok időt meg tudunk spórolni, sőt így az útiköltség is megoszlik. Az hogy eldöntöttük, hogy folytatjuk a főiskolát, főleg az utazással kapcsolatos döntésekre és a munkahely vezetőségének a rábólintására volt szükség.”

DÉNES JÁNOS
Alba Regia Fotóklub, Székesfehérvár
Magyarország, Balatonfüred - **Árnyjáték**

Dudás Istvánné óvodapedagógus – Sátoraljaiújhely

„Egy pillanat alatt határoztam el, hogy több mint 25 év után újra tanulni fogok. Felemeltem a telefont és bejelentkeztem az előkészítőre. Közben a szívem hevesen vert, hiszen olyat tettem, mint még soha. Magam miatt felemeltem a telefont! Mások miatt korábban is gyakran tettem ilyet, de magam miatt soha eszembe sem jutott volna. Belső feszültséget éreztem,

ami nagyon jó érzéssel töltött el. Volt egy kis dugi pénzem-, ami persze semmire sem lett volna elég - ami éppen fedezte a költségeket.

Végiggondoltam az addigi életemet. A gyermekeim felnőtt emberek, a munkám – bár szerettem— már nem jelentett számomra kihívást, hiszen a mindennapos feladatok elvégzéséhez rendelkeztem olyan szakmai ismerettel, amit korábbi munkahelyi képzések során elsajátítottam.

Elmentem az előkészítőre, ami útmutatást adott ahhoz, hogy mi az, amit újra át kell ismételnem ahhoz, hogy sikeres felvételi vizsgát tegyek. Titokban a garázsban megkerestem a gyermekeim tankönyveit és újra elkezdtem a tanulást. Gondosan befedtem a könyveket újságpapírral, hogy ne legyen feltűnő. Korábban is így tettem, ha valamilyen regény olvasásába kezdtem, hiszen ezzel megvédhetem a borítót az esetleges szennyeződéstől. Érdekes olvasmány helyett tankönyveket bújtam. Hihetetlen élmény volt, amely izgalommal töltött el.

A tanulás új, más élményt adott, mint korábban.

Kitöltöttem a jelentkezési lapot, és a tanulást tovább folytattam. Nagy izgalommal töltött el, amikor megkaptam a felvételi értesítőt.

A nyár közepére kiderült, hogy felvételt nyertem és ez meghatározta a továbbiakat.

Otthon továbbra is a korábbiak szerint folyt az élet. A család ellátása, a háziasszonyi teendők mind megmaradtak számomra, hiszen ehhez voltak szoktatva és ezek a feladatok nekem is örömet jelentettek. A pénteki és szombati konzultációkon azért tudtam rész venni a család tudta nélkül, mert ezeket a napokat korábban is anyukámnál töltöttem.

Az első féléves vizsgák után elmondtam a férjemnek és a gyerekeimnek, hogy mibe is fogtam. Meglepődtek, de nem elleneztek. Sőt! Úgy érezték büszkék lehetnek rám. Ez jó érzéssel töltött el, annál is inkább, mert nagyon jól szerepeltem a vizsgákon. A továbbiakban már a család teljes mértékű támogatását is élveztem. Elértem, hogy velem együtt szurkoltak egy-egy vizsga sikerességéért. De ez nem jelentette azt, hogy valamilyen terhet le is vettek volna a vállamról. Számukra ez természetes volt, hiszen nem kértem a segítségüket, és úgy gondolták, hogy ha bírom, csináljam.

Közben a csoporttársaimon is változást fedeztem fel, hiszen a szóbeli vizsga előtti várakozás közben mindannyian szorongtunk, hogy vajon meg tudunk-e felelni, és közben beszédbe elegyedtünk. Kiderült sem ők,

sem én nem vagyok szörny, hanem egy normális ember, akik ugyan más céltól vezérelve, de tanulni mentünk oda.

Szép lassan eltelt a 3 év és a diplomaosztómon ott volt a család minden tagja. Azt az élményt semmivel nem tudom összehasonlítani, amikor mindannyian gratuláltak.”

Pavlics Tamás – Budapest

„A cég vezetősége törekszik arra, hogy a kiválasztott munkakörhöz lehetőleg illeszkedő végzettséggel rendelkező munkatársat találjon, ugyanakkor a legfontosabb szempont mégsem ez, hanem a megfelelő munkatapasztalat korábbi munkahelyen, illetőleg a munkaerőpiacra a cégnél belépők esetében a korábbi gyakornoki programokban való részvétel vizsgálata. A felvételi interjú tehát nem végzettségre, hanem már meglévő szakmai kompetenciák vizsgálatára irányul, ami kiterjed a szociális kompetenciák lehetőség szerinti feltérképezésére is, hiszen egy mikrovállalkozás esetében az együttműködési készség, a csapatmunka elsődleges fontosságú a hatékonyság szempontjából. A munkatársak gondos kiválasztásának eredményeként a vállalkozásban uralkodó bizalmi légkör lehetővé teszi, hogy aki önerőből önmagát kívánja képezni, pl. egy szakirányú továbbképzés, vagy a jelenlegi háromciklusú képzésben egy magasabb szintű diploma megszerzésének a céljával, akkor ahhoz a menedzsment a képzési napokra szabadságot biztosít, anyagilag azonban nem tudják támogatni az ilyen jellegű munkavállalói törekvéseket. Ezt azért tartom fontosnak kiemelni, mert rendelkezem olyan korábbi tapasztalatokkal, amelyek ettől eltérő, negatív munkáltatói attitűdöket mutatnak...

Strasser Anna – Budapest

„Nem számítottam rá, de sok pozitív meglepetés ért. Megannyi, különböző karakterű emberrel találkoztam, így alkalmam nyílt tágítani szellemi horizontom. Mások szemszögéből is megcsodálhattam a világot és most először életemben úgy éreztem, hogy végre megtaláltam azokat az embereket, akikkel hasonló a gondolkodásom és egy nyelvet beszélünk. Kicsit olyan volt, mintha hazaértem volna. Persze az első év nem volt könnyű.

Meg kellett szokni megint, hogy hosszú órákon keresztül üljek, magoljak a zárthelyi dolgozatokra. Nem volt egyszerű feladat. Azonban sokat tanultam nem csak a rendkívül színes és érdekes órai anyagokból. Más-hogy láttam magamat is. Fiatal diákként az élet olykor csak sodor és visznek az események. Dolgozatok, kötelező, unalmas, számomra érdektelen órákon elpazarolt idő. Ma már bátran kijelentem, hogy tudattalan voltam a szó azon értelmében, miszerint nem ismerem igazán önmagam, a képességeimet és a bennem rejlő lehetőségeket. Másrészt a szüleim sem segítettek célokat találni, csak elmondták, hogy szerintük mit ne csináljak, de sajnos ez a boldogságom eléréséhez kevésnek bizonyult. Találgattak, hogy szerintük mi lehet majd a jól fizető munka. Időközben azonban rájöttem, hogy én emberi lény vagyok, tele érzésekkel és gondolatokkal és kevés, ha csak gépnek tekintve magam dolgozok nap mint nap. Mondanom sem kell, hogy jó fizető, bombabiztos állás nem létezik. A munkahelyek folytonos mozgásban vannak, cégek alakulnak és tűnnek el hónapok leforgása alatt. Mindazonáltal egy dolgot találtam, ami viszonylag hosszú időn keresztül jelen van az életemben. Ez nem volt más, mint én magam.”

Magyar Máltai Szeretetszolgálat Befogadás Nonprofit Kft. – Tarnabod

„2010-ben a hevesi Eötvös József Szakközépiskolába beiskoláztunk 3 tarnabodi fiatalasszonyt és segédkönyvtárosnak egy erki munkatársat. Ők munka mellett végzik tanulmányaikat kisebb-nagyobb nehézségekkel, de kellő kitartással. Számukra az iskolapad és a végzettség, az érettségi megszerzése kihívást jelent, példamutatást a fiatal lakosság és a korosztálybeli lakosság előtt. Mindnyájan a Magyar Máltai Szeretetszolgálat alkalmazásában állnak. A munkahely hozzájárult tanulásukhoz munkaidőben és anyagiakban is egyaránt, a képzési díj teljes költségét és az utazási költséget, vagy gyerekelügyeletet biztosítva számukra. Mindez nem lenne elég a kitartásuk és családjuk támogatása nélkül. A család és a lakosság mintaként tekint a „bátor” asszonyokra, példát mutatnak gyermekeiknek, a közösségnek. A végzettség, az érettségi bizonyítvány megszerzése számukra a biztosabb munkahely lehetőségét, nagyobb önállóságot jelent.”

Burai Éva – Tarnabod

„Családom „ma már” 100%-ban támogat. Eleinte féltek, hiszen 24 órából 24 órát voltam velük, aztán meg szinte egy időben lett munkahelyem és az iskolát is elkezdtem. Hozzá kellett szokniuk az önmaguk kiszolgálásához, mert míg otthon voltam elkényeztettem őket. Az élettársam is nehezen szokta meg eleinte, mert neki se nincs munkahelye és éreztem rajta, hogy szégyelli, hogy én tartom el a családot, ami előtte az ő feladata volt. Ráadásul még iskolába is járok! Ma már érzem, hogy büszke rám és mindenkinek dicsekszik vele, hogy 34 évesen iskolába járok. Bevallom őszintén romáknál ritkaság, hogy 34 évesen iskolába járnak, még 15 évesek is abbahagyják a tanulást.”

Báder Marianna Zsanett – Tarnabod

„2010 szeptemberében új lehetőség nyílt számomra, hogy továbbtanuljak és megszerezem az érettségit. Ez óriási lehetőség volt nekem, azt hittem álmodom. Ezáltal a levél által szeretném megköszönni a Magyar Máltai Szeretetszolgálatnak, hogy újra lehetőséget kaptam arra, hogy tanuljak a hevesi Eötvös József Szakközépiskolában és legyen érettségi a kezemben. Nem mondom, hogy nem lett volna rá lehetőségem, de nem volt akaraterőm. Voltak dolgok, amik közbejöttek és rájöttem, hogy jobb lesz, ha az iskolát abbahagyom és élem a családi életemet. Időközben megszülettek a gyerekeim, és jöttek a családi és anyagi gondok, persze édesanyám mindenben segítségemre volt, amiért köszönettel tartozom. Sajnos a nagyobbik fiam nagyon beteg, és ha tudok, minél több időt töltök vele. Leginkább azért is szeretném, ha lenne érettségim, hogy példát mutassak a gyerekeknek, motiválva a továbbtanulásra őket. A munkahely és a munkatársak támogatását maximálisan megkapom. Nem ígérem, hogy én leszek a legjobb tanuló, de mindent megpróbálok, hogy sikerüljön. Bár a sok gond mellett nehéz, de nem fogom feladni, mert azt szeretném, ha a családom büszke lenne rám. Ezúttal szeretném megköszönni a lehetőséget és az esélyt, ami nagyon fontos számomra.”

„34 éves vagyok 3 gyermek édesanyja, Tarnabodon lakom. Férjemmel mindketten Tarnabodon, egy elektronikai bontóüzemben dolgozunk, amely a Magyar Máltai Szeretetszolgálat működtetésében van. Sajnos iskolai végzettségem a 8 általánoson kívül nincs, ezért az, hogy dolgozhatom nagy lehetőség számomra ilyen munkanélküliség mellett. Gyerekként nem volt lehetőségem a továbbtanulásra, nehéz anyagi körülmények között éltünk. 2010-ben „rám mosolygott” a szerencse, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat beiskolázott Hevesen az Eötvös József Szakközépiskolába, hogy érettségit szerezzek. Az iskola számomra egy nagy lehetőség ebben a nehéz világban. Egy évvel ezelőtt még nem gondoltam volna, hogy én iskolapadba ülök és célom lesz a tanulás. Amikor felajánlották nekem ezt a lehetőséget, még nem is gondoltam bele igazán, hogy ez mennyi áldozattal és kötelezettséggel jár. De egy év távlatában már azt tudom mondani, hogy megérte!” „

Molnárné Németh Mária – Tarnabod

„Szerencsés embernek mondhatom magam, hogy ilyen munkanélküliség mellett, nekem megadatott a lehetőség arra, hogy szakmát szerezzek és ez által helyben munkához jussak. Férjem munkanélküli, alkalmi munkákból szokott egy kis pénzt keresni. Gyermekeim már nagyok, közülük 2 kiskorú még, és büszkék rám, hogy szakmám van és család mellett volt erőm elvégezni a tanfolyamot. Szeretnék példát mutatni nekik, hogy tanuljanak tovább és ne elégedjenek meg a 8 általános iskolai végzettséggel, mert azzal nem érvényesülnek a világban és a munkaerőpiacon.”

Csomor Csilla -Tarnabod

„Mind a képző helyen, mind a gyakorlati helyen nagyon segítőkész, elhivatott emberekkel találkoztam. A képzésen résztvevő társaimmal is nagyon jól megtaláltam a közös hangot. Igyekeztünk megkönnyíteni a tanulást, így vizsgák előtt felosztottuk egymás között a tételeket. Vizsgáimat 2011 júliusában sikeresen teljesítettem. A képzés ideje alatt a maximális segítséget megkaptam a munkatársaimtól. A képzés díját, illetve az utazásom költségeit a munkáltatóm fizette. A vizsgáim előtt

tanulmányi szabadságot kaptam. Felnőttként, munka mellett nagyon nehéz tanulni, de óriási könnyebbséget jelentett a támogató környezet (család, kollégák).”

Kádár Orsolya – Kézdivásárhely

„Sokszor elfáraszt az állandó tanulás, néha lázadok ellene, ingerülten kutatom és keresem az egész életem át tartó tanulási folyamat feltalálóját vagy kitalálóját, hogy megmondjam neki a magamét és azt is, hogy nem éri meg a ráfordított anyagi áldozatot. Később tiszta, higgadt fejjel rájövök, hogy ez a folyamat számomra egy keservesen-kellemesen-hasznos menekülési formává alakult át. Menekülést jelentett és jelent a mindennapok mókuskerekéből, a monotonitásból, a zsigerig kifacsaró, végkimerülésbe hajszoló menedzserasszisztens világból, a sérült

gyermekek sokkoló, megdöbbentő és mégis felhőtlen örömet adni tudó világból, a líceumi tanulók nyegle, nemtörődöm, nemérdekel, minek tanuljam világból. Menekülök az egyikből és kinyílik egy másik ajtaja, ahová bátran lépek be, mert az előbbi tapasztalatai eligazítanak és segítenek az új világ útvesztőiben. Változtam, másképp látok bizonyos dolgokat, az átéltek alapján megváltozott az életszemléletem, lelkiemben is gazdagodtam és természetesen, az emlékek megszépítik a múlt összes nehézségeit.”

MARTON ÁGOTA

Alba Regia Fotóklub, Székesfehérvár
Magyarország, Székesfehérvár – **Megérkezte**

PÉTERFI FERENC

Kikerülhetetlen, hogy stratégiai ágazattá váljon a kultúra, a közösségi művelődés!

1. A kultúra, művelődés, közösség fogalmainak értelmezése a 2000 utáni években Magyarországon

A 70-es, 80-as évek fordulóján a *művelődési házi, a népművelői tevékenység megújulásának* egyik oka, hogy már nem egy központból irányított országosan fölfelé/vagy lefelé irányuló hálózat volt a kultúrházaké, hanem kimondatott, hogy az a helyi társadalom intézménye. Akkor pedig *helyben kell megtalálni azokat a társadalmi szükségleteket*, amelyeket szolgál a közösségi művelődésnek az egész országot behálózó intézményrendszere.

Az akkori útkeresésben, a felülről diktált vagy ajánlott értékek közvetítése helyett, a helyben megragadható valódi szükségletek megtalálása és szolgálata lett több helyen ennek a szakterületnek a saját maga által elfogadott és felvállalt legfőbb célja.

E szándéknak akkor a „*nyitott ház*” kísérlet volt az egyik „zászlóshajója”, működési modellje, amely *jelentős szakmai megújulást* hozott. Valójában ennek a mozgalomnak a továbbépülése „hozta el” Magyarországra a *közösségfejlesztést*, mint új szakmai szemléletet, cselekvési és módszerbeli lehetőséget.

Akkor, a társadalmi szükségletek során a helyi közösség – annak szükségletei - alaposabb megismerését, bevonását, az öntevékenységet, önszerveződést találtuk többen az alakuló új szakmai hozzáállás lényegének. Ez a megközelítés pedig a civil társadalom megerősítését és a *hétköznapi kultúra jelentőségének felértékelését* eredményezte - akkor.

Ha most is a legérzékenyebb, legalapvetőbb és a legfeszítőbb társadalmi szükségleteket keressük – ahogy a 70-es, 80-as években erre kényszerültünk - és abban a közösségi művelődés igazán fontos szerepét, akkor kikerülhetetlen, hogy **a társadalmi szétesés megakadályozását, a társa-**

dalmi integráció felerősítését vegyük a legfontosabb feladatok közé. Mindenféle tudományos elemzések félreérthetetlenül azt mutatják – amit ha körülnézünk józan paraszti ésszel, magunk is megtapasztalunk –, hogy a magyar társadalom durván egyharmada az elmúlt évek során szinte kizuhant a társadalomból, de a belülmaradtak jó része is nagyon bizonytalan, átmeneti, tanácstalan helyzetben van. Jó részükre jellemző a mobilitáshoz szükséges tudások, motivációk hiánya, ezek megszerzésének és érvényesítésének képtelensége – azaz leselkedik rájuk is a radikális leszakadás veszélye.

Arra az alapvető kérdésre kell a választ megtalálni, hogy mit szolgál a kultúra, milyen szerepet tölt be az emberek és a társadalom mindennapi életének szervezésében, hogyan járul hozzá az életminőségnek, az életvitelnek a módosulásához- átalakulásához?

Ezt kellene most a legfontosabb társadalmi és így kulturális kérdéssé emelni!

Ettől függ a gazdaságunk, ettől lesz, vagy nem lesz esély a kilábalásra, ettől maradhat Magyarország a térdéken! Erre keressünk választ, ehhez a legkiáltóbb, legnélkülözhetetlenebb feladathoz találjuk meg, s találtsuk meg a közvetlenül szükséges lépéseket: szakmánk-beliekkkel, a döntéshozókkal és a társadalommal is!

Azaz a kérdésem: „van-e lövésünk”, tudásunk, arra, hogy mit tehetnénk ennek a kiáltó társadalmi szükségletnek a fejlesztése, megoldása érdekében? Van-e elhatározásunk, akaratunk, hogy a legfontosabb társadalmi szükséglet megoldásában *a társadalom szétesésének megakadályozásában az integrációban találjuk meg a kultúra, a közösségi művelődés, s végső soron a saját szerepünket is?*

2. Mit jelent a társadalmi integráció kulturális nézőpontból? Milyen szükségletekre gondolok?

Egy élehető, a tagjainak szolidaritására és erőforrásaira építő, integrált társadalom működtetésének - meggyőződése - alappillére, *eszköze a kultúra, a közösségi művelődés.* De csak akkor, ***ha annak segítségével választ és támaszt kapnak az emberek és közösségeik a mindennapi problémáikhoz.*** Amelyben jóval nagyobb szerep jut a társadalmi integrációt segítő szociokulturális megközelítésnek a *közösségi együttműkö-*

dést, a társas-közösségi viszonyokat előtérbe helyező, az állampolgárokat és közösségeiket ezekben a szerepeiben megerősítő kulturális tevékenységeknek, szükségleteknek.

Ebben a megközelítésben:

- a társadalmi tőkét növelő közösségi **bizalom**,
- az **egyének és közösségek önmagukra találása, önmegvalósítása** és - ezen keresztül a **változásokra (máshogyan a megújulásra) való képesség**,
- a társadalmi **szolidaritás és kooperációs képesség** fejlesztése,
- a **nyitottság** kialakulása lenne a fontos.
- Az erőteljes **civil-társadalmi részvétel**,
- amelyben a **közös érdekek** megfogalmazására és **érdekvédelemre** képesek az érintettek,
- az együttműködések során természetes módon is kialakuló egyéni és közösségi **konfliktusokat kezelni tudják**,
- **párbeszédre képesek**,
- amelyet az **egymást elfogadó** csoportok sokasodása jellemez,
- a **beilleszkedés** és a **befogadás** válnak meghatározóvá,
- ahol - a társadalmi környezet mellett - a fizikai, természeti **környezet fejlesztésére** irányuló programokkal találkozunk.

Ehhez - egyebek között – kiemelten fejleszteni szükséges a **kooperatív képességeket** és a **kommunikációs** képességet.

A *Nyomor széle* című blogban a következő módon ír erről (a 244. számú bejegyzésében) Ritók L. Nóra, aki szegények segítségével foglalkozik: „*Annak megtanulása, hogy tudjuk szervezni az életünket, nagyon fontos. Ebbe a jobb körülmények között élők, mire felnőnek, szinte észrevétlen beletanulnak. Másban felnőttkorukig rögzül a gyermeki állapot. Megtanulják a tehetetlenséget. Ami aztán átsző mindent. Amiben csak a várakozás marad. Az elfogadása mindennek.*”²⁰

3. A társadalmi integrációt újraépítő folyamatban határozott lépések szükségesek a közösségi - kulturális védőháló tudatos kialakítására.

²⁰ http://nyomorszale.blog.fn.hu/index.php?view=bejegyzes_oldal&bejid=170561

Ehhez új szocializációs folyamatokban elsajátított modellekre van szükség. Fontos lehetőséget jelent e védőháló kiépítésében a közösségfejlesztők által korábban is kezdeményezett *közösségi munkások országos hálózatának kiépítése*.²¹

De kikerülhetetlen a közösségi terek, helyszínek megerősítése. Érdemes kitágítani a nézőpontot és a művelődési házak hálózatán túl más helyi intézményeket – így pl. az IKSZT-eket is „beleépíteni” ebbe a védőhálóba.

Az integráció képességének megszerzése újfajta szemléletet, tudást, *más intézményi magatartást* kíván. ***A kultúrát, mint egyfajta alkalmazkodási képesség, probléma- és konfliktuskezelési stratégiát kell értelmeznünk, amely alkalmassá teszi az egyéneket és közösségeiket az integrációra.***

Ezeknek a révén válik az egyén a társadalom valódi tagjává, esélyeit és érvényesülését alapvetően meghatározzák ezek a *tudások, amelyeknek a megszerzését, tanulását, begyakorlását kell szolgálnia egy korszerűen elképzelt közösségi művelődésnek.*

Ezért is kiemelten fontos feladatnak tartjuk a helyi tudások összegyűjtésének kezdeményezését, közösségi szintre emelésének támogatását, továbbá a közösségi tanulás be/újraindítását.²²

Ha ezek az integrációs folyamatok nem történnek meg; a kirekesztődés, a társadalom szétválása - szétdarabolódása, a társadalmi konfliktusok felhalmozódása történik.

Ezért mondjuk tehát többen is: a kulturális politika meghatározó prioritásának a társadalmi integráció előtérbe helyezése kell legyen! Hiszen a széles értelemben vett ***integráció alapvetően kulturális kérdés, a társadalom kulturális állapotának tükröződése.***

Nem megkérdőjelezve a művelődés hagyományos területeinek, a művészeteknek, az önművelésnek, az ismeretterjesztésnek a fontosságát, a kultúraközvetítés korábbi jelentőségét, a társadalom mai állapotában a szakma korszerűbb értelmezésére, új prioritásokra van szükség. Például

²¹http://www.polgarz.hu/uploads/documents/200907262248_kozossegi_munkas_halozat_kialakitasa_javaslat3sz.pdf

²²http://www.polgarz.hu/uploads/documents/201008012143_szovetseg_b5_kiadv.pdf

olyan felnőttképzési rendszerre, amely hatékonyan képes erre a folyamatra fókuszálni.

Az integrálás folyamata a különféle társadalomalakító szakterületek egymásba fonódásából, összeműködéséből épül fel. Az integrált társadalom megvalósítása a - már sok területen létező - jó kezdeményezésekből táplálkozó, azokat modellé emelő megoldásokat kíván, s újfajta szemléletet, tudást, készségeket, képességeket, technikákat, módszereket igényel minden szereplőtől: a döntéshozóktól, a szakmától és az egyéntől is.

A társadalmi szétválasztást előidéző folyamatok megállításával kapcsolatos cselekvéseknek, intézkedéseknek alapvetően a települések szintjén kell megtörténni. A jól végiggondolt és kivitelezett integrációs programok – melyek kulturális tartalmúak, s melyek inkább közösségi művelődés alkalmaként jelennek meg - fontos szerepet játszhatnak a különböző helyzetű társadalmi csoportok közötti közeledés elősegítésében, a településeken belül jelentkező társadalmi feszültségek mérséklésében, a társadalmi béke megteremtésében, megőrzésében.

4. Az integrációt növelő legfőbb módszerek:

- *A szocializációs folyamatok* (különösen a gyermek és az ifjúsági korosztályhoz kötődő) *megerősítése.*
- *Tartós fejlesztési programok elindítása*, amelyek célja a helyi kezdeményezések és az együttműködések ösztönzése, közösségek fejlesztése, szakemberek képzése, jó gyakorlatok összegyűjtése és modellé emelése.

A kívül rekedtek számának minimalizálásához, a társadalmi integráció fejlesztéséhez *szakmaközi, ágazati, területi, szektorok közötti együttműködésekre*; a különböző területeket, módszereket összehangoló *párbeszédre*, összefogásra van szükség, csak így lehet a társadalmi fellépés eredményes, hatékony.

A megoldás módjait együtt kell megkeresni, kidolgozni:

- a szociális munkában, szociálpolitikában,
- a kisebbségi (különösen a roma) problémák kezelésében,
- az egészségügyben,
- a terület- és vidékfejlesztésben, kistérségi együttműködésekben,
- az ifjúsággal és az idős korosztályokkal való foglalkozás területén,

-
- a közösségfejlesztésben,
 - a foglalkoztathatóság területén,
 - az oktatásban, a felnőttképzésben és
 - az identitásépítő közösségi művelődésben, az amatőr művészeti tevékenységben jártas szakembereknek, intézményeknek, civil és gazdasági szervezeteknek.

Az állami szerepvállalást is újra kell gondolni; az államnak a *"jó kormányzás elve szerint"* (amelyben a lehetséges szereplők között megosztja a döntési jogot, a kompetenciát és a felelősséget) kell működnie. Ennek jegyében kikerülhetetlen, a *különbéle társadalmi szektorok* - az állami, a piaci és a civil szektor - *erőforrásainak harmonizálása, szinkronizálása* is.

A korszerű kultúra tehát ma ezekre az értékekre, folyamatokra kell helyezze a hangsúlyt, ezzel válik a cifraszűrön díszgombként kezelt helyzetéből **a társadalmi fejlődés motorjává, meghatározó stratégiai szereplőjévé**. Így változik/na meg a kultúra jelentősége pl. a kormányzati-költségvetési prioritási listán, azaz, nem hogy a maradványelvet jelölő sorból lép ki, hanem elé megy a mai Mindenhatónak: a gazdaságnak; éppen, hogy felismerhető a társadalmi fejlődésnek a kultúrától való meghatározó függése

Más gondolatmenetben megközelítve: A nemzetközi válság egyik következményeként (is) jelentős forrásokat vontak el az utóbbi években az amúgy is törekeny gazdasági háttérű kulturális-közösségi művelődési intézményrendszerrel. Az életben maradásért folytatnak küzdelmet az ágazat szereplői. Kétségtelen a változtatás nem kerülhető el, de ezen a területen szinte teljesen kimerülőben a tartalékok, ami a kivonás miatt szűnik meg, megjósolhatatlan, milyen áldozatokkal lesz bármikor is újraépíthető.

A hagyományos kormányzati tervezésben nemzetközi gyakorlatként is a kultúrára fordított költségvetés jórészt a maradványelv alapján részesült forrásokból. A jelenlegi kormányzat határozott szándéka, hogy a hazai gazdaságban nem ortodox közgazdasági, pénzügyi megoldásokat vezessen be.

Mi lenne, ha a kultúrára-oktatásra fordított arányok tekintetében határozná a magyar kormányzat, hogy a szokványos rendszert megváltoztatva, ezeket kezelné prioritásként, ha ezeknek a területeknek (az oktatás, a

felnőttképzés, a művelődés) a forrásokkal való megerősítésében látná a kilábalás leghatékonyabb útját?
Ezzel próbálhatna megvalósítani egy *nem ortodox költségvetési gyakorlatot!*

BARTÓK ANDRÁS^{NÉ} GYÖNGYVÉR E-MAFOSZ
APS Stúdió, Leányfalu
Magyarország – **A visegrádi vár**

INTERNETES KOMMUNIKÁCIÓ

Így kezdődött

Az internet megjelenésétől folyamatosan mosódott el a határvonal a felhasználók és a tartalomszolgáltatók között. Az első idemutató szolgáltatások a különböző képmegosztók, a blogok és a wiki-k voltak. Majd megjelentek az első élő adás megosztók. Itt kezdődtek a mi kísérleteink arra, hogy egyszerű eszközökkel, többletköltségek nélkül hogyan lehet élő adást csinálni a neten.

A kísérleteket 2009-ben kezdtük el, bár akkor még a maihoz képest nagyon korlátozottak voltak a lehetőségek. A dolgozatban összefoglaljuk az élő internetes közvetítés kapcsán felmerült elvárásainkat és a napjainkig megszerzett tapasztalatainkat.

A szempontok

Az adó oldalon legyen egyszerűen használható. A rendszer legyen képes sok felhasználót egyszerre kiszolgálni = kellően nagy sáv szélesség. Működtetése legyen hosszú távon fenntartható. A lehető legtöbb felhasználó(néző) érhesse el.

Korábbi tapasztalatok

LivePoint (www.livepoint.hu)

Egy rendezvényünk kapcsán 2008 óta kísérjük figyelemmel a tevékenységüket; az alapszolgáltatás minősége nagyon jó, nem ingyenes, a hozzáférés nehézkes, mert a szolgáltatás a kezelővel rendelhető.

Vchat (www.vchat.hu)

Az első hazai videochat szolgáltatás volt, egy rendezvényen saját szakembereikkel elfogadható minőségű adást bonyolítottak le, amit nekünk, saját szerverüket használva nem sikerült megismételni 2009 nyarán.

Az ingyenes adásfolyam megosztók jóval a kép- és videomegosztók után kb. egy évvel ezelőtt jelentek meg.

A lehetőségek Saját szerveren, saját szoftverrel vagy szabadon felhasználható szoftverekkel Ez a megoldás csak szerverfarmon valósítható

meg, mert ott nem nekünk kell gondoskodni a megfelelő sávszélességről.

Előnyök

A saját szoftver előnye, hogy a fejlesztők olyan szoftvert készítenek, amelyik minden igényünknek megfelel. A szabadon felhasználható szoftver előnye, hogy nem igényel fejlesztést, legfeljebb néhány változtatást kell eszközölni, és a továbbfejlesztésről sem nekünk kell gondoskodni.

Hátrányok

A szerver megfelelő teljesítményéről nekünk kell gondoskodni, hogy képes legyen megfelelő sebességgel kiszolgálni a látogatókat. A saját szoftver hátránya, hogy hosszú a fejlesztési idő, költséges, a fejlesztése folytonosan forrásokat igényel.

Élő videomegosztó oldalakon

Előnyök

Nő a potenciális nézők száma. Nem kell a hardver és az adó oldali sávszélesség rendelkezésre állásáról gondoskodnunk. Bárki hozzáférhet a szolgáltatáshoz, így növekedhet a rendelkezésünkre álló adások száma.

Hátrányok

Előfordulhat, hogy nem találunk az igényeinknek megfelelő megosztó szolgáltatást. A szerverhibák megelőzésére és elhárítására semmilyen hatásunk nincs.

Az előzőekben említett előnyöket és hátrányokat mérlegelve az élő videomegosztó oldalak adta lehetőségeket tártuk fel. A megosztó oldalak mellett szól az is, hogy a megfelelőt kiválasztva egy követhető, mások (helyi közösségek, más szervezetek) számára is használható módszert alakíthatunk ki.

Az elvárások

Legyen beágyazható más oldalakba.

A nézők valós időben megjegyzéseket fűzhessenek az adáshoz, kérdéseket teheszenek fel (arra az esetre, hogy ha egy előadást vagy tájékoztatót közvetítünk). Mindenhol lehessen használni és helyesen jelenítse meg a

magyar ékezetes betűket. Az élő adást el lehessen menteni a szerveren (és később adásba adni, illetve a mentett adásokat beágyazni más oldalakra is). Használatához ne legyen szükség speciális kliensprogramra, a böngészőn keresztül minden funkció elérhető legyen az adó oldalon. A megosztó oldalakon szokásos adatszerkezetben legyen lehetőség tárgykifejezéseket használni. Lehessen RSS csatornát rendelni az adásokhoz.

A megvizsgált oldalak

Az alábbiakban csak azokat az elemeket emeljük ki, amelyeknél az egyes szoftverek nem teljesítik, vagy túlteljesítik az elvárásokat.

Indavideo

Előnye: Magyar kezelőfelület

Hátránya: Az Ustream rendszerét használják sokkal rosszabb kezelői felülettel.

Blogtv

Hátránya: A megjegyzésekben nem lehet magyar ékezetes karaktereket használni.

Livestream

Előnye: Kép a képben, az élőkép mellett, több féle képernyőosztásban

Hátránya: A chat-nél nem lehet a magyar ékezetes karaktereket használni.

Ustream

Előnye:

A vizsgált szolgáltatások közül a legjobban paramétereztető, pl. állítható az adásban hány kép legyen másodpercenként, ami főleg alacsony sávzélességnél hasznos.

Myshowroom

A nemrég megjelent szolgáltató (myshowroom.tv) rendszerét még csak néhány alkalommal teszteltük, ezért még nem számolhatunk be tapasztalatokról.

Tapasztalatok a használat során

A vizsgálatok és tesztek alapján az Ustream szolgáltatását próbáltuk ki a közösségfejlesztők Nyári Egyetemén 2010 július 28-31-ig, majd rendszeresen használtuk napjainkig több közösségfejlesztéssel kapcsolatos rendezvény élő közvetítésére.

A körülmények 2010-ben

A sávszélesség: erősen ingadozó, max. 4 Mbit/s mindkét irányban, min.1,5 Mbit/s lefelé, 05 Mbit/s felfelé A komputerok: átlagos irodai használatra alkalmas notebook-ok, Explorer és Firefox böngészővel. A kamerák: egy fél-professzionális és két felső szintű amatőr kamera, ez utóbbiak is külső mikrofoncsatlakozással. Az adások: a rendezvény során 57 óra 21 perc élő adást közvetítettünk, és 191 egyedi nézőnk volt. Az ismétlések: minden adást egyszer megismételtünk.

Tapasztalataink

A szerveren keletkező élőképfolyamat folyamatos volt, csak ritkán szakadt meg egy-egy pillanatra. Az adás minőségét a kamera minősége alig befolyásolta. Az adásban kipróbáltuk, hogy amikor alacsony volt a sávszélesség 10 kép/s-mal adtunk, a kép még élvezhető volt és nem szakadozott. A rendszert a kísérletek során szerzett tapasztalatok segítségével néhány óra alatt sikerült összeállítani. Két közvetítő egységet hoztunk létre, de a sávszélesség ingadozása miatt csak az egyiket használtuk. A két csatorna működtetéséhez legalább 1 Mbit/s állandóan rendelkezésre álló sávszélességre lett volna szükségünk felfelé. A munkában folyamatosan önkéntesek vettek részt, akik számára nem jelentett problémát a rendszer használata.

Többkamerás adás

Egy ManyCam elnevezésű szoftver segítségével lényegében bármit adásba keverhet a kísérletező kedvű felhasználó, a gépre USB-vel csatlakoztatott kamerákat vagy akár a számítógép képernyőjét.

Hogyan csináld

Végül Ollé Tamás, egyik önkéntesünk összeállítását ajánljuk a leendő felhasználóknak, amelyből szinte receptszerűen követhetők a lépések egy egykamerás közvetítéshez.

Mi is kell egy internetes videó közvetítéshez?

Végy egy digitális (firewire, IEEE1394) kimenettel rendelkező videokamerát (forgófejes állvánnyal), ehhez adj egy olyan számítógépet, amely rendelkezik ilyen csatlakozóval (lehet kártya modul is), mikrofon és vonali szintű hang fogadására alkalmas hangkártyával. Az operációs

rendszer legyen felruházva Java alkalmazással és ennek használatát támogató böngészővel, valamint Adobe Flash Player programmal. Legyen hozzá minimum 512 kbit/s feltöltési sebességgel bíró internet kapcsolódás. Hang közvetítéséhez szükséged lesz legalább egy mikrofonra. Több mikrofon esetén alkalmazd keverőpultot. Ha hangosítani is szeretnél, köss a pultra erősítő hangfalat. Előzőleg felsoroltak üzemeltetéséhez alkalmazd két hozzáértő technikai személyzetet :-)!

A mikrofonokat kössük be a keverőpult egyes hangcsatornáiba, a pult kimenetét kábelezzük össze a számítógép hangkártya bemenetével, a kamera DV kimenetét a számítógép firewire csatlakozójával. A videó közvetítéshez a www.ustream.tv oldalt használjuk. Az oldalon regisztrálás után bejelentkezünk, majd a jobb felső sarokban a „Go live!” gombra kattintunk. A megjelenő ablakban válasszuk ki az általunk létrehozott csatornák közül a megfelelőt, majd nyomjuk meg a Broadcast gombot. Ezután a rendszer (Adobe Flash Player) engedélyt kér, hogy hozzáférjen a video- és audiojelekhez, ezt az Allow feltétel elfogadásával adhatjuk meg.

A Video Broadcast és Audio Broadcast opciókat engedélyezzük. A bemeneti hangszintet állítsuk be úgy, hogy a normál beszéd esetén a szintjelző még a zöld tartományban maradjon. Ha mindent jónak látunk, a „START BROADCAST” gombbal indíthatjuk az adást. A jelfolyam rögzítésének indításához a „START RECORD” gombra kattintunk. Az info ablakban kapunk visszajelzést a kapcsolat állapotváltozásairól. Az alsó menüsor Text & Videos fülére lépve feliratokat rakhatunk a sugárzott képre. Add funkció hatására a Live Video Ablakban kérhetünk előnézetet (Show preview), illetve a „Push on air” gombbal tehetjük a feliratot adásba és a „Take off air” funkcióval vehetjük ki onnan. A rögzítést a „STOP BROADCAST” gombbal állíthatjuk le, ami után meg kell adnunk a beszélő nevét, az előadás tartalmát, a kereső-kifejezéseket. A teljes adást a „STOP BROADCAST” gombbal állíthatjuk le.

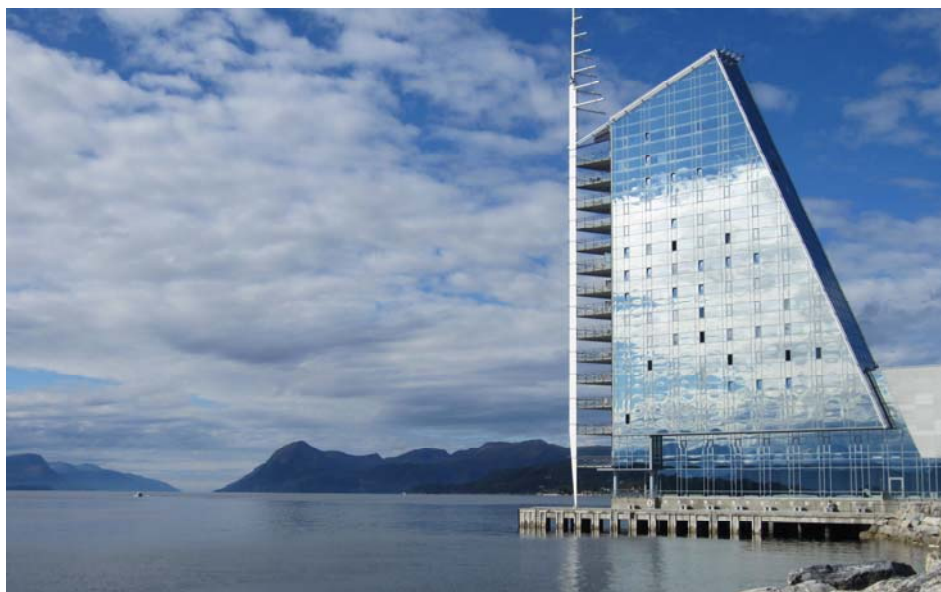
Buktatók és megoldások:

- megszakad a hálózati kapcsolat - nem kell semmit tenni, amint visszaáll, a rögzítés és az adás folytatódik;
- eltűnik a kamera képe - az Advanced Settings fülön kattintunk valamilyen opción, majd visszaállítjuk az eredeti állapotot;

- az alsó menüsorban csak az Audience Tool lehetőségei láthatók - kattintsunk a menükön és a Help ponton felváltva, majd meg fog jelenni minden menüpont..

Kérésünk

Kérjük mindazokat, akik írásunk hatására vagy attól teljesen függetlenül internetes adással kísérleteznek vagy az már része mindennapi gyakorlatuknak, osszák meg velünk tapasztalataikat és küldjék el azokat a huszerlj@mmikl.hu e-mail címre.

A. DOBOS ÉVA
Norvégia, Oslo
Norvégia, Molde – **A Rica Seilet Hotel**

MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉ-
ZET ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI
LEKTORÁTUS MŰVÉSZETI
TANÁCSA

Művészeti konferencia

KISS LÁSZLÓ

Megalakult az MMIKL Művészeti Tanácsa

2011. május 31-én megalakult a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus mellett működő Művészeti Tanács. Az újjáalakult szervezet céljai között szerepel az amatőr/nemhivatásos művészeti területeket érintő igények, érdekek kölcsönös közvetítése, az együttműködési lehetőségek felmérése és a fejlesztési feladatok megfogalmazása, az amatőr művészeti szervezetek együttműködésének koordinálása, valamint az MMIKL országos, nemzeti és nemzetközi művészeti feladatainak a segítése.

Az első körben csatlakozó szervezetek a következők:

Bábjátékos Egyesület,
Magyar Drámapedagógiai Társaság,
Magyar Fotóművészeti Alkotócsoportok Országos Szövetsége,
Magyar Fúvószenei és Mazsorett Szövetség,
Magyar Független Film és Video Szövetség,
Magyarországi Kórusversenyek és Fesztiválok Szövetsége,
Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége,
Magyar Szín-Játékos Szövetség,
Magyar Versmondók Egyesülete,
Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetsége,
Magyar Nemhivatásos Kamarazenekarok és Szimfonikus Zenekarok Szövetsége,
Europa Cantat Közép-Kelet-Európai Központ Pomázi Zenekastély Nonprofit Kft.,
Országos Diákszínjátszó Egyesület,
Országos Képző- és Iparművészeti Társaság,
Táncpedagógusok Országos Szövetsége

Az alakuló ülésre meghívást kaptak a megyei közművelődési feladatellátásba résztvevő intézmények művészeti referensei, valamint a jelentős fesztiválokat rendező városi közművelődési intézmények e területtel foglalkozó szakemberei. A szervezeti és működési szabályzat elfogadásával együtt Schéffer Annát, az Országos Képző- és Iparművészeti Tár-

saság elnökét megválasztották a Művészeti Tanács társelnökévé. Az alakuló ülésen áttekintették az amatőr művészeti tevékenységet végző szervezetek legfontosabb problémáit és meghatározták az ez évi feladatokat, amelyet Borbáth Erika az MMIKL főigazgatója, a Tanács elnöke zárszavában összegzett. A Tanács tervezett programjában szerepel az amatőr művészet nyilvánosságának megerősítése, a tevékenységeket regisztráló „értékleltár” és a társadalmi aktivitást mérő kérdőív elkészítése, a hivatásos és az amatőr területek közötti párbeszéd lehetőségeinek a megteremtése, valamint a rokon művészeti ágak közös problémáink megvitatása, szakmai műhelyek létrehozása.

Az év második felében egy olyan amatőr művészeti konferenciát szervez a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus a Művészeti Tanáccsal egyetemben, amelynek célja felhívni a figyelmet amatőr művészeti aktivitások társadalmi hasznosságára, emberformáló erejére.

ART? HASZNÁL! Művészeti konferencia programja

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Művészeti Tanácsa – az országos hatókörű művészeti társadalmi szervezetek közreműködésével – konferenciát szervez az amatőr/nemhivatásos művészeti ágak jelenlegi helyzetéről, a kreatív művészeti aktivitások társadalmi jelentőségéről, szerepvállalásáról, hasznosságáról és hatásáról.

Stratégiai közérdek vagy magánügy? Gondolatok az értékteremtő és értékmegőrző kreatív életformákról, a közösségi művelődés kiemelt fontosságú tevékenységéről, a művészet életminőség-javító szerepéről.

A konferencia nem titkolt célja: a helyi és országos döntéshozók és a média figyelmét a több százezer embert érintő művészeti aktivitásokra irányítani.

A konferencia fővédnöke **V. Németh Zsolt** vidékfejlesztési államtitkár

Helye: a Budai Vigadó színházterme

Ideje: 2011. november 30.

Program:

10:00 Megnyitó

Borbáth Erika, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus főigazgatója, a Művészeti Tanács elnöke

-
- 10:15 Kultúra és vidékfejlesztés
Előadó: V. Németh Zsolt vidékfejlesztési államtitkár
- 10:35 „Fókusz,, (írásban kiosztott helyzet-feltárás)
Előadó: Schéffer Anna, az Országos Képző- és Iparművészeti Társaság elnöke, az MMIKL Művészeti Tanácsának társelnöke
- 10:55 Párbeszédkereső alkotói gyakorlatok a kortárs művészetben
Előadó: Perenyei Mónika, az MTA munkatársa
- 11:15 „Hidasjáték” – gyermekkultúra a társadalmi kohézióért
Előadó: Trencsényi László egyetemi docens
- 11:40 „Az adrenalin, mint közösségképző vegyület”
Előadó: Gabnai Katalin író, drámapedagógus
- 12:00 SZÜNET
- 12:30 „Építő közösségek” – a közösségi művészetek értéke a helyi társadalomban
Előadó: Dombi Ildikó irodavezető, Békés Megyei IBSEN Nonprofit Kft. Kulturális Irodája
- 12:50 „Kutatások a közös éneklés hatásairól”
Előadó: Móczár Gábor, az Európai Kóruszövetség Europa Cantat alelnöke, a KÓTA elnökségi tagja
- 13:10 Egy testet öltött pályázat
Előadó: Cseh Béláné, a borsodnádasi Botcsinálta Komédiások vezetője
- 13:30 Kérdőívek margójára – színjátszók on-line
Előadó: Tóth Zsuzsanna (MMIKL)
- 13:50 Művészetoktatás – termelő erő
Előadó: Ember Csaba karnagy, a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségének elnöke
- 14:10 „Közösségi és etikus bankolás, egy új tudatosodás kezdete?”
Előadó: Lang András – Dakó Andrea – MagNet Bank

HITVALLÁS HELYETT

Mi, a hazai amatőrművészetek alkotói, civil szakmai szervezeteinek és mentorainak képviselői meggyőződéssel valljuk, hogy **társadalmilag fontos, megkerülhetetlen és elismerendő, támogatandó** tevékenységet végzünk, szervezünk, segítünk.

*Valljuk, hogy a művészeti tevékenységek egésze*²³

- *európai, az egyének mikrovilágában és a társadalom egészében jelentkező sajátos tevékenységi forma, amellyel nemzetközi terepen is népszerűsíthetjük értékeinket, és amely erősíti a kulturális sokszínűséget*
- *sajátosan magyar, hiszen egyes formái (pl. a Kodály-módszeren alapuló kórusnevelés, vagy a versmondás) egyedülállóak Európában, a magyar nyelv közös ápolása viszont összeköti a hazai és határon túli nemzetegységeket*
- *progresszív, amennyiben társadalmi hasznossággal, az egyéneknek önmegvalósítási alternatívákat nyújtva, a társadalmi pluralizmus érdekeit segíti*
- *demokratikus, mert többnyire alulról jövő kezdeményezés, közösségeket kovácsol egybe*
- *közhasznú feladatokat vállal át – hiszen az élő művészettel találkoztat, megőrzi és továbbfejleszti nemzeti kultúránk eredményeit*
- *emberléptékű – személyiség-fejlesztő, közösségépítő, értékteremtő- és megtartó tevékenység*
- *példamutató aktivitás, amely alkalmas a kultúra értékeinek terjesztésére.*

²³ Hivatkozással a Nemzeti Erőforrás Minisztérium Közművelődési Főosztálya által támogatott „A magyar közművelődésről” című könyvre (szerk.: Németh János István – Szurmainé Silkó Mária, Bp., 2011.)

Hisszük és valljuk, hogy a művészeti tevékenység a magyar közművelődés fontos és elidegeníthetetlen része, amely az egész társadalom épülésére szolgál, s amely demonstrálja identitásunkat, a kulturális sokszínűséget, s pozitív erőként segíti az egyén és a társadalom egésze fejlődését. A 2010-es közművelődési statisztikai adatok szerint – s ez csak a Jéghegy csúcsa – közel 160 ezer aktív résztvevővel számolhatunk (a népművészeti csoportokat és alkotókat nem számítva!).

A művészeti aktivitások – úgyis, mint sajátosan magyar tevékenységek, s mint az emberek alkotáshoz való joga és szabadsága – egész életen át tartó közösségi művelődési folyamatok, amelyek társadalmi hasznossága megkérdőjelezhetetlen, mentálhigiénés értékei, esélyegyenlítő és kompetencianövelő hatásai egyedülállóak.

Az értékteremtő és megőrző egyénként vagy csoportként tevékenykedők által az egész nemzet gazdagodik, identitását őrzi és fejleszti. Az alkotási folyamatban nem csupán a résztvevők személyisége fejlődik, de a hatósugarukba tartozók is nyernek; a család, a szűkebb-tágabb környezet is a teremtett értékek részesévé, használójává válik.

Sok esetben – pl. hátrányosabb helyzetű kistélepüléseken – az élő művészetekkel való találkozás egyetlen lehetséges formája a helyi amatőr művészekkel való találkozás. A legtöbb művészeti tevékenység a magyar nyelv megőrzésének eszköze is, ápolja és fejleszti a tudatos nyelvhasználatot, összeköti az országhatáron belül és kívül élő nemzettesteket.

A művészeti aktivitások – akár közművelődési intézmények, akár az iskolai alapozással, vagy civil szerveződések által szervezve folynak – segítenek életben tartani kulturális hagyományainkat, értékteremtő kreativitással bírnak, reprezentálják a kulturális sokszínűséget.

A szabad művészetgyakorlás során az egyének és csoportok társadalmi felelősségvállalása megnő, esetünkben nagyobb számmal beszélhetünk aktív és a közügyekért felelős állampolgárokról.

A közösségi művészetet gyakorlók a tevékenység által a társadalom egészére hasznos képességek, kompetenciák birtokába jutnak, gazdagítják közösségüket és önmagukat, tehermentesítenek egészségügyi intézményeket, fokozzák a társadalomban élők közösség iránti felelősségét, csökkentik a társadalmi beilleszkedési zavarokat, segítik a közügyeinkhez való tudatos állampolgári hozzáállás kialakítását. Megállapítható

tehát, hogy közös kultúránk megőrzésének és fejlesztésének nagy hatású eszköze a legnagyobb tömeget megmozgató amatőr művészeti tevékenység.

Mindez egyértelműen gazdagítja a magyar közművelődést és kulturális életünket. Nem mulaszthatjuk el felhívni a társadalom, a helyi önkormányzatok és a kulturális kormányzat figyelmét arra, hogy a most elvesztegetett idő – támogatás és kellő fókusztalálás hiánya – *beláthatatlan következményű hátrányokat* okoz. Ezzel szemben még a csekély összegű, de a fenntartást-megőrzést szolgáló támogatás is **nemzetgazdasági pluszokat eredményez**.

Fentiek értelmében szükségesnek és elengedhetetlennek tartjuk, hogy a helyi önkormányzatok és a kormányzat partnerként tekintsen a civil szervezetekre és a művészeti tevékenységeket segítő intézményekre; valamint szorgalmazzuk az önkormányzat, kormányzat és az amatőr művészetek képviselői közötti párbeszédet, az egyeztetéseken alapuló koncepció és stratégia kialakítását, a művészetgyakorlás rendszerének támogatását.

Szükségesnek ítéljük a gazdálkodó szervezetek figyelmét is ráirányítani a művészeti tevékenységekre, felismerve annak a kreatív iparban, a munkaerő-gazdálkodásban és fejlesztésben, az élethosszig tartó tanulásban betöltött fontosságát, és lehetőségeit.

Figyelmet és erkölcsi elismerést várunk a társadalomtól, az önkormányzatoktól és a kulturális kormányzattól, s a média részéről, eredményeink nyilvánossá tételét.

Meggyőződésünk, hogy képzett hazai munkaerőre épülő, versenyképes, és növekedési pályát megcélzó magyar gazdaság csak tudatosan gondolkodó, nemzeti kultúráját és hagyományait tisztelő, kiművelt emberfők sokaságának segítségével érhet el hosszú távon eredményeket. Meggyőződésünk, hogy az eredmények érdekében az állam, a helyi közösségekért felelősséget vállaló önkormányzatok megkerülhetetlen feladata a közösségi művészetgyakorlás rendszerének támogatása.

Hasznosnak tartanánk, ha a kulturális kormányzat, élve törvényi lehetőségeivel, szabályozókkal is ösztönözné a gazdasági szereplők mecénási szerepvállalását.

Tudatosan, szakmai munkával kell kialakítani a teljes és tudatos emberré váláshoz elengedhetetlen kulturális élmények iránti igényt, és segíteni azok aktív, és nem egyszerűen befogadó módon való elérését. Ez a teljes magyar társadalom haszna és felelőssége.

ART? Használ! konferencia résztvevői

VARGA FERENC

ART? HASZNÁL! Művészeti konferencia

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus és az amatőr/nemhivatásos művészeti szervezetek által létrehozott Művészeti Tanács az MMIKL szakmai tanácsadó testülete. Feladata (az amatőr) művészeti koncepciók kialakítása, illetve segíti és közvetíti a művészeti tevékenységek, aktivitások meghatározó tendenciáit. Folyamatosan figyelemmel kíséri a terület szervezeti, anyagi és szakmai feltételrendszerének alakulását, az amatőr művészeti aktivitásból fakadó közös feladatok szakmai kérdéseit. Művészeti szakterületek fejlesztése érdekében kísérleteket és vizsgálatokat kezdeményez, a levont következtetések alapján ajánlásokat fogalmaz meg a döntéshozók részére. A Művészeti Tanács az amatőr művészeti aktivitásból fakadó közös feladatok, és a közművelődés szférájában zajló művészeti események módszertani kérdéseinek, illetve azok megvitatásának ad teret.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Művészeti Tanácsa – az országos hatókörű művészeti társadalmi szervezetek közreműködésével – 2011. november 30-án konferenciát szervezett az amatőr/nemhivatásos művészeti ágak jelenlegi helyzetéről, a kreatív művészeti aktivitások társadalmi jelentőségéről, szerepvállalásáról, hasznosságáról és hatásáról a Budai Vigadó színháztermében.

Kiss László az MMIKL munkatársa, a Művészeti Tanács titkára (a Magyar Versmondók Egyesületének elnöke), a konferencia egyik szervezője elmondta, hogy úgy próbálták meg összeállítani a meghívott előadók körét, hogy több szempontból mutathassák be a nem hivatásos, amatőr művészet tartalmát, sajátosságait, helyét a magyar kulturális élet színes palettáján.

A felkért előadók sokszínűsége, előadásaik változatossága a konferencia egészét gazdag tartalommal, érzellemmel átítatott hitvallással töltötte meg. A szintén több szakmát, más-más nézőpontot képviselő hallgatóság soraiban általános elismerést váltott ki a program összeállítása.

Megnyitójában, a programot mindvégig kiválóan levezető, az adott fel-szólalásokat összegző **Borbáth Erika** főigazgató asszony hangsúlyozta, hogy az intézet hagyományaiból, feladatából adódott az „Art? Használ!” művészeti konferencia megszervezése. Hiszen az országban működő amatőr művészeti mozgalmakról legtöbb ismerettel rendelkező, ugyanakkor a nem hivatásos művészetet, művészeket a kezdetektől támogató intézet feladatának tekinti a mozgalom múltjáról, jelenéről, esetleges jövőbeli kilátásairól az eszmecsere megszervezését.

V. Németh Zsolt vidékfejlesztési államtitkár,

a konferencia fővédnöke, előadásában a falu megtartó erejét, a faluköz-szőségekben rejlő kulturális értékek ápolását, a hagyományok, az adott közösségre jellemző minták megtartását emelte ki.

Hangsúlyozta, hogy azzal, hogy a falusi gazdaságot támogatják, meg-tartják a hagyományos, tájakra jellemző növényfajtaikat, építészeti meg-oldásokat, gazdálkodási szokásokat, egyúttal táplálják a kulturális ha-gyományok továbbélését is. Érdekes és az előadást érzelmileg gazdagító, hitelesítő visszaemlékezésében célzott amatőr színpadi múltjára, az ott szerzett életre szóló élményeire, illetve arra hogy ennek köszönheti egészséges önbizalmát: bátran kiáll bármilyen közönség, hallgatóság elé előadásai megtartására. Államtitkár úr a délelőtti programokat végigki-sérte, Gabnai Katalin, későbbi előadó szerint példát mutatva, hiszen az elmúlt években olyan politikusokkal találkozott különböző konferenciá-kon, akik beszédüket követően távoztak a találkozóról.

Schéffer Anna, az Országos Képző- és Iparművészeti Társaság elnöke, az MMIKL Művészeti Tanácsának társelnöke a hallgatóságnak átnyúj-tott kiáltványra, hitvallásra hivatkozva kiemelte a művészeti tevékeny-ség szerepét, a művészet személyiségre gyakorolt pozitív hatását, az amatőr művészek boldog örömét egy-egy mű megalkotása közben.

Perenyei Mónika, az MTA művészettörténész munkatársa a művészet közösségformáló szerepére helyezte a hangsúlyt, olyan kortárs hivatásos művészek munkáján keresztül mutatta be a művészet társadalomformáló erejét, akik aktivizálják közösségeiket, vagy munkáikkal feltárják egy-egy település sajátos kulturális fejlődését, mint ahogy azt Dunaújváros példáján láthatta a közönség.

„Hidasjáték” – gyermekkultúra a társadalmi kohézióért címmel tartott előadást a sokak által tisztelt és kedvelt kiváló előadó: **Trencsényi László** egyetemi docens. Személyes példákkal sűrűn átszótt előadásában rámutatott az eltérő szociokulturális háttérrel rendelkező gyermekek egymás iránti érzékenységének, tisztelettel történő elfogadásának fontosságára, a pedagógia szerepére e nem könnyű feladat megoldásában. Kritikával illette az oktatás-nevelésben felsejlő változásokat, melyekben a szegregáció lehetőségét látja.

A délelőtti program zárásaként „Az adrenalin, mint közösségképző vegyület” című előadást hallgathatta meg a közművelődési szakemberekből, pedagógusokból, intézményvezetőkől, művészekből álló közönség. **Gabnai Katalin** író, drámapedagógus szuggesztív előadásában, az előző előadóhoz hasonlóan, szintén személyes példákra alapozva mutatta be a művészi megjelenés, a színpad, a rivaldafény személyiségre, közösségre gyakorolt pozitív hatását.

A szünetet követően elsőként **Dombi Ildikó**, a békéscsabai Ibsen Ház vezetője szólt azokról az „építő közösségekről” – amatőr művészeti csoportokról, akik képesek egy település szellemi, és ebből következően gazdasági arculatát befolyásolni. Beszélt azokról a kompetenciákról, amelyeket az alkotó amatőr tevékenység a leghatékonyabban képes fejleszteni európai szinten a tudásalapú társadalomban. Ezek a személyes önmegvalósításhoz, a társadalmi kohézióhoz, az aktív állampolgári létehez, a foglalkoztathatósághoz szükséges kulcskompetenciák, melyek az adott helyzetben megfelelő ismeretek, készségek és attitűdök ötvözetét alkotják.

Móczár Gábor a KÓTA alelnöke, az Europa Cantat magyarországi szervezetének vezetője előadásában felvázolta azt a kezdeményezést, amellyel a nemzetközi szervezethez tartozó nemzeti kormányok figyelmét felhívták a művészetek és a zene társadalmat formáló hatására. A vilnusi nyilatkozatban megfogalmazták, hogy „a közös éneklés egy oktatási, szociális és művészeti jelenség, amely biztosítja a kultúrák közötti megértést, a szociális integrációt és mások elfogadását, hozzájárulva ezzel az állampolgárok testi és lelki egészségéhez és ezen keresztül azon társadalom jólétéhez, amelyben élnek és dolgoznak.” Felhívta a figyelmet az Európai Parlament 2009. március 24-i állásfoglalására a

művészeti tanulmányokról az Európai Unióban, amely szintén alátámasztja a nyilatkozatban foglaltakat, és konkrét lépések megtételére szólítja fel az Európai Tanácsot, az Európai Bizottságot, valamint a tagállamok kormányait és parlamentjeit. „Különböző kutatásokra hivatkozva felhívta a figyelmet arra a tényre, hogy a zenei öröm során az ősi jutalmazási központok aktiválódnak és gátlódnak a félelmi központok. Minden bizonnyal ennek köszönhető a zene közösségformáló ereje, aminek nagy szerepe lehetett az ember kialakulása során.”

Cseh Béláné, a borsodnádasi Botcsinálta Komédiások vezetője a nyugdíjasok által működtetett színjátszó körben szerzett tapasztalatairól tartott élményszerű beszámolót arról a kohéziós erőről, amit a kör tagjai nyernek egy-egy produkció előkészítésekor, a drámák színpadra állítása közben.

Tóth Zsuzsanna az MMIKL munkatársa a színjátszók körében készült országos felmérése tapasztalatairól szólván kiemelte, hogy mennyivel boldogabbnak, kiegyensúlyozottabbnak, egyszerűen gazdagabbnak érzik magukat azok, akik részt vesznek az amatőr színjátszás hazai hálózatában, valamint hangsúlyozta a tevékenység társadalmi hasznosságát is.

Művészetoktatás – termelőerő címmel tartott előadást **Ember Csaba** karnagy, a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségének elnöke. Rendkívül jó humorú megszólalása során egészen új húrokat pengetett az előző előadókhoz képest: nevezetesen a címben jelzett materiális alapállásból kiindulva a művészetoktatás gazdasági hasznossága kapcsán érzékeltette, hogy mennyivel jobb, rugalmasabb munkaerővé válik az, aki aktívan foglalkozik a művészettel. Másik gondolata az érdekérvényesítő képességről szólt: a politikusok felé rövid, egyszerű üzeneteket kell küldeni, hogy ezekre felfigyelve mélyülhessenek el az adott kérdés megoldásában. Módszertani ajánlása hasznos lehet mindenki számára.

Befejezésül „Közösségi és etikus bankolás, egy új tudatosodás kezdete?” meglepő címmel tartott rendkívül kreatív, sokoldalú megközelítést felmutató előadást **Lang András** a MagNet Bank képviselőjében, aki maga is amatőr zenész. Kitért az emberközpontú, -léptékű bank megvalósításának hazai lehetőségeire, nemzetközi példáira, valamint a bankok közösségteremtést támogató gyakorlatára, a kisközösségek oktatása, kultúrája terén játszott szerepére.

Talán e rövid, és távolról sem teljes beszámoló alapján is érzékelhető, hogy céljaiban és a megvalósításban is egy rendkívül színes, gazdag, sokoldalú konferencián lehettünk jelen, ahol a már idézett egyik szervező, **Kiss László** szavait felidézve:

„Megpróbáltuk a konferenciával ráirányítani a döntéshozók, az amatőr művészeti mozgalmakban aktívan tevékenykedők, a nekik helyet adó intézmények vezetőinek figyelmét a művészeti tevékenység fontosságára, az amatőr művészet helyére, szerepére a magyar kulturális életben.”

A konferenciát végigkísérve megállapíthatjuk, hogy sikerült a célokat elérni, amihez gratulálunk **Borbáth Erika** főigazgató asszonynak és „csapatának”.

HODOSSY ILONA E-MAFOSZ
Réti Pál Fotóklub, Budapest
Magyarország, Budapest – **Corvin sétány**

MŰVÉSZETEK

Alkotás a hétköznapokban

Lehetne azt mondanunk, hogy az amatőr alkotóművészet problémáit újra és újra tárgyalni felesleges, hisz annyit szoltunk már róla! Csakhogy százak és ezrek aktivitása bizonyítja, van még mit mondanunk, hisz oly sok kérdés merül fel ez ügyben nap, mint nap.

Az első ide vonatkozó, állandósult dilemma a művészet szerepe, helye és a minőségi mutatók által mindenáron besorolni vágyás szándéka hétköznapjainkban. Nos, erre mondjuk, hogy a nem hivatásos alkotóművészet gyakorlatilag egy eszköz, mely mindenféle társadalmi hiátusokra reflektál, emellett az emberi mivoltunkból fakadó problémák áthidalásához nyújthat segítséget. Ettől fogva inkább pszichológiai, mint fiziológiai jelleget ölt a folyamatban rejlő érték. A művészeti produktumok „sikeressége” csupán járulékos kérdés, ily módon egy kiállítás sem tükrözheti az amatőr művészetek érdemeit, mindössze láthatóvá teszi azokat. De hogy a közművelődés intézményrendszerei hogyan kapcsolódnak e folyamatba érdemes újra vázolni.

A kérdésre, hogy *Kik is az amatőr alkotók, mit csinálnak, és miért csinálják?* - sokféle válasz érkezik. Többek között az, hogy olyan művészek, akik nem végeztek el szakirányú felsőfokú képzést, így nem rendelkeznek művészdiplomával. Ez valós. Csakhogy rendkívül fontos megvizsgálunk, milyen folyamatok vezetnek az alkotáshoz. Tény, hogy közös jellemzőik között van, hogy nem tanultak intézményes művészet-oktatási rendszerben, spontán vagy műkedvelőként, önképzéssel folytatják képző- vagy iparművészeti tevékenységüket.

Véleményem és tapasztalataim szerint az alkotói magatartás vizsgálatai számos differenciálási lehetőséget nyújtanak. Ugyanis a nem hivatásos fogalom többféle megközelítéssel más-más motivációt és attitűdöt mutathat. Elsőként lássuk az „amatőr alkotót”, a műkedvelőt. Ők azok, akik szeretik a képzőművészetet, szabadidejükben festegetnek, de magányosan. Nem kapcsolódnak semmiféle csoporthoz, nincsenek igazán olyan visszacsatolások, melyek a szakmai tudást mélyíthetnék, formálhatnák, ezért egyirányú a folyamat. Másodikként említeném a naív alkotókat,

akik ösztöneik által vezérelve ragadnak ecsetet, vésőt vagy faragókést, és előképeik között kizárólag saját megélt élményeik, emlékképeik találhatóak. Sajátos, eredeti formanyelvű művészetük nem befolyásolható. Harmadikként az autodidakta alkotókat emelném ki. Ők is műkedvelők, de a tanulási vágyuk folytán figyelmük a szakmai ismeretek megszerzésére összpontosul. Külső értékforrások és szakértői vélemények alakítják művészeti tevékenységüket. Sok esetben alkotóközösségek tagjaivá válnak, ahol a szervezett tanulási folyamatok valamiféle minőségi munka keretein belül zajlanak. A közösségi létformákhoz köthetők nyilvános bemutatkozási lehetőségeik többsége is.

Az autodidakta alkotói magatartás jelenthet kiugrót az amatőr „létből”, de ez esetekben a szabályok is megváltoznak. Meg kell felelni azoknak az elvárásoknak és minőségi követelményeknek, melyet a kortárs művészet állít eléjük. Az úgynevezett magasművészet színterei a művészeti intézmények és vállalkozások, melyek meghatározott ismérvek szerint és célcsoportokkal működnek, melyben nincs helye a nem hivatásos alkotóknak.

Összegezve az alkotói hozzáállás és a művelődési formák nyújtotta kapcsolódási pontokat két jelentős megállapítást tehetünk: az alkotótevékenység irányulhat a művészeti ismeretek mind alaposabb elsajátítására és helyes alkalmazására, ismeretszerzésre, értékteremtésre, önkifejezésre és/vagy az alkotótevékenység rekreációs, mentálhigiénés vagy szociális motivációk által való művelésére. E-célok között nem mérvadó a nyilvános megmutatkozás lehetősége.

Visszatérve a közművelődés szerepéhez a nem-hivatásos alkotóművészetek területén, fontos kiemelnünk, hogy melyek azok a kollektív és egyéni tevékenységek, melyek itt kaphatnak teret. Az alkotócsoportok szempontjából megkérdőjelezhetetlen a közművelődési intézményrendszer fontossága. Ezen túl pedig a tevékenység egyénre és a közösségre gyakorolt pozitív hatásait szükséges vizsgálni. Mint a bevezetőben is írtam, nem a produktum, hanem az emberben végbemenő folyamatok és annak közvetett hozadékai lényegesek számunkra.

Ha azt nézzük, hogy milyen szempontok szerint és hogyan osztható meg az amatőr művészek sokasága, látható hogy az életkori és nembéli sajátosságok is sokatmondó mutatókat adnak számunkra: az ötven év feletti-ek száma cc. alkotóink $\frac{3}{4}$ -e, nemek tekintetében a nők aránya cc. 85 %,

és elenyésző, kb. 5 % a fiatal felnőttek száma. A többséget vizsgálva figyelemmel kell lennünk az inaktív korról járó individuális igényekre, a családi állapot esetleges változásaira vagy akár komolyabb egészségügyi problémákra.

Ez alapján az alkotói cselekvés szükségleteit az alábbiak szerint csoportosíthatjuk: egyfajta közösségi tevékenység, ami az aktivitás fenntartására irányul; felnőttkori tanulási forma, ami a műveltség szélesítését szolgálja; és kreativitás igénye (önalkotás/önmegvalósítás) belső szükségletek szerint („aktív életszakasz” végén szociális vagy társadalmi helyzetből eredő ténykedés - nyugdíjas kor, özvegyiség, betegség stb.).

Ebből látható, hogy az alkotó tevékenység a szabadidő hasznos eltöltésére, értékteremtő vagy mentálhigiénés elfoglaltságra irányul, vagy lehet egészségügyi problémák következtében folytatott teendő (oldás, megerősítés, figyelemelterelés). Természetesen lehetnek átfedések is, az értékrend, esztétikai és műveltségi motivációk, a társadalmi integráció (társas kapcsolatok, együttes élmény, személyes feladat, közös alkotás, nyitottság, önismeret) és a lelki-folyamatokat pozitívan segítő cselekvés formájában.

Ezen okok által kimondható: az alkotás termékeny közege a közösségi művelődési forma. S miután a mindennapokban a művészet szerepe nem célként határozódik meg, művészeinket az alkotókörök, szakkörök rendszeres látogatóiként tartjuk számon, és nem feltétlenül aktív kiállítóként. Látható, hogy az érték nem feltétlenül a műben, hanem létrehozásának módjában érhető tetten, és kiemelendően fontos a közösségi tevékenység, az „együvé tartozás”, kisebb csoportokon belüli közösségi kapcsolatok megléte, fenntartása. Ehhez pedig elengedhetetlen a közművelődési intézmények háttérszerepe: működés, fenntartás, finanszírozás, módszertani segítségnyújtás és szakmai támogatás.

E sorok között szeretném áttekinteni művészeti értékrendszerünk szempontjait is, melyekkel a művelődés és a nem hivatásos alkotóművészet kapcsolatait alapozzuk meg. A kreativitásra serkentő okokat láthattuk szociális, társadalmi, pszichológiai érdekek alapján, azonban a vizuális szakmai megközelítésben mindenképp esztétikai érték-szempontok szerint kell vizsgálnunk. Jelentős kihívás számunkra, hogy a nyilvánosság szabadsága ma már széles teret enged az amatőr művészeteknek is, ahol sokszor alacsonyak a minőségi mutatók. Ehhez viszont nagyban

hozzájárult az is, hogy a vizuális kultúra oktatása és segítése háttérbe szorult, felerősödtek az „elüzletiesedett” *közízlést* kiszolgáló aktivitások, melyek támogatása nem képezheti munkánk részét. Ezért a szakma presztizsét illetően folyamatosan hangoztatnunk kell, hogy a művészet nem lehet öncélú, mert azzal értékét veszti, és ehhez a tanulási folyamatokat elősegítő módszerek és eszközök közvetítése elengedhetetlen. Ezen a ponton az amatőr és a dilettáns fogalmát is elő kell vennünk. Feladatunk, hogy azokat a művészet-szemléletben továbbra is határozottan elkülönítsük egymástól, nem engedve teret az értéktelennek és kontár műveknek, a minőséget kell érvényre segíteni művelődés színterein.

Erről az oldalról megközelítve a kérdéseket a nem hivatásos alkotók tevékenysége kapcsán további megállapításokat tehetünk: sokak nincsenek birtokában a képzőművészet objektív szabályainak, de tanulni szeretnének; sokan annak ellenére lépnek rendszeresen közönség elé műveikkel, hogy nem ismerik kellő választékban a képanyelvi kifejezés módjait; néhányan kiváló képeket alkotnak négy fal közé bújva, és csak titkon vagy ismerősök unszolására vállalnak egy-egy megmértetést, ahol az alkotó a közművelődési tevékenységek sorába bekapcsolódva már látóköri körünkbe kerülhet.

Így a közművelődési színterek mindenki számára fórumot nyújthatnak, ahol fejlődési lehetőséget biztosítanak képzésekkel, ismeretterjesztő rendezvényekkel, megerősítést, iránymutatást, megmértetést és objektív visszacsatolást adhatnak módszertani programokkal. Végül lényeges a nyilvánosság szerepe, a bemutatkozási alkalmak megteremtése.

Az eddig elmondottakhoz képest a kiállítások kérdéskörében felvetődik, hogy mi a mű, mint egyéni produktum szerepe az amatőr alkotók közösségi tevékenységében? Nyilvánvaló, hogy ki kell emelnünk a közönséggel való kapcsolat lehetőségét, amely teret ad az objektív és szubjektív véleményalkotásnak, reflexióknak, és nem utolsó sorban az alkotó személyiség nyilvános megjelenését szolgálja, amikor az önkifejezés, véleményformálás, kommunikáció lép előtérbe.

Az alkotásról természetes módon többségünknek egy tárlaton látott kép, az ahhoz kapcsolódó élményeink és benyomásaink alapján kialakult és elraktározódott érzelmi kivetülés juthat eszünkbe. Itt az ideje, hogy

mindezek mögé nézve szélesebb szempontrendszer szerint vizsgáljuk vagy értékeljük a nem hivatásos alkotóművészetet.

ILLÉS GÁBOR
Debrecen
Norvégia, Runde-szigete – **Madárnézőben**

A XXI. Amator Artium „azaz a művészet szerelmesei” Országos Képző- és Iparművészeti tárlat margójára

Több mint 60 év, és többtíz ezres alkotói létszám áll a nem hivatásos alkotóművészet intézményes szakmai munkája mögött. A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Művészeti Programok Főosztálya 2011-ben 21. alkalommal hirdette meg a háromévente megrendezésre kerülő Országos Képző- és Iparművészeti tárlatot. A program az egyetlen felmenő rendszerű amatőr alkotóművészeti megmérettetés hazánkban. A vállalás mindannyiunk számára komoly kihívást jelentett. Ez évben a főváros és 16 megye a közművelődési intézmények jó szakmai kapcsolatainak köszönhetően és az összefogás erejével sikerrel bonyolította le az előválogató zsűrizéseket és a kapcsolódó kiállításokat. Az országos válogatást reprezentatív módon bemutató Esszencia Tárlat eredményes megvalósulásán munkálkodva úgy gondoltam, hogy itt adnék helyet kiváló szakértőnk, **Pilaszanovich Irén** gondolatainak, melyeket a XXI. Amator Artium Pest megyei megnyitóján, Vácott osztott meg a jelenlévőkkel. Ezek a szavak képviselik most a hétköznapok alkotói felé tett ténykedéseinket, és nyissanak utat mindannyiunk számára a jövőben is.

Dóri Éva

SZERETettel MEGHÍVJUK ÖNT ÉS CSALÁDJÁT A

XXI. ORSZÁGOS AMATOR ARTIUM
KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI TÁRLAT
FEJÉR MEGYEI KIÁLLÍTÁSÁNAK
MEGNYITÓJÁRA.

2011. SZEPTEMBER 2-ÁN, PÉNTEKEN 17 ÓRÁRA

MEGTEKINTHETŐ: 2011. OKTÓBER 2-IG
VASÁRNAP KIVÉTELÉVEL NAPONTA 10-18 ÓRÁIG

8000 SZÉKESFEHÉRVÁR, III. BÉLA KIRÁLY TER. 1.
TELEFON: (022) 313-175

WWW.FEJERMMAK.HU

*„Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Kedves Laikus Testvéreim!*

Az amatőr művész kiszolgáltatott megítélése helyett, említem gyakran a laikus testvér - talán első hallásra frivol, de jó szándékú - elnevezést. Ezzel arra utalván, hogy a testvér világi, nem egyházi személy – tehát „diplomával” nem rendelkező – de vérségi rokon, aki az eredeti értelemben fogadalmat tett, - ez is stimmel, ha a művészeti, alkotói tevékenységgel, elkötelezettséggel azonosítjuk, illetve behelyettesítjük. A laikus testvér fel nem szentelt szerzetes, de elkötelezett híve hitének, azaz a művészetnek. Nem rendelkezik olyan billoggal, amely kiváltságot vagy éppen irreverzibilis dolgokat jelentene, s esetleg a kiváltságosok rendjébe emelné, mint a hivatásosokat, gyakran érdemtelenül, papírforma szerint...

Aki párbeszédbe kerül a látvánnyal, a valósággal, annak viszonya lesz vele. Tudni akar valami mást, mint amit eddig birtokolt, többet, mint amennyit sajátjának mondhatott. A világról, emberekről szerzett új tapasztalatok által közelebb juthat önmagához, önmaga megismeréséhez is. Ez a felismerés – nevezhetjük akár megvilágosodásnak is – a művészet immanens lényege. Ezért művelitek tudatosan, vagy csak valami belső kényszer hatására azt, amit tesztek! Ezért keressük, mi befogadók szüntelen a vele való kapcsolatot, személyes kontaktust.

Pedig, olykor a más nyelv, a vizuális nyelv használata sem éppen folyékony beszéd, folyékonyan beszélt nyelv. Jelbeszéd, amely ősbibb bármely artikulált nyelv törzsi- vagy nyelvcsaládba sorolt tudományos besorolási kényszernél...

A „jelbeszéd és a jelet hagyni” ősi emberi szándéka ott munkál minden egyes műben, alkotóban akár elismeri, akár nem.

Feltárni a titkokat, megismerni a látottakat, megélni és tovább adni annak élményét. Ez az amatőr művészet hitelességének záloga.

Az alkotó egyéni döntés alapján, akarati szándékát érvényesítve lát munkához. Hol belső szükséglet, vagy figyelmes, biztató kezek, biztató szavak nyomán születnek meg az alkotások.

De ki ne érezte volna annak felelősségét, hogy nemcsak elkezdni, de be is kell tudni fejezni egy adott munkát. (...)

Kishitűséggel, gyakran az amatőr alkotó művész saját státusát – mint páncélt – maga elé emeli, mely megvédheti őt, távol tartva minden rangú és rendű támadást...

Ugyanakkor nemcsak a professzionális művész joga vagy privilégiuma, hogy alkotásai a látogatókat megszólítsák, hogy azok ne csak a képekről, alkotásokról beszéljenek, hanem a képekkel, alkotásokkal beszélgesse- nek. S ez messze nem ugyanaz!

A képzőművészet eszközeinek ismerete, a különböző eljárások elsajátítá- sa nem elégséges ahhoz, hogy valódi mű szülessen.

Feltétlen feltétel - az alliteráció megerősítő erejével-, hogy az alkotó önmagát adja.

Adjon számot az indulás bizonytalanságairól az egyre magabiztosabb eszköztár alkalmazásáról, s az önkifejezés fokról-fokra egyre egyénibb, artisztikusabb megfogalmazásáról.

A kiállítási anyag bizonyítja az alkotók különböző szintű felkészültségét, szemlélteti különbözőségét, szellemi arculatát, esztétikai értékítéletét és értékrendjét.

Gyakran nemcsak az alkotók képi igénye/igényessége okozhat gondot, de a befogadók vizuális, kommunikációs készsége sem elég érett arra, hogy a vizuális nyelv szintagmáinak, nyelvi törvényeinek ismeretében nyilat- kozzon, fogadja be a felkínált látványt.

Az interpretáció, az alkotás megértése, értelmezése és lobontása szemé- lyes tanulságként nem egyszerű folyamat, de tanulható és elsajátítható készség. Gyakran megtévesztők a beidegződött képi információk, s azo- kat kérjük számon, vagy azok valóságához kötődő viszony lesz perdöntő, - fokmérője vizuális nyelvi készségünknek. Ez egyaránt vonatkozik alko- tóra és befogadóra egyaránt. Meg kell találnunk a modus vivendit, hogy közös nevezőre juthassunk, hogy ne kritikai elutasítói legyünk, de kriti- kus befogadói lehessünk a művészetnek.

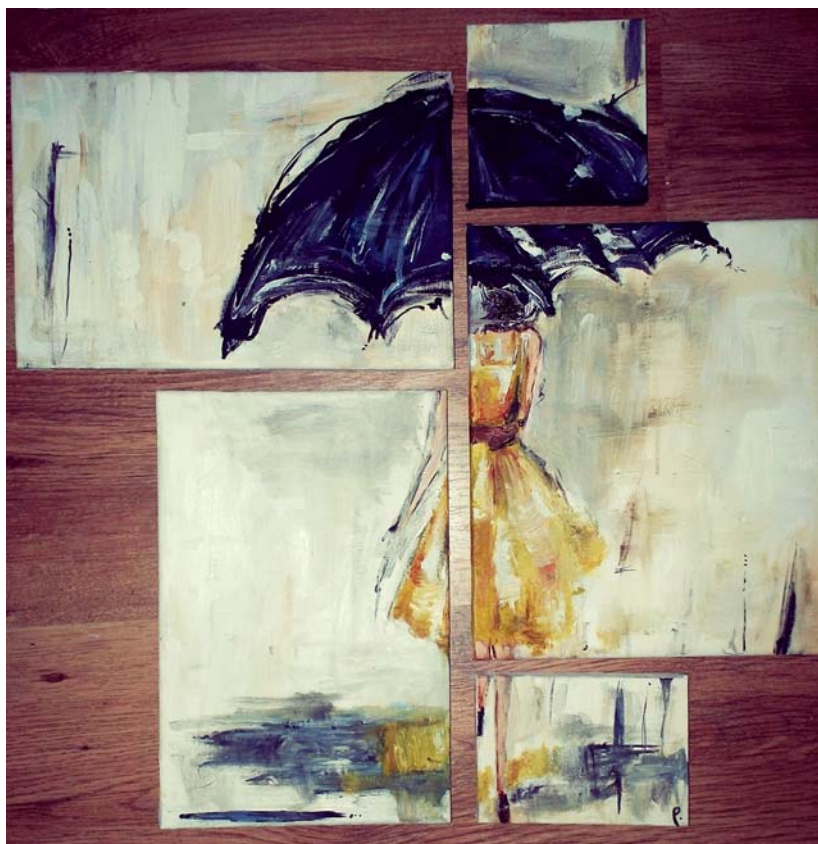
A zsűri válogatásának célja kettős volt. Egyrészt a minőséget felmutatni, másrészt a különbözőségek bemutatásával pontos látteleletet adni az alko- tók sokszínűségéről valamint, a Pest-megyei helyzet lehetséges pontos leírását nyújtani.

Egy kollektív kiállítás soha nem lehet egyarcú, uniformizált világ. „ Sok- félék vagyunk, hát sokféleképpen látjuk akár ugyanazt... Eredményeiben is, de folyamatában is figyelhetjük másságainkat, s szemléleti különbö-

zőségeinket” idézem szeretve tisztelt Bálványos Huba idevágó gondolatát.

A különböző alkotói felkészültségi szint, a tervezettség és a véletlen között egyensúlyozva, tiszta, jó szándékú energiák áramlanak a munkákat figyelve. Mobilizálható erőforrásként komoly és játékos vonások akár egy művön belül is hitelesíthetik egymást. A hitelesség feltétele az, hogy maníroktól mentesen művelje a csodát, élje meg teljes odaadással az alkotói folyamatot az, aki erre adta a fejét.

Megítélésünk szerint az alkotás, a művészi tevékenység maximálisan képes és alkalmas arra, hogy az emberi pszichét olyan állapotba hozza, amely optimalizálja nemcsak az alkotó, de környezete lelki, mentális állapotát.”

54 Fotóalbum

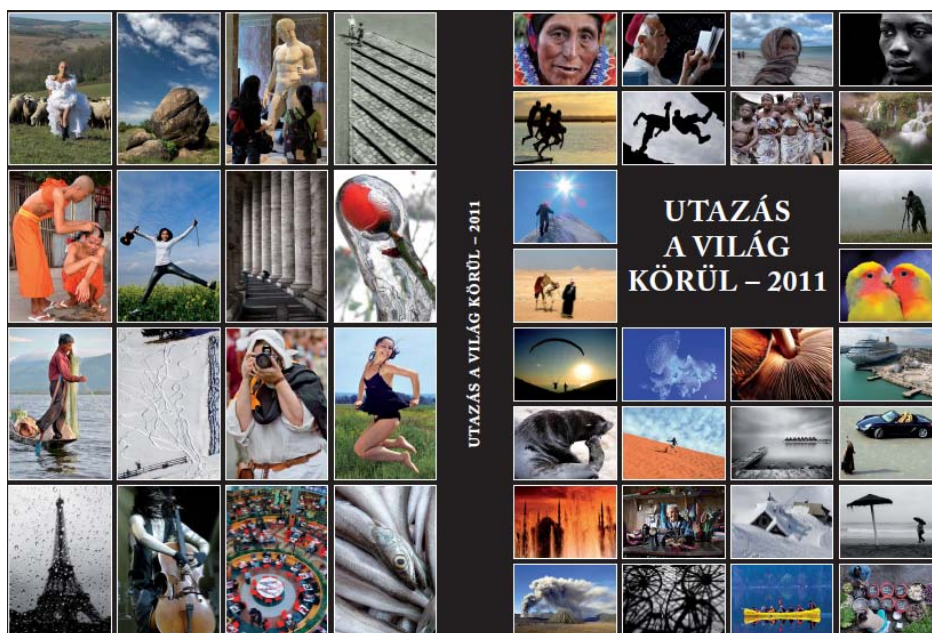
5.000 Alkotó

10.000 Közhasznúvá tett alkotás

Egy évtized a kortárs magyar fotográfiából

A fotókulturális közélet szereplőinek mindig is szűken mérték a publikációs lehetőséget a nyomtatott sajtó kiadói, tulajdonosai és szerkesztői. Az esetek többségében azért, mert kiszolgálták szerény igényeiket az alkalmazásukban álló hivatásos fényképészek és fotóriporterek, akik rutinnal általában, de tehetséggel nem feltétlenül rendelkeztek. Ezzel le is mondtak arról a hatalmas szellemi tőkéről (izgalmas képi világról), amelyet azon szerzők, autonóm és autodidakta alkotók – fényképezőgép tulajdonosok – halmoztak fel, akik évek, évtizedek óta készítenek kiváló fotográfiákat, de korábban csak privát célra használták (használhatták) fel azokat. Mindezeket tette közhasznúvá a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, együttműködve a Magyar Fotóművészeti Alkotócsoportok Országos Szövetségével, a Magyar Fotóművészek Világszövetségével, a Fényképezés Alapítvánnyal és további száz tíz szakmai, társadalmi szervezettel, azaz több mint 5.000 aktív kiállító fotóssal. Ők azok, akik szerte az országban és a nagyvilágban rendszeresen szerepelnek egyéni és csoportos kiállításokon, akik közvetlenül és önzetlenül nyújtanak vizuális élményt a művelődési házak és kiállítási intézmények közönségének. A nyilvános közlés visszatérő vágya, a siker ismétlődő és átélhető élménye ösztönzi őket az újabb és újabb képi ötletek ábrázolására, az elkészült művek nyilvánosságra hozatalára, függetlenül attól, hogy ez nem jár az esetek többségében semmiféle anyagi haszonnal. Ezt a társadalmi erőt sikerült összpontosítani és felszabadítani 2000-ben, a millennium évében, amikor a fotográfiai közélet szereplőit és persze mindenki mást is arra kértük, hogy 2000. augusztus 20-án örökítsük meg Magyarország egy napját. Létrejött egy izgalmas képregeny – közel ötszáz önkéntes alkotó közreműködésével - arról, hogyan telt ez a jeles nap Magyarországon. A beküldött 10.000 fényképből kiállítást rendeztünk a Magyar Kultúra Alapítvány székházában és megje-

lent az első album is. A **Magyarország egy napja – millenniumi körkép** című könyvben háromszáz fotós 469 alkotása látott napvilágot 2001-ben. Ekkor még nem tudhattuk, hogy ez a fotóalbum elindít egy egész sorozatot, amelynek ma már az **54. köteténél** tartunk.

Nézzük miként folytatódott?

Az akkor még Magyar Művelődési Intézet egy beavató fotópályázatot hirdetett **Utazás a világ körül** címmel, arra kérve az utazás, túrázás közben fényképező embereket, hogy mutassanak meg 10-10 képet az úti élményekből. Már az első felhívásunkra is kétezernél több kép érkezett 1999-ben, s hamar kiderült, kincsekre leltünk! Ám ez időben még nem tudtuk a legjobb képeket publikálni. Erre csak három évvel később került sor, amikor kiadhattuk az **Utazás a világ körül – 2002** című fotóalbumot 281 fotóstól 300 fényképet. Azóta minden esztendőben megjelenik hasonló címmel ez az album lehetőséget biztosítva az újabb és újabb pályázóknak, hogy talán életükben először megjelenjen egy vagy több alkotásuk a kiállításon és a könyvben, amely továbbörökíti alkotásukat az utókornak. Az Utazás kiállítások első bemutatója mindig a Magyar Művelődési Intézetben (és Képzőművészeti Lektorátusban) volt, majd

ezt követően számos művelődési intézménynek adtuk kölcsön – térítésmentesen – ezeket a tárlatokat. Általában egy esztendeig vándoroltak és vándorolnak a képek, így sokszorozva meg ezek közművelődési hasznát, eredményét és hatását.

A könyv címe	a megjelent képek száma	a szerzők száma
Utazás a világ körül - 2002	300	281
Utazás a világ körül - 2003	386	380
Utazás a világ körül - 2004	438	384
Utazás a világ körül - 2005	554	508
Utazás a világ körül - 2006	623	562
Utazás a világ körül - 2007	520	344
Utazás a világ körül - 2008	508	408
Utazás a világ körül - 2009	558	453
Utazás a világ körül - 2010	449	384
Utazás a világ körül - 2011	430	392

Szintén 2002-ben jelent meg a **Balaton ősztől tavaszig** című fotóalbum, amelyben 224 képet publikáltunk 101 szerzőtől. Az album megjelenése előtt, különböző évszakokban rendeztünk fotótréningeket a Balaton partján, több településen is, annak érdekében, hogy sikerüljön minden évszak jellemzőit megörökíteni. A fotótréningek jó alkalmat kínáltak az önképzésre, a közösségi alkotás semmihez sem hasonlító élményére. És volt egy közös cél, egy tárlat, egy album, amely mindenkit sokkal jobban ösztönzött a kreativitásra, a tudatos képalkotásra, mintha egyedül kószált volna ugyanitt, nem tudván miként hasznosulnak majd az itt készült felvételek.

Aztán három évvel később még egy balatoni albumot készítettünk, ez alkalommal **Balatonalmádi impressziók** címmel. Ez kifejezetten Almádiról szólt, mivel itt nagyon sok fotográfus fordult meg 1995 és 2005 között. Itt volt ugyanis az MMIKL oktatási-képzési bázisa, ahol minden esztendőben több fotótanfolyamot, fotós tábort, szakmai tanácskozást vagy egyéb fotókulturális rendezvényt szerveztünk, diákoknak és felnőtteknek egyaránt. Aki ezeken a rendezvényeken megfordult, fényképezett a településen is, függetlenül attól, hogy mi volt a rendezvény szakmai programja. Így bizonyosak lehettünk abban, hogy a részükre meghirde-

tett fotópályázat eredményes lesz és kiállítást rendezhetünk, illetve albumot adhatunk ki a beérkező alkotásokból.

Közben kialakult és állandósult a könyvsorozatban megjelenő fotóalbumok közös jellemzője: az A4-es formátum, a táblakötés, a borítón elől és hátul megjelenő sok fénykép és később a harmadik oldalon megjelenő fotómontázs oldal, amely az adott album összes illusztrációját tartalmazza. A kiadásra pedig több együttműködő szervezet fogott össze, annak érdekében a szükséges forrásokat előteremtse. Közös jellemző még az is, hogy az albumokat egy-egy képeslap is kísérte, 16-16 illusztrációval, így népszerűsítve a tárlatot és az éppen aktuálisan megjelenő könyvet.

2004-ben **Foto Homo Sapiens – A fényképező ember** címmel hirdettünk pályázatot, mert szerettünk volna egy kiállítást és albumot készíteni azokról, akik a fényképezőgép másik oldalán állnak. Vagyis a fotósokról, a sajátos szituációkról, akciókról, szóval a fényképezés közbeni magatartásról, szokásokról. A fényképező ember megnevezéséről pedig a bevezető szólt, amely visszatekint a fotográfia teljes történetére, s felsorol negyvennél több meghatározást erre az egyetlen emberi cselekvésre.... azaz a fényképezésre: *„A feltalálóról elnevezve, kezdetben **dagerrotipistának, dagerrotipörnek** nevezték mindazokat, akik a Nap sugarait igyekeztek „csapdába csalni”, azaz marandó képet alkotni segítségével a fényérzékennyé tett ezüstözött rézlemezen. Nagy Ignác egyenesen **halhatatlanítóként** emlékezett meg egy dagerrotip műterem tulajdonosáról 1845-ben.*

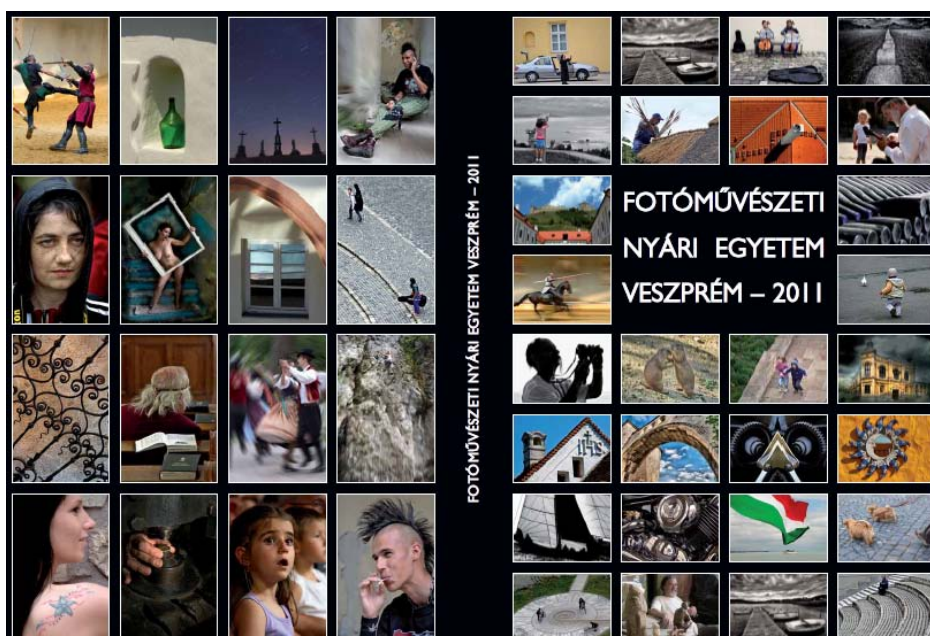
*Aztán az első vizitkártyák, kabinetfotók divatba jöttével a képek verzőján (hátdoldalán) már így határozták meg önmagukat az élethű fény-képeket alkotók: **árny- és fényfestész, fényfestő, fényirdász, láttanár, arcképező, fényarcképező, fénygépész**. Később pedig a különleges rangot adó **császári és királyi udvari fényképész** meghatározás szerepelt számos portré hátdoldalán. A **gyorsfényképész** azt jelentette, hogy a „levétel” után néhány perc múlva elkészült a hazavihető másolat is. Székely Bertalan **fényképelőnek** titulálta festőművésztársait, akik közül sokan átpártoltak rövidebb hosszabb időre a klasszikus festésztől a modernebb, olcsóbb, gyorsabb és élethűbb portrészítéshez, azaz a fényképezéshez. Bardócz Lajos, majd Arany János is már **fényképirókról** emlékezett meg egy-egy írásában. Az 1885-ös Országos Általános Kiállításról írva*

Szmracsányi Miklós említi a **kóbor fotográfusokat**, azaz **vándorfényképészeket**, vagy **utazófényképészeket**, akik alkalmi műtermekben, vagy éppen a piactéren fogadták a megrendelőket. És készítettek róluk rövid-idő alatt, olcsón megszámitott fényképeket. 1903-ban, a Fényképezési Szemlében látott napvilágot Kohlman Artur írása, A Budapesti Photo Club kiállításáról, ahol a kiállítókat **művész fotográfusnak**, illetve **kodak-knipszernek** nevezi. Ez utóbbi a Kodak fényképezőgépek használóira vonatkozott, akik kevésbé tudatosan és igényesen örökítették meg a kiválasztott témát. Faragó Géza **kodakolókról** írt a Művészi fényképezés 1912-es évkönyvében. Dr. Kelen Béla tollából jelent meg 1905-ben egy cikk a Magyar Iparművészetben, ahol a fényképezőgép tulajdonosokat, mint **fénykép-masinacsettegetőket** örökíti meg. Ez az elnevezés inkább azokra utal(hat), akiknek nem foglalkozása, hanem inkább hobbija volt a fényképezés.

De hívták őket **műkedvelő fotográfusoknak**, **magazínereknek**, **amateurfényképészeknek** és **vasárnapi knipszelőknek** is, a **kocafényképészekről** már nem is beszélve. A nyakra-főre fényképezők mai tréfás megnevezése: **exponológomb koptatók**. Egyedi és igazán találó megnevezés a **pofagrafus**, amellyel egy privát képeslap hátoldalán illették a fényképészt, aki 1906-ban örökítette meg a tetőfedő ácsokat. Ady Endre egy új szót alkotott: **gépkepirónak** nevezi Székely Aladárt, aki róla és kortársairól is kiváló portréképeket készített az 1910-es években. Nádain Pál 1928-ban, a Rekláméletben a **fényképezőgép masinisztájának**, 1936-ban pedig **fényírónak** titulálja a fotográfusokat. Hevesy Iván a Magyar fotóművészet története című munkájában a **fotóíró** kifejezést használja. A fényképek nyomdai sokszorosításának technikai problémáját megoldó találmányok egy új mesterséget is eredményeztek. Ez pedig a **fotóriporterség**. A különféle sajtótermékeket fényképekkel kiszolgálókat is sokféleképpen nevezték: **hírlapi fényképész**, **kukkolóbogár** (azaz éjszakai fotóriporter, aki az éjszakai szórakozóhelyeken készítette el a másnapra szánt szenzációs felvételeit). Ma ugyanőket **paparazzinak** nevezzük (ez ugyan idegen szó, de mára meghonosodott), akik viszont éjjel nappal a hírességek sarkában járnak csőre töltött teleobjektívvel, hogy megörökíthessék privát életük néhány intim pillanatát. A fotóriporterekről szóló írásokban azonban találkozhattunk már **pillanathalász**, **képhalász**, **tényképész**, **pillanatcsenő**, **fényrajznok**, **pillanatvadász**, **pillanatkronikás**, a **pillanat dokumentaristája** elnevezésekkel is. A nem-

csak fényképeket, hanem műalkotásokat is létrehozó fotóriportert — Reismann Jánost — Déry Tibor **fényművésznek** titulálta. A fotókiállításokon szereplő alkotókat pedig **fotóművészként** emlegetjük.”

A következő esztendőben - 2005-ben - mindjárt az év elején jelent meg a **Virágcsokor Nőnapra** című album, amelyet ajándéknak szántunk fotósoknak és a szebbik nemnek egyaránt. A fotósoknak azért, mert a virágfotókat – akármilyen kiválóak is - kiállításokon ritkán mutatják be. Ha azonban megteremjük ezeknek a konkrét funkcióját – például egy Nőnap-i fotókiállításon – akkor már más a helyzet. A legkiválóbb virágfotók aztán nemcsak március 8-án voltak megtekinthetők, hanem abban az albumban is, amely a tárlat anyagát tartalmazta, összesen 361 képet 185 szerzőtől. Az év végére egy másik alkalmi kiadvánnyal folytatódott az albumsorozat. A **Karácsonyi hangulatok** 212 képet tartalmaz 109 alkotótól. Téli tájképek, csendéletek, állatfotók, természeti képek, téli sportfotók, különféle hangulatok és képi ötletek teszik érdekessé a kifejezetten karácsonyra szánt könyvet és ajándék albumot.

Minden év júliusában **Fotóművészeti Nyári Egyetemre** várjuk az önképzésre jelentkezőket az ország minden részéből. Az utóbbi években a határokon túlról is sokan érkeznek. Általában 90-100 fő választja – életkortól és korábbi, fényképezési ismeretek megszerzésétől függetlenül - a szakmai továbbképzésnek ezt az intenzív, egy hetes formáját. A nyári programok közös jellemzője hogy évente változó helyszínen rendezzük meg. Négy, egész napos, autóbuzsós fotótúrán készítenek a résztvevők felvételeket; egy napot annak a városnak a felfedezésére és megőrkítésére fordítunk, ahol a nyári egyetemet befogadták; és egy nap az elméleti előadásoké.

A nyári egyetem záró kiállításának anyagát 2005 óta kiadjuk fotóalbum formájában is.

Ez már a második olyan belső sorozat, amely egy bizonyos – évente ismétlődő – kiállításához kapcsolódik és része az egésznek. Mint a későbbiekben látni fogjuk lesz még ehhez hasonló.

A könyv címe	a megjelent képek száma	a szerzők száma
Pécs, Baranya fotóimpressziók (Abaliget) - 2005	76	71
Fotóművészeti Nyári Egyetem, Sopron - 2006	90	63
Szeretünk Erdély (Szováta) - 2007	91	68
Fotóművészeti Nyári Egyetem, Sáropatak - 2008	84	51
Fotóművészeti Nyári Egyetem, Bonyhád - 2009	76	39
Fotóművészeti Nyári Egyetem, Kalocsa - 2010	80	62
Fotóművészeti Nyári Egyetem, Veszprém - 2011	76	65

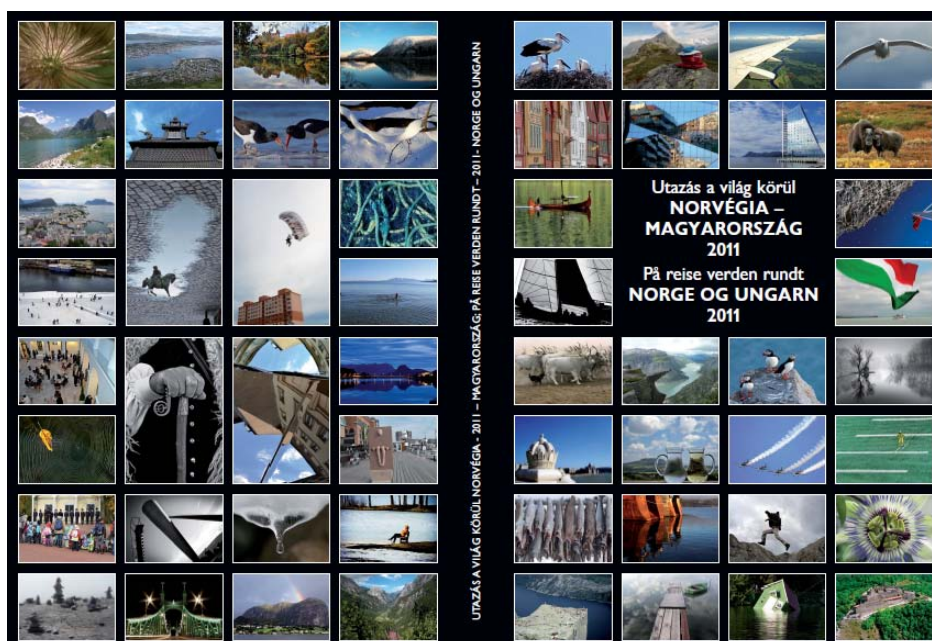
A fotóklubok, fotókörök, fotóművészeti alkotócsoporthok minden esztendőben rendeznek egy közös kiállítást MAFOSZ Szalon címmel, immár 1984 óta. A részvétel közös feltétele, hogy az alkotócsoporthok egy-egy kollekciónal indulhatnak a kiállítást megelőző pályázaton. Így már ott-

hon is tartanak egy előválogatást, házi pályázatot, hogy mely alkotások képviseljék az alkotóközösséget az országos megmérettetésen. A szalon zsűrije értékeli az egyedi képeket és összesíti a csoportok eredményeit is. Végül, a kiállítások teljes anyaga bekerül a Fotó-Hungarikum című albumba. A tárlatot először mindig abban a városban nyitjuk meg, ahol a Fotóművészeti Nyári Egyetemet is megrendezzük. Ezt követően a kiállítás vándorol az országban. Eddig hat kötet látott napvilágot, amelyek összesen 696 fotóművészeti alkotást tartalmaznak 595 szerzőtől. Az összesített névmutató a legaktívabb, legsikeresebb és feltehetően a legtehetségesebb hazai fotográfusokat tartalmazzák.

A könyv címe	a megjelent képek száma	a szerzők száma
Fotó-Hungarikum - 2006	95	90
Fotó-Hungarikum - 2007	103	103
Fotó-Hungarikum - 2008	141	118
Fotó-Hungarikum - 2009	125	98
Fotó-Hungarikum - 2010	98	80
Fotó-Hungarikum - 2011	134	106

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus figyelemmel kísérte és lehetőségeihez mérten mindig is segítette a Kárpát-medencében és az azon is túl élő magyarok kulturális hagyományait, népszerűsítette eredményeiket, fórumokat teremtett az anyaországon belüli bemutatkozásuknak. Számos művészeti területen ez a mentorálás évtizedes múltra tekint vissza. Az autonóm fotográfusokat, fotós közösségeket szervezett formában azonban csak 2000-től tudtuk megszólítani, s számukra is hagyományteremtő programot kínálni. Azóta viszont rendkívüli mértékben kiszélesedett az együttműködés az MMIKL, a szakmai szervezetek és a közelebb-távolabb élő magyar fotósok között. 2001-ben nyílt meg az első Nemzetközi Magyar Fotóművészeti Kiállítás Budapesten. 2011-ben már a 11. hasonló című tárlatot rendeztük meg. A kiállításnak kezdetektől volt katalógusa (32 oldalas A5-ös méretben). Ám 2007-től már fotóalbum formájában is az utókorra hagyományozhatjuk az éves kiállítások teljes anyagát, **Kortárs magyar fotóművészet** cím-

rekre találtunk. Nagykövetségek, konzulátusok, vállalkozások és az adott országban működő magyar civil közösségek, továbbá maguk az alkotók támogatták a kiállítások megrendezését és a könyvek kiadását. Az első ilyen könyvünk előszavát Csaba Gábor úr – 2009-ben Magyarország canberrai nagykövete – írta. Ebből idézünk néhány gondolatot: „Amikor az Utazás a világ körül – 2009 – Ausztrália fotópályázat ötlete megszületett, Ausztrália szépségeinek megmutatása és az ott élő magyar közösség támogatása egyszerre motivált bennünket. Célunk volt ugyanis, hogy a pályázat kiírásával és az album megjelentetésével egy újabb lépéssel közelebb hozzuk egymáshoz Magyarországot és Ausztráliát, s mérsékeljük az Ausztráliával kapcsolatban a Kárpát-medencében tapasztalható információhiányt. A kezdeményezéssel egyúttal igyekeztünk érdekes programmal gazdagítani Ausztráliában élő honfitársaink közösségi életét és vonzó lehetőséget kínálni a fiatalabb nemzedékeknek is, abban a meggyőződésben, hogy az identitását és kulturális örökségét megőrző magyar közösség egyaránt érték az óhaza és a választott haza számára. „

A legutóbbi, **Norvégia – Magyarország – 2011** című könyvünket Siri Ellen Sletner Norvégia magyarországi nagykövete ajánlotta a nézők,

olvasók szíves figyelmébe. A bevezetőből emeltük ki ezt az idézetet:
„Norvégia és Magyarország között meglehetősen korlátozottak voltak a kapcsolatok évtizedeken át, ez a helyzet azonban jelentősen megváltozott, és ma már nemcsak a különböző nemzetközi szervezetekben szoros az együttműködés, hanem a gazdasági élet, a kutatás, az oktatás és a kultúra számos területén is. Új és erős szálak fűzik egymáshoz országainkat, és minden jel arra vall, hogy a norvégok és a magyarok jól megértik egymást. Az elmúlt években több magyar döntött úgy, hogy Norvégiában telepszik le ezzel is hozzájárulva a norvég társadalom gyarapításához és az országaink közötti aktív kulturális együttműködés fejlesztéséhez különösen a zene, az irodalom, a színház, a film és a művészetek terén.....

..... Ez az album betekintést enged abba a csodálatos világba, amellyel országaink fogadják az odalátogatót. Kívánom, hogy az itt látható gyönyörű természeti tájak és a norvég-magyar együttműködés egyedülálló építményei további felfedezésekre ihlessék a nézőt Magyarországon és Norvégiában egyaránt.”

A könyv címe	a megjelent képek száma	a szerzők száma
Ausztrália - 2009	74	31
Ausztrália és Új-Zéland 2010	79	36
Ausztrália, Új-Zéland és a Csendes-óceáni szigetek 2011	77	68
Spanyolország – Magyarország - 2011	72	48
Norvégia – Magyarország - 2011	74	69

A legfiatalabbak, a legfontosabbak! Ők alkotják azt az utánpótlást a fotókulturális közéletben, akik elvarázsolják majd alkotásaikkal a jövőbeni kiállításokat látogató, művészetszerető közönséget. Ezért az intézet mindig is pártolta és támogatta az ifjúsági fotópályázatokat, fotókiállításokat. Évente megrendezzük az Országos Diák Fotókiállítást ahol az általános- és középiskolás diákok mutathatják be legújabb alkotásaikat. 2007-től ezeknek a tárlatoknak az anyaga szintén megjelenik fotóalbum formájában, **A kortárs magyar fotográfia fiatal tehetségei** címmel.

Öt év alatt 829 képet hoztunk ebben a formában nyilvánosságra 507 fiatal alkotótól. A fiatalok mentorálásában a Fényképezés a Vizuális Nevelés Szolgáltató Alapítvány az MMIKL legfontosabb együttműködő partnere.

A könyv címe	a megjelent képek száma	a szerzők száma
A kortárs magyar fotográfia fiatal tehetségei, 2007	201	124
A kortárs magyar fotográfia fiatal tehetségei, 2008	200	121
A kortárs magyar fotográfia fiatal tehetségei, 2009	213	112
A kortárs magyar fotográfia fiatal tehetségei, 2010	135	87
A kortárs magyar fotográfia fiatal tehetségei, 2011	80	63

Mindig izgalmas kísérlet és kalandozás, ha egy művészeti ág másikkal köt szövetséget azért, hogy aztán egy megszülető kiállításon, vagy fotóalbumban együtt nyújtsanak élményt a nézőknek-olvasóknak. Eddig négy alkalommal kértük a fotográfusokat, hogy készítsenek **fotóillusztrációkat irodalmi alkotásokhoz**. 2005-ben József Attila születésének 100. évfordulójára, rá egy évre a Költészet Napjára, majd 1956 emlékére hirdettünk fotópályázatot. 2008-ban pedig a **reneszánsz év** alkalmából kerestek az alkotók olyan irodalmi műveket, amelyeket saját alkotásaikkal kívántak illusztrálni. Az ilyen feladatok kifejezetten segítik a kreativitást, a tudatos fényképezést, az általános műveltséget alkotók és nézők számára egyaránt.

A könyv címe	a megjelent képek száma	a szerzők száma
Fotóillusztrációk József Attila verseihez - 2005	80	50
Fotópoézis - 2006	94	81
1956 emlékére-2006	76	32
Fotóillusztrációk reneszánsz iro-	72	32

Magyarországon tizenhárom nemzetiség, illetve etnikum él, úgymint bolgár, cigány, görög, horvát, lengyel, német, örmény, román, ruszin, szerb, szlovén, szlovák és ukrán. Az ő életükről, hagyományaikról, kulturális örökségükről készült képek kapnak helyet a **Nemzetiségeink képekben** című kiállítás sorozatban és aztán az albumban is. Pályázatot csak kétfévente hirdetünk, de közben a felépült kiállítások ugyancsak két évig vándorolnak a nemzetiségi közösségek kulturális intézményeiben és más befogadó galériák között. A program hat éve indult és folytatódik. Éppen most zárult a következő, azaz a negyedik Nemzetiségeink képekben című fotópályázat, amelynek eredménye majd 2012 márciusában lesz látható az MMIKL fotógalériájában, és ha sikerül a kiadásra forrást találni, akkor természetesen fotóalbumban is. A 2010-es album előszavát, ajánlóját Borbáth Erika az MMIKL főigazgatója írta. Őt idézzük: „...a képek természetesen nem csupán a múltat elevenítik meg. Bepillantást engednek a jelenbe, a ma élők gondjaiba és örömeibe. A felvételek gyakran örökítik meg az ünnepet, ami láttatni engedi az értékek megőrzését és ami nagyon fontos, az értékek átadását a felnövekvő nemzedék számára. Ez egyúttal a jövőt is tervezni engedi számukra. A jövőt, amelyben együtt van jelen a sokszínű kultúra, amely együtt építkezik a többség és a kisebbségek múltjából, közösen dolgozik és ünnepel a jelenben és a tartást adó értékekkel üzen a jövő számára.”

A könyv címe	a megjelent képek száma	a szerzők száma
Nemzetiségeink képekben - 2006	159	42
Nemzetiségeink képekben - 2008	160	40
Nemzetiségeink képekben - 2010	153	51

Alkalmi kiadványaink és kiállításaink némelyikéről a bevezető sorokban már szó esett. Amelyek ott nem szerepeltek, azokról néhány információ itt, a befejező táblázatban található. Közülük csak a legutolsóról, a **Kalaznói fotóalbumról** néhány gondolat.

Kalaznó, Tolna megye mértani középpontja – a Donát-patak völgyében. Mesebeli táj, amelyet erdők és dombok határolnak. Csalogató és marasztaló hangulatát mindenki felfedezheti, aki lekanyarodik Hőgyész határá-

ban a 65-ös műútról. A zsákfaluba vezető, összehajló fák alatt kanyargó, három kilométeres út gyalog, kerékpárral, autóval egyaránt varázslatos. A kétszáz lelkes faluban vendégszerető, szorgalmas népek laknak, akiket az utóbbi két-három évben az átlagosnál többen látogattak meg fényképezőgéppel. Így reménykedhettünk abban, hogy a Kalaznón, vagy közvetlen környezetében készült fotókat elküldik alkotóik egy pályázatra. Így is volt. Sokan és sok képet küldtek be, a korábbi fotótáborok, fotótréningek, alkalmi látogatók és persze a helyben élők közül. A faluban található egy fényképtár, ahol nem kevesebb mint félmillió fényképet őriznek a nemzeti fotókulturális örökségből.

A könyv címe	a megjelent képek száma	a szerzők száma
Magyarország egy napja – millenniumi körkép - 2001	469	300
Balaton ősztől tavaszig – 2002	224	101
Balatonalmádi impressziók - 2005	190	82
Foto Homo Sapiens, A fényképező ember - 2004	332	198
Virágcsokor Nőnapra - 2005	361	185
Karácsonyi hangulatok - 2005	212	109
Mindnapi kenyereink - 2007	77	37
Reneszánsz életérzés a kortárs magyar fotóművészetben - 2008	76	42
Kalaznói fotóalbum - 2010	76	36

Az 54 fotóalbum együtt viszonylag kevés helyen tekinthető meg. Az Országos Széchenyi Könyvtárban bizonyosan, hiszen a köteles példányokat minden esetben beszolgáltattuk.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus könyvtárában ugyancsak komplett sorozat áll az érdeklődők rendelkezésére, persze csak betekintésre. A kalaznói Fotótárban is fellelhető egy sorozat. Azoknak a könyvtáraknak, amelyek szeretnék a teljes sorozatot egy tételben beszerezni és olvasóik rendelkezésére bocsátani, ajánljuk a Nemzeti Kulturális Alap Fotóművészeti Kollégiumának évente visszatérő pályázatát. Pontos lista, kiadó, stb. ismeretében innen kérhető támogatás

a könyvek megvásárlására. A dokumentáció összeállításában szívesen segítünk. Persze megvásárolható a gyűjtemény pályázati támogatás nélkül is.

Ritkán kerül sor arra, hogy átgondoljuk és összefoglaljuk, milyen hozzáadott értékkel gazdagítja a fotókulturális nemzeti örökséget a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus?

Elsőként bizonyára azzal, hogy a fejlett és jól kiépített információs rendszerén keresztül **esélyegyenlőséget** kínál mindenkinek, aki tájékozódni kíván arról, mikor, hol, milyen fórumon teheti közhasznúvá alkotásait. Határainkon innen és túl, életkortól és foglalkozástól függetlenül egyformán hozzájuthatnak az alkotók a szükséges információkhoz. Hazai és nemzetközi fotópályázati felhívásokat hozunk nyilvánosságra, amelyeket számos további tartalomszolgáltató vesz át, a hetente kiadott Fotós-élet című hírlevelünkből.

A közös célok megvalósítása ugyancsak olyan érték, amely csak akkor valósul meg, ha sokan, sokféleképpen járulnak hozzá egy kiállítás felépítéséhez. Ehhez pedig az szükséges, hogy forrásokat találjunk a kiadá-

sok fedezetére, helyszíneket a tárlatok megrendezésére és persze az albumok kiadását is biztosítani kellett. Amikor erre pályázatot nyertünk, akkor a szerzők térítésmentesen kapták meg a tiszteletpéldányokat. Ha pedig önerőből kellett fedezni a kiadás költségeit, az alkotók általában önkéntesen vállalták az ezzel járó kiadásokat. Csak azért, hogy a kiadvány is közhasznúvá váljék. Ez pedig különösen értékessé teszi mindazt, amit fotókulturális közélet aktív szereplői tesznek a fotókulturális rendezvények sikere érdekében.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus **térítésmentesen kölcsönzi** minden felépített fotókiállítását a közművelődési és kiállítási intézményeknek. Szinte minden tárlatunkat úgy építjük fel, hogy azokat – keretben, paszpartuban, feliratozva – éppen csak fel kelljen akasztani a falra, a kiállítást kölcsönző intézményben. És persze az oda-vissza szállításról is nekik kell gondoskodni. Az eddigi 54 kiállítás (54 fotóalbum) anyagát tizenegy év alatt 167 további bemutató követte, határaikon innen és túl.

A könyvsorozat egy évtizedet tartalmaz életünkből és számos kincset, képi leletet a fotókulturális nemzeti örökségből. Köszönjük az alkotóknak, a támogatóknak, a partnereknek az eredményes együttműködést. Az albumok és kiállítások reményeink szerint folytatódnak, így bárki, bármikor bekapcsolódhat a közös munkába, a fotókulturális nemzeti örökség gyarapításába.

Művészet és az esztétikum szerepe a gyermekek nevelésében

Az ember nevelhető, de ez közel sem sima építkezés – emelkedők, lejtők, platók tarkítják. A gyermekek – főleg a kisebbek – életében különösen kedvezményezett szerepet kell játszania a művészetnek. Később alakulhat másképp, de az **élet elején** a művészetek személyiségformáló ereje nem vitatéma.

Az esztétikum – leegyszerűsített fordításban a **szépet hordozó kö-zeg**ként ismeretes. Ennél persze jóval több, pontosan csak esztétikai kategóriákkal definiálható. A **szép** együtt él önellentétével, a **rúttal**, folyamatos kölcsönmozgásukban helyük időről időre, korról korra módosulhat. „**Esztétikus**” - mint ilyen - tanult kategória, az antik és a mai szépségideál közel sem ugyanaz. Az állandó formálódás miatt, ami tegnap érvényes volt, mára már érvényét vesztheti. Ma is – mint régebben – az anyagok és technológiák, illetve az emberi tényező (alkotó és mecénás/vásárló) bonyolult koegzisztenciája dönti el, mi az aktuálisan esztétikus.... felületesen mondva „*szép*”.

Egyáltalán honnan tudható, hogy valami szép?

A primer érzékletek fontos szerepet játszanak ennek megítélésében. Hallom énekelni a madarakat és ezt többnyire kellemesnek találom. Vannak kivételek – a varjú, a holló – de többségük a fülnek kedves hangon szólal meg. Ha a cigányprímás madárhangon szólaltatja meg hangszerét – ki ne ismerné a Pacsirtát – önkéntelenül megszületik az összehasonlítás. Lehet alábecsülni egy ilyen teljesítményt, de itt van Rimszkij-Korszakov, Liszt, Leopold Mozart, Saint-Saëns és sok társa, akik virtuóz zenéket álmodtak meg - mindenféle hangszerekre - utánozni két- és négy lábúakat, az akvárium hangulatfestéssel bezárólag. Orrommal érzem a rózsa illatát. Kellemes, jószagú...

Szememmel látom a szirmait – szép a színük. Összesimuló – vagy éppen kinyíló formák, a hajnali páracseppek emléke... Mások is szépnek tartották, így hallottam a szüleimtől, ilyesfélét olvastam róla költők verseiben is. Szépnek tartom és másoknak is ezt sugallom. Igyekszem a pillanatnyi érzéletek komplexitásában rejlő pozitívumokat összesíteni.

A természetben létezőt befogadó számára számtalan szubjektív, **elsődleges érzékelés** adja a muníciót a személyes – és a közös - szépségideál megalapozásához. Végül eljön kollektív megegyezés: a rózsá szép.

Ez már a maga tanulás, s a tanultak ereje, ideje – mikor kerül rá sor - hossza kulcskérdés.

A **tanulás** eredménye egyfajta kiműveltség, amelynek sajátja a **pozitív állapotváltozás**. Hasonlót tapasztalunk például a növények természeteskör is. Törődünk velük, „műveljük”, s lám kifejlődnek. Valamit vagy valakit **művelni** - fejlődése érdekében gondozni - rokon tevékenységet jelent. „Meg**művelni** valami”-t azt jelenti, hogy tudjuk miből lesz, hogyan lehet azzá, s mit kell tennünk, hogy ez a lehető legeredményesebben történjen meg.

Így hát tanulás, műveltség, művészet, művelődés szegről-végről rokonok.

Művésszé válni azonban elkötelezett, konok tanulás (és persze **tehetség**) kérdése és eredménye. **Mesterien** vagy **művészi**en tevékenykedni aztán már csak fokozat kérdése, bár az első lépcsőt csaknem mindenki elsajátíthatja, aki ügyes. Minden képesség fejleszthető!

Művészt alkotni – tanultság, műveltség kérdése. Az, hogy mitől művészi és mitől giccs valami, arra a kérdésre az esztétika, a művészettörténet ad választ.

Az **igazi művészet** - a valóság, az elsődlegesen érzékelhető természet tükrözője - igyekszik megfelelni az esztétika összes törvényszerűségének. Ezért a **szép** és a **rút** között mindent megmutat - hisz azok a valóságos életben is együtt vannak.

Ezzel szöges ellentétben a giccs csak az egyik végletet mutatja fel. A már egyébként is sziruposra is önt egy kis mézet, hogy végső tobzódásában mindezt még gyémántmorzsaként csillogó, fahéjillatú kristálycukorral szórja meg... A „gagyi” veszélyes - manapság különösen -, amikor az

ipari technológiák az emberi képességeket meghaladva, tömegesen gyártják az „*olyan, mint az igazi*”-t.

A *szép*-et, az *esztétikus*-t, a *művészi*-t kellőképpen exponálva nem feledkezhetünk meg a művészet egyik különleges tulajdonságáról. A **művészet szárnya a szabadság**. Ez emeli el a mindennapok rögeitől, hogy abból a nézőpontból tanulsággal szolgáljon a mindennapok számára is. Ezt pedagógus nem feledheti el.

A következő, amit nem kerülhetünk ki: az **élmény**.

Megélni valamit annyit tesz: testben lélekben ott lenni.

Az élmény inkább az **érzékltek**, mint az értelem terepe. Az élményszerzés jellege szerint lehet

- spontán, vagy
- keresett, „szervezett” (pl. utazás, túrelőttábor, stb.).

Spontán élmények erősen kapcsolódnak a kíváncsisághoz. A kíváncsiság az embernél ugyanazt a szerepet tölti be, mint a számítógép billentyűzeténél az „*enter*”. Amit kíváncsiság kísér, bevésődik.

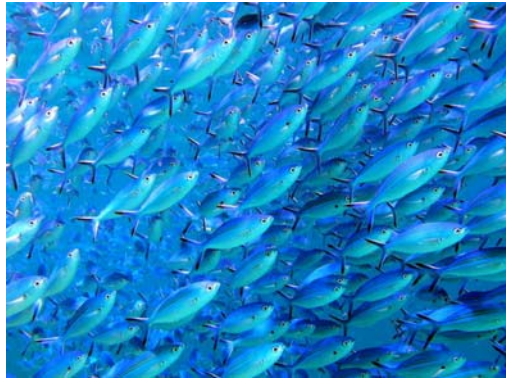
A „jó” tanulás = irányított élményszerzés.

Pedagógus, aki eredményes szeretne lenni, nap mint nap él vele. A spontán kíváncsiságot ekkor a **motiváció** helyettesíti (pedagógus felelőssége!).

Élmény és **vizuális képességek** alig elválaszthatók, mivel az ember az információk elsöprő többségét látás útján szerzi. A vizuális képességek nem születnek velünk, fejlesztésre várnak. A fejlesztés végül nem más, mint a látás bázisán létrejövő **képzetkincs** alkotó-befogadó működtetése. Legfontosabb feladat a felfigyelés, az irányított megfigyelés, amelynek, mint hosszadalmas folyamatnak eredménye egy „**képtár**”, ami nélkül a képi alapú emlékezet és az azon alapuló kreativitás nem működhet.

Fogjuk össze, amit **eddig** górcső alá vettünk, s azt „**látjuk**” ez javarészt statikus, kevésbé komplex.

Az esztétikum megragadására való képesség fejlesztésének hangsúlyos része a vizuális képességek fejlesztése. Ez nem más, mint

- az **arányérzék**,
- a kifinomult **színérzékelés**,

-
- a formaérzékenység, a **formaismeret**
 - a tériség, a **térérzet** s vele szoros összefüggésben a fény/árnyék tudatos észlelése
- területén való céltudatos forgolódás. Mindez azonban nem sokat ér
- az **ábrázolásra** való **hajlandóság** és külső **készítés** híján, ami természetesen
 - nem lehet sikeres **eszközismeret**, **anyagismeret** nélkül.
- Megoldás: élmény, csorbíthatatlan ottlét ... alkotás ...

Vizuális képességek fejlesztése kapu egy további síkra való átlépéshez. Itt kezdődhet meg a

- **képkombináció**n alapuló alkotóképesség alapozása. Ez az út vezet az
- **alkotó képzelet** fejlesztéséhez – amely sose látott dolgok világába visz.

Valahol el kell kezdődnie annak a személyes **fejlődésnek**, amely átvezet a **valóságos** életbe, ami az egyént egyebek mellett elviheti a későbbi **mesterségéhez**.

Napi politikai kérdés, hogy a hiányszakmák száma megtorpanás nélkül szaporodik. Csordultig vagyunk munkanélküli diplomásokkal. Életmű

riportok igazolják – a jelmeztervező/varró mester nélkül nem élhet meg színház, bábszínház. A magas képzőművészetben szinte talpalatnyi hely sincs, miközben szakmáját értő épületszobrász, ügyes kőfaragó, üvegmozaik készítő híján pompás kastélyok várnak az újjászületésre. Biztosítsuk hát az élményt, a csorbítatlan ottlét lehetőségét....és megszületnek a friss élményekre támaszkodó gyermekrajzok, virágról virágra repül a katicabogár, talán még bábszínház is lesz belőle.

Óriási a felnőtt világ felelőssége - egyensúlyt kell teremteni a szinte ellenőrizhetetlen spontán és a kontrollált, megszervezett ismeretszerzés között. A tudatos környezetesztétikai teremtő munka kulcskérdés, ahol a természetességnek kell vezető szerepet kapni.

Ha kivárjuk, a gyerekek „kiizzadják” a semmivel össze nem hasonlítható képi megnyilatkozásaikat : firkaikat, festményeiket, gyurmafiguráikat.

Ezért a vizuális képességek fejlesztésében, az esztétikai nevelésben a gyermekrajzoknál felismert „egyszerűsége” törekvéssel, az originalitást nem veszélyeztető, gyengéd orientációval képzelhető el a legigazibb siker. Ennek igazolására követ-

kezzen egy kics csoportos fiúcska rajza. Munka közben egyre inkább elragadta a hév, nagy mozdulatokkal rajzolt – láthatóan nagyon élvezte, hogy a színes ceruza nyomot hagy ... ki is szaladt itt-ott a lapról.

A kérdésre – mit rajzolsz? - azonnal rávágta: - Autót!

Élmény, csorbítatlan ottlét ... **alkotás**. A tevékeny ottlét **részvételre, munkára** nevel.

Emellett **szerényen és szépen, igényesen illusztrált** könyvből olvassunk mesét. Olyant, ahol csak a sok-sok betű után tűnik elő a kép. Ráadásul illusztráció és nem pillanatkép. Absztrakció és nem akció-mozzanat. Míg várjuk, hogy következzen a színesen tündöklő lap, a **képzelet** dolgozik. Halljuk a szöveget, halad a történet és a mesét hallgató képzeletében folyik a cselekmény. Semmit sem rágtak meg előre, senki termékeny képzeletét nem kaszálták le idegenek.

Vigyük őket - **idejében – bábszínházba**. Már az is fontos lépés, ha a gyerekek nézői (befogadói) a bábdarabnak. De ha „színészei” (alkotói) is az előadásnak, akkor jelentősen több a haszon. A térdéig érő pólós

kislány három és fél éves és most boldogan fogadja a tapsot ... ő volt a „vihar” (ismert effektus, bádoglemez lobogtatásával állítjuk elő). A többiek az egyszerű, apró bábokkal adták elő a vezető segítségével

értelmezett, ezért alaposan ismert rövid mesét – ami ekkor már irodalmi és színházi értelemben vett **dráma** volt. A dráma közel van, közel is visz az élethez- az **életből táplálkozik** és – ha jó – üzenetével, tanulságaival az élethez visz vissza.

A dráma **összművészet** – egyszerre használja sok művészeti ág hatáselemeit, párhuzamosan több érzékletre hat, több oldalról erősíti meg egyetlen tartalom üzenetét.

Miért a művészet? Miért az esztétikum?

Először is: a **művészet az erkölcs** vivőközege. A haza, a család szeretetét, a barátság fogalmát nem lehet - csak úgy hipp-hopp - beleplántálni az emberi fejekbe. Valahol minden mű a **jóság** és a **gonoszság** állandó harcáról szól, ahol is a **társak** fontosságát, a **közösség** szükségességét boncolgatja. Ezek azok a kérdések, amelyekre **csak művészettel** lehet gyermekek számára könnyen megragadható választ adni.

Másodszor a **művészet és a szabadság közé egyenlőségjel tehető**. Bár a művészetnek is szigorú szabályai vannak, de azok korántsem annyira merevek, mint a természetnek, a fizikának és társainak törvényei. A művész keresztül kasul járhat a realitás és a fantázia határán, nem köti meg semmi. A tudós is elrugaszkodhat a járatlan útról, de bármi újat fedez fel, tudományos bizonyítékokkal kell szolgálnia.

Szabadnak lenni tehát nem más, mint több, járatlan utat is kipróbálni.

Az **innováció** nem más, mint új utakon haladás. Tudományos igényű innovációba kezdeni igényli a járatosságot az ismeretlenbe, az eddig csupán feltételezettbe, a fantázia világába, a jövőbe való elrugaszkodásban.

A művészettel, a művészet ölelésében nevelkedett ember ezt könnyebben, bátrabban teszi.

Művészet-szabadság-innováció-jövő így alkot olyan **gyűrűt**, amelynek aztán **spirálként** kell felfelé növekednie. Ebből a szemszögből az esztétikum, a művészet szerepe a gyerekek nevelésében kulcskérdés. Akkor kell beépülnie a személyiségbe, amikor **még korlátlanul alakíthatóak** vagyunk. Akinek „szokása”, hogy értékekkel találkozzék, hogy tanuljon, hogy a szép felé fordulva művelje magát, keresse - még a látszólag a kész láttán is – a művesebbet, a pontosabbat, az innovatívabbat, az nem lesz tunyává.

Megmaradásunk a tét, hogy képesek vagyunk – vagy sem – újdonságokkal előállni, javítani a már meglévőn, ami kevésbé hatékony, pazarló, stb. Megmaradásunk a tét, hogy a hét milliárdnyi emberiség tengerében a tizenmilliós magyarság él-e vagy feloldódik, mint **tinta a vízben**. És nem lesz öröm merengeni rajt, hogy **valaha szép színe volt**.

KEMÉNY HENRIK

Budapest, 1925. január 29. – Debrecen, 2011. november 30.

„Szervusztok, Pajtikák! Szeretitek a csokoládét?”

81 éven keresztül minden játékában így köszönt ki közönségének kezén a Vitéz László figurával a maga épített paravánja mögül.

86 évéből csak 6-ban volt kisgyerek, a többiben a zseniális mindig-gyermek és örökéletű bábjátékos.

Ifj. Kemény Henrik 1925. január 29-én, Budapesten született *Korngut-Kemény Henrik (Papa)* és *Kriflik Mária (Mama)* elsőszülött fiaként. A *Papa* 1888-ban született Várpalotán. Amerikából hazatérvén, 1912-ben magyarosította nevét, így lett Korngutból Kemény. Az 1920-as évektől rendszeresen játszott a hűvösvölgyi Nagyréten felállított paravánja felett.

Főállásban hivatalnokként vagy éppen mozigépészként igyekezett eltartani családját. 1944-ben a II. világháborúban eltűnt. A *Mama*, később Keményi Mária, 1898-ban született Pozsonyban, de honosítása révén Budapest a bejegyzett születési helye.

A három generációs bábos dinasztia első ága a nagypapa, *Korngut Salamon* volt, aki 1853-ben született. Galíciából vándorolt Magyarországra, Várpalotán telepedett le. Csizmadiaként, cipőfelsőrész készítőként is ismerte környezete. 1897. január 26-án kapott először működési engedélyt a belügyminisztériumtól cirkuszi mutatványosságra. 1930-ban Budapesten halt meg.

Hosszú története van a Korngut-Kemény családnak. Kalandokkal, tragédiákkal, és közönségteremtő játékkal telt évszázadot tudhat magáénak. Gazdag, már – már mesei történések sorát tudja az ország talán négy generációja is a Kemény családról, mely meséket, anekdotákat ifj. Kemény Henrik szórta szét, bármerre járt. Mesélt Mátyásról és Pipikéről, a testvéreiről, az államosításról, a népligeti Bódéről, a háború utáni batyuzásról, az iskolai csínyekről, utazásairól, a Vitéz László figura világhírűlő útjáról. ... Játzott és mesélt mindenkinek.

Az Ő játéka négy generáció nőtt fel, hiszen nyolc évtizeden keresztül aktívan játszott. Kemény Henrik 81 éven át minden hétköznapon és minden ünnepnapon a játék örömét élvezve és éltetve állt a színpadon, ingujját felhajtva közönségének adta mindenét, amije volt: a belőle áradó játék-tudat lelkes és határtalan örömét, aktivizáló képességét, mágikus erejét, kacagásra ingerlő életszeretetét.

80 évesen, 2005-ben nézett először szembe a korával és azzal, hogy a színpadi játékon kívül milyen teendői lehetnek még: a bábos hagyatékot rendbe tenni és a közönségnek átadni. Bábmúzeum! Ez volt élete utolsó éveinek fő mozgatója. Mindenét összegyűjteni, rendezni. 2005. március 15-én átvette az Országházban a Kossuth-díjat, és még ezen a napon felajánlotta egy majdan épülő bábmúzeumnak. 2006. január 29-én, születésnapján létrehozta a Korngut-Kemény Alapítványt, melynek feladatául a Kemény család bábos örökségének egyben tartását, a bábmúzeum létrehozását tűzte ki.

No, és egy könyvet írni, megírni egész „lüke” életét. 2010 decemberében elolvasta és lektorálta az általa elmesélt történetekből szőtt könyvet, majd lezártnak nyilvánította. Sok örömet szerzett neki ez az új típusú alkotómunka. Izgatottá tette az újból szembe nézni a múlttal, emlékezni, mesélni, önmagát javítani állapota. **„Életem a bábjáték bölcsőtől a sírig”** címmel vallott életéről könyvében, melyet ajándéknak szánt az öket

szeretőknek 87. születésnapjára. Gyakran hangoztatott mondatával kezdi memoárját: „Amíg a kezemet emelni tudom, játszani akarok. A színpadon akarom befejezni!”

Később így folytatja (idézet a kéziratból):

„Emlékezni jó. Ez tart még életben, és a játék. Ha nem játszhatnék még, ami pedig már egyre nehezebben megy, akkor nincs értelme az életemben már semminek.” (2010. június 14.)

Mennyi lükeség történt velem! Nincs nap, hogy ne kérdezném meg a Papát ott fenn az égben: „Mondd, Papa, jól csináltam?”

Már sokmindent másképp tennék.

A család! Az nem jött össze. Az nagyon hiányzik! Megszakad a lánc, megszakad nagyapám terve, a családi bábszínház apáról fiúra szálló útja. Ez bánt. Nem jó magányosan élni. Nem jó megöregedni. Ezt mondogatta Bessenyei Feri is, és milyen igaza volt. Hát így, család nélkül tényleg rossz.

Összeszedni, leírni mindent a családról, azokról a gyötrődésekről és örömeikről, amik még a Ligetben kezdődtek.

Megírni azt a lüke életemet, az jó lenne! Hm! Papa, mit szólsz hozzá? Hallod!? Válaszolj! Írni a színházadról, a játékomról, mindenről, ami megmaradt az emlékeimben.

Igen, a bábszínházról!

Arról is, hogy én csinálom a színházat, nem ő csinál engem! Erről azért szeretnék írni, mert életem bizonyos szakaszaiban arra akartak rákényszeríteni, hogy vegyem tudomásul, ez fordítva működik: a színház szent és sérthetetlen, próbálják meg az lenni, amire kérnek. Ma is tudom, ahogy régen is tudtam, nem így van!

Az Állami Bábszínház vezetőinek többször is kifakadtam még a hetvenes évek elején, mert nem akartak engedni úgy játszani, ahogy én tudtam és akartam. Én mindenáron a vidéket szerettem volna járni, ehhez kellett az ő engedélyük, mivel akkor még főállású bábkészítő voltam a színházban. Szóval utazni és játszani, ez volt a szándékom. Erre ők mit mondtak? Mehetek, de két megtartott előadás után egyszeri gázsit kapok, egy pedig megy a színház kasszájába. Hát nem! Ti nem tudjátok, hogy én csinálom

a színházat!?! Otthagytam őket, kiváltam, egyedül kezdtem vásári mutatóványosként utazni, játszani. Milyen jók voltak azok az évtizedek!

Még a nyolcvanas években határoztam el, hogy jó lenne egy könyv a családról, a Korngutokról és a Keményekről, nem kihagyva a Kriflikeket sem. Amikor a drága húgom is itthagytott, és már a Mama sem volt velem, akkor éreztem, hogy valamit nem jól tettem. Nincs utódom, nincs gyermekem. A könyv talán megőrzi mindazt, ami fontos volt nekünk, a Kemény Bábszínház társulatának.

A címen nem sokáig gondolkodtam: Életem a bábjáték - bölcsőtől a sírig. Hát nem erről szól az életem? Hát nem így van? Vajon a Nagyapa, ha látja fentről, mit szól? Így képzelte? Ebben a Korngut-Kemény családban mindegyikőnk élete kalandos volt.

Leírni mindent, még azt is, hogy gyermekkoromban mi minden akartam lenni. Érdekes, hogy a bábszínészet ekkor még nem fordult meg a fejemben. Komédiás, az igen!

Hát ezekről szeretnék mesélni, ahogy egy régi sanzon is mondja: „Komédiások vagyunk, hazug a legszebb szavunk!”

A 2011. október 3-án a tragédia, miszerint a budapesti Népligetben 1926-ban épült Kemény Bábszínház rövid pár óra alatt a tűz martaléka lett, sokkolta. Ebben nőtt fel, itt tanulta meg apjától, Korngut-Kemény Henriktől a bábozás mesterségét, s 1953-tól, amikor a Népligetet felszámolták, s a mutatványos bódékat államosították, minden vasárnap kijárt „otthon” lenni.
Vigasztalhatatlan lett.

Az Ő Vitéz László figurája nemzeti kincsünk. A hagyományozás módját és minőségét tekintve ő az utolsó vásári bábjátékos, mutatványos, Vitéz László-játékos. Megkérdőjelezhetetlenül ő volt hazánkban a vásári bábjáték műfajának nemzetközileg is elismert Nagymestere.

2011. november 30-án, Debrecenben meghalt.

KEMÉNY HENRIK KITÜNTETÉSEI

1954. A Népművészet Mestere

1980. UMINA - dísztagság

1987. Érdemes Művész

1992. Arany Szirén-díj - Olaszország

1995. A Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje

1996. Kárpát-medencei Bábfesztivál életműdíja, Budapest

1996. A Magyar Művészeti Akadémia rendes tagjának választotta

1998. Pro Urbe Budapest-díj

2002. Kiváló Művész

2005. Kossuth-díj

2007. Budapest, Erzsébetváros Díszpolgári cím

2008. Prima-díj

1968., 1972., 1978., 1979., 1985.: **Nívódíjak** a Magyar Rádió és Televízió Elnökségétől a „Zsebtévé”-ért, a „Vitéz László és a többiek” című előadássorozatotért, a „Süsü, a sárkány” című műsorban végzett bábművészi munkájáért.

Huszonhatodszor a Zsákomban a bábom

2011. július 1-től 4-ig ismét a báboké volt a főszerep Sárospatakon.

A biennálé **26 évvel** ezelőtt indult el, Szentirmai László kezdeményezésére. A cél a szólóformában, az 1-2 személyes, illetve a kamarafarmák között alkotó bábművészek és társulatok kedvező bemutatkozási terephez juttatása volt és maradt mind a mai napig.

A Művelődés Háza és Könyvtár épületében a „**Zsákomban a bábom**” (külhomban *Puppet in my Pocket*) néven ismeretes szakmai találkozó a 13. alkalomhoz érkezett. A négynapos fesztivál társrendezvénye a **8. Művészetpedagógiai Konferencia** volt.

Két tematikus kiállításon **Horváth Márta**, illetve **Kovács Lajos** munkáit láthatták az érdeklődők.

A kettős rendezvényen bábosok, pedagógusok, terapeuták mellett az érdeklődő laikusok is szép számmal megjelentek. A legnagyobb sikert a gyermekekkel özönlő felnőttek, családok jelentették, amely a legfontosabb minőségmérő egy ilyen típusú rendezvény esetében.

Különbéféle bábelőadások, bábkészítés, filmvetítés és rengeteg asztali bábjáték fogadta a gyerekeket és szülőket. A rendezvény nyitónapja volt a leghosszabb, hiszen délelőtt 10 órától egészen este fél 10-ig tartottak a programok. (Lásd www.zsabfest.hu, www.patakinfo.hu,)

A fesztivál megnyitója június 1-jén, délután fél háromtól kezdődött a Toborzóval. Óriásbábok, dobosok és az őket követő érdeklődők érkeztek a Művelődés Háza előtti patkóba. Itt **Forgács István** – kezén a halhatatlan vásári bábhósszal – fogadta az ormótlan jövevényeket és az őket követő kíváncsi sokaságot.

Elsőként **Aros János** polgármester mondott köszöntőt:

„Nagyon büszkének kell lennünk erre a fesztiválra. Noha tizenharmadik alkalommal kerül rá sor (amit általában szerencsétlennek szoktak mondani), mi most mégis szerencsések vagyunk. Sikerült minden nehézség ellenére idén is megrendezni a fesztivált. Köszönhető ez annak az „örült” kis csapatnak, amely nem tett le arról, hogy megrendezze. Áldozatos munkájuknak köszönhetően minden anyagi és egyéb más nehézséget leküzdve sikerült idén is itt találkozniuk a bábművészetet szeretőknek, akik eddig is Sárospatakra látogattak az ország más területeiről vagy a világ más városaiból. Meg kell köszönnünk Szentirmai László tanár úrnak, a sárospataki bábszínházaknak, akik nem tettek le arról, hogy a mai gyerekeknek is élvezhessék azt, amit mi 35 évvel ezelőtt: ha valahova elmentünk városi napra, falunapra, rendezvényre vagy éppen vasárnap a TV elé leültünk, akkor láthattuk Vitéz Lászlót, láthattunk bábelőadásokat - olyanokat, amelyek a mai napig visszatérnek az emlékeinkben. Kívánok Önöknek nagyon jó szórakozást.”

Őt **Csatlósne Komáromi Katalin**, a Művelődés Háza és Könyvtár igazgatónője követte.

„Tizenharmadik alkalommal lehetünk partnere a Pinocchio Alapítványnak. Minden egyes fesztivál egyfajta kihívás az intézmény munkatársai számára is, hiszen mi is azt szeretnénk, hogy az előadóművészek, s az idelátogató kedves vendégek meglelégedéssel távozzanak. Kívánom, hogy érezzék magukat jól ebben a házban, amiről elmondhatjuk, hogy egy

különleges építészeti jelenség, ahol talán a bábok is különleges életre kelnek.”

Az ünnepélyes megnyitó után **Kovács Lajos**, grafikusművész, a debreceni Vojtina Bábszínház havi programfüzetéhez készített színpompás rajzaiból összeállított kiállítását nyitotta meg a Művelődés Háza első emeleti folyosóján Szentirmai László.

Aznap már a második ilyen természetű esemény volt ez, hiszen délelőtt **Horváth Márta**, manapság Hollandiában alkotó bábművész, és -tervező animációs mesefilmsorozatok számára készített síkbábjaiból összeállított kiállítást nyitotta meg az érdeklődők előtt. A Navigátor Videostúdió DVD-in megelevenedve, mozgásban is követhettük a szereplők történeteit.

Thomas Herfort (D), Henry, a kismalac című marionettjátékát és gyermekprogramját láthatta a közönség. Thomas hihetetlen lelkesedéssel és kedvességgel fogadta a gyerekeket és még néhány magyar szót is megtanult, hogy még érdekesebbé tegye előadását. A marionettjáték után lehetőség volt közelebbről megvizsgálni, s kipróbálni is a bábukat.

Ezután egy asztali bábjáték következett - a pécsi **Bóbita**

Bábszínház előadásában - Csillagfiú címmel. A könyv gyanánt lapozható díszlet előtt, arasznyi, szép bábokkal keltették életre O. Wilde történetét.

Ennek befejeztével a gyerekek ismét visszatértek Thomashoz, aki a lelkesedés láttán ismét elővette bábjait és újabb előadást tartott a kicsiknek.

A nagyteremben 17,30-tól a krakkói **Groteska Bábszínház** asztali báb-játékát kísérelték figyelemmel a nézők. A történet egy suszterről szól, aki fúrfangjával megmenti a krakkói Wavelt, a várost, a királylányt egy félelmetes sárkány fenyegetésétől.

Rafael nagy átéléssel és teljes szívvel játszott. Rengeteg munkával, néhány pazarul csiszolt kiejtéssel megtanult magyar mondattal segítette a darab megértését. Nagyon mosolyogtató volt, mikor a közönség „segítette ki” a magyar szavak megtalálásában. A nézők elismerő vastapsa kísérte a különleges élményt, a nem mindennapi teljesítményt. Végül szinte mindenki a színpadra tódult, hogy

közelebbről is szemügyre vegye a mesterien megtervezett és kivitelezett, sokoldalú díszletet és a tenyérnyi, nemzeti karaktert felmutató bábukat.

Ekkor a szomszédban már játékra készen állt a pécsi **MárkusZínház**, a hazai bábművészet egyik iránymutató csillaga. **Pilári Gábor** és **Vajda Zsuzsanna** azzal a Petőfi adaptációval érkezett a városba, amellyel 22 évvel korábban innen indult. „A helység kalapácsa” nem tudni hányadik előadása most is fergeteges elismerést hozott az elképesztő színészi kvalitásokat felmutató két művésznek.

Július elsején a késő esti időjárás már nem volt kegyes a nézőkhöz. Beborult, csepergett, fújt a szél. Így aztán a **VagaBanda** gólyalábasai beszorultak a Makovecz-féle ház tükrös termébe. Kilenc órai előadásukat – A pokolból visszahozott királylány - lelkes közönség nézte végig. Kitaratóan követték a nyilvánvalóan szabad térre álmodott, briliáns zenei kíséretű magyar népmese ívet.

Cserébe a húséges kitartásért a vagabund csapat két fenegyereke – **Forgács István** és **Kapusi Szabolcs** - gyönyörűen felépített, aprólékosan kidolgozott koerográfiával, lélegzetelállító véggel záruló tűzvarázssal ajándékozott meg mindenkit.

Gépkocsik faroltak vissza az utcán, a Kávéház vendégei otthagyták italaikat az asztalokon, hogy a karzatra kitódulva a fesztiválózókkal együtt ázva bámulják a sötétben sistergő tüzes mókát. A tér megtelt a rekvizitumok ontotta dízelgőzzel, a tűzijáték sistergő fényvarázsával, a mindenféle láncon, huzalon, cséphadarón utazó, köröző, színes lángok suhogásával. A két életerős legényember, fekete dresszeikben szinte táncot lejtve, az est sötétjében is ki-kivillanó kreol izmokkal ügyeskedve igazi férfimunkát végezett – szívből jött elismerő kiáltásokat csikart ki a nem mindennapi élményért hálás közönségből.

A bábfesztiválhoz Művészetpedagógiai Konferencia is kapcsolódik, idén ez a nyolcadik volt a sorban. A tanácskozás célja a pedagógiai bábjáték fejlesztése, modernizálása, hogy a módszer lépést tarthasson a törvényi háttér, a társadalom változásaival. **Dr. Hoffmann Rózsa**, államtitkár elvállalta a konferencia fővédnökségét, köszöntő mondatait Szentirmai László olvasta fel a tanácskozásra érkezetteknek.

Ezt követően **Urbán Gyula**, a Magyar Bábjátékosok Egyesületének

elnöke mondott köszöntőt, amely jószérivel vitaindítónak is beillett.
(lásd: www.zsabfest.hu, dokumentumok)

A létavértesi óvónők **Cifra Palota** bábcsoportja

A **Kontha Nelli** *Holle anyó* című, egyszemélyes bábjátéka (alább balra) annyira megragadta a nézőket, hogy kétszer is előadták aznap, s mindkét alkalommal nagy sikerrel. Őt **Mészáros Gyöngyvér** követte (alább balra), aki a *Világszép kecskebéka* történetét adta elő – kétszer is.

Az idei konferencián **Tóth László** előadását hallgatták meg a résztvevők, aki a bábjáték tanórai alkalmazásával tanította a gyermekeket az iskolában. Kis kurityáni tanítványával a valaha oly sikeres és fontos „*Játsszunk bábszínházat*” TV műsorig, s a **Zsarátnok Bábegyüttesben** megfordult sok-sok más tanítványával a miskolci **Bartók + ...** operafesztiválok színpadjáig is eljutott Kodály, Bartók, Rimszkij-Korszakov, Weöres és a Sebő együttes műveinek bábszínpad adaptációival.

Tóth Lászlót a MBE **Mészáros Vincéné díjjal** tüntette ki. Szentirmai László pedig bemutatta a bábjátékos portrékötetek sorozat 4. tagját - a róla írt könyvet. „*Az egész életművet dióhéjban bemutató műben – amely a Pinocchio Alapítvány gondozásában látott napvilágot – végig követhető, hogy miként alkalmazta emberépítésre a bábjátékot. A bábjátékkal ugyanis nevelni, művelni, tanítani lehet. Ha külön akarjuk Kodály zenéjét, külön az esztétikus és hasznos öltözködést, külön a tér emberi berendezését, a mindennapok színelméletét tanítani akkor az nem megy. Pedig annak okának kell lenni, hogy pirosat rakjak a kék mellé vagy sárgát. A bábszínházban ez rögtön eldöntendő kérdés. Milyen legyen az alakja, milyen a nadrágja annak a bábunak, amelyiknek az inge már sárga színű. Nem pusztán falon lógó illusztrációt tervezünk, hanem egy bábjáték díszleteit, figuráit terveztetjük, akik azonmód bizonyítják hasznukat – élnek, játszanak. Ha ez az egész megmozdul, akkor már ott van benne a dráma, a feszültség - tehát az életet is meg lehet tanítani vele általa*”.

Kovács Hedvig egy iskolakísérlet termékét, a *Varázsládát* és az azzal végezhető játék lehetőségeit mutatta be. Jellemző, hogy miként tud hazánkban a legjobb kezdeményezés is célt téveszteni és szinte eredménytelenül a semmibe veszni. A Suli-Nova „pénzt és szakértelmet nem kí-

mélve” világra segített egy egész eszköz- és dokumentumhalmazt anélkül, hogy törvényi háttérrel biztosított volna az elterjedéshez.

A tanácskozás két szünetében ez is, illetve sok egyéb más okot adott a véleménycserére, a spontán vitára, a nézetegyeztetésre. A résztvevők

végül elhatározták, hogy megerősítik az egyesület hálózatát és az oktatásért felelős államtitkár által meghirdetett törekvés – a művészeti nevelés megerősítése – jegyében tesznek lépéseket.

Délután a sárospataki, fiatal formáció,

a **Huncutka Bábszínház** a székely népballada, a **Júlia szép leány** adaptációjával lépett a közönség elé. Egy apróbb értelmezési hibától eltekintve alig kifogásolható játékkal lepték meg közönségüket.

Mátyás király szárnyai. A pécsi **MárkusZínház** jelentős, a bábművészeti forma-értelmező munkásságának egyik gyöngyszemét láthatta a közönség.

A történelmi, a groteszk, a fikatív, a lehetséges és a lehetetlen mesterien kevert elegye az, ami a színpadon előttünk zajlik. A pompásan megválogatott tárgyak, a szenzációsan működő aprócska bábuk, különösen Vajda Zsuzsa de Pilári Gábor és az elmaradhatatlan, élő akusztikus kíséret együttes, harmonikus teljesítménye a négynapos fesztivál egyik szakmai csúcsa volt.

A fesztivál és művészetpedagógiai konferencia elmaradhatatlan eleme a bábkészítés. **Séd Teréz, Szabó Gyuláné** (Lujzika) nyomát követve **Mátyásné Füzi Csilla** a gyerekeikkel érkeztek és a fesztiválózó szakemberek rendelkezésére állt minden délelőtt. Válogatott, jól előkészített anyagokkal, egy ezidőre kitelepített „bábműhely”-ben rögtönzött figurákat készítettek. Mindez egybecseng a rendezők törekvéseivel. Alkotómunkába vonni a gyerekeket, akik jószérivel nem is értik, hogy miben

vesznek részt, csak azt *érik*, hogy valami jó történik velük; a felnőttek – rokonok, vagy idegenek – **velük együtt**, a számukra felfogható időn belül a „semmiből” **létrehoznak** valamit, ami „életre kelhető”, szót fogad nekik. Teremtnek, és nem pusztán fogyasztanak.

Sárospatakon **nem tűrjük a sokadalmi arcfestést**. Innen nem mennek haza száználmasan kipingált gyerekek, akik eredzethetetlen „főstő” bigék gyenge ízlését, korlátozott fantáziáját hirdetik. A kislányok - súlyos ezresekért - nem válnak giccs-cicákká, a fiúk nem változnak pókemberre, *skeletonokká*, zombikká... és egyebekké.

A **Nemzeti Kulturális Alap**, a **MBE**, és a **város** támogató hajlandósága

nélkül itt egy ajtót nem tudott volna senki se kinyitni. Máshonnan csak üres ígéretek kaptunk, a közművelődésért felelős államtitkártól válasz sem jött. Megszűntek közalapítványok, vagy a templom egereivé lettek..

Offerusz, a nagyerejű álomszép formát kapott a **Bábakalács Társulat** tolmácsolásában. Szép

hangú, mesterien mozgó bábosok kezében esztétikus világban elevenednek meg a bábuk.

A nagyteremben erdélyiek, a sepsiszentgyörgyi **Cimborák Bábszínház** színészei arattak sikert. Nagy nehezen jutottak el ide. Szócs G. államtitkár válasza sem méltatta azt a levelet, amelyben a határon túli magyarsággal kapcsolatos nyelv- és kultúramentő törekvéseinket taglaltuk. Fura magyarságmegtartás ez... egy **elutasító levélre sem** futja. Sebaj így is megmutatták mit tudnak!

Láthattuk, hogy az igen erős román színházi világban meddig el lehet jutni, ha valakik tehetségesek.

A debreceni **Ort-Iki Utca- és Bábszínház** a műfaj másik figyelemre-méltó formációja. Előadásaik – formai megoldások felől nézve - nagyon széles skálán mozognak. Óriásbábos, vásári forgatagokban éppúgy ott-hon vannak, mint egyéb műfaji technikákban. Alapos irodalom- és kultúrtörténeti kutatómunkára épülő, szellemes adaptációik pedig olyan helyet biztosítanak nekik a hazai palettán, amelyet egyhamar senki sem fog felülmúlni. **Kossuth Lajos wigwamja** című briliáns előadásuk a báb-játék összes jelentős hatástényezőjét – a formait, a téri, a színészt – egyaránt magas fokon alkalmazza. *„Találtunk egy nagyon érdekes történetet arról, hogy egy Loui Kossuth Lavarro, feketeláb indiánt Amerikában marhalopásért elítéltek. Ő valóban élt, valóságos figura. Nem vele akartunk foglalkozni elsősorban, hanem Kossuthtal. Róla – Kossuthról - is kerestünk és találtunk amerikai vonatkozású anyagot. Meg- és kitaláltunk kapcsolatot, hasonlóságot a két személy között és az erről kerekedett groteszk mese a műsorunk gerince. A célunk az volt, hogy más (mese)hősöket is a gyerekek elé vigyünk. Ne csak a Pókemberrel és Batman-nal találkozhassanak, hisz' akadnak itt azért hősök közelebb is,*

nagyobbak is, ha úgy mesélik el nekik a történetet.” fűzte az előadáshoz Dió Zoltán.

Kora este közönség elé lépett a vilniusi **Staltheater**. Szépséges nemzeti mítoszt hoztak a nézők elé - tiszta költészetet láthattunk. A tárgyjáték – színház objektumokkal - sajátos változata a bábszínháznak, szinte már esszencia. Az életre keltett holt anyag, a bábok is „csak” a jelek a szereplőknek, de ha abból még az emberalakot is keresett tárgyakkal helyettesítik, akkor bizony ott ülünk az animáció kellős közepén. A bábszínház varázsa csakazért is működött, a közönség végigkövette a litván leányka intelmekkel teli sorsát. A lírai hegedűhang, a pontosan kifejezett színvilág a tolmácsolt történetet mindenki számára emlékezetessé tette.

A vilniusiak törekvése hasonló, mint az egy nappal korábban közönség elé lépő **Jankovics Marcellé**.

Az animáció a vizuálisan megragadhatót – képet, tárgyat – közelebb viszi a nézőhöz, a gyermekhez. Az értő animátor – a jó bábjátékos, a rajzfilmes, stb. - az életet is hozzáadja, amikor a feszültséget, a drámát is hozzákeveri a látnivalókhöz. A teljességet kínálja annak ellenére, hogy látszólag

sok apróság elvész az elvonatkoztatások során. De éppen így jön létre az elixír tisztaságú üzenet.

Horváth Márta egy igen munkaigényes művészeti ág, az animációs filmezés képviselője. A „*Toy story*”, a „*Klónok háborúja*”, a Pixar filmstúdió uralkodása korszakában szerényen követel helyet a kézműves technikával, a kézzel, filmkockáinként odébb mozdított síkfigurákkal készülő animációs film számára. Fejek, kezek, lábak, törzsek és minden egyéb – ezerszámra szerteszt – falon és üvegfalú tárlókban -, bizonyítékul arra, hogy az animációs filmen megvalósuló mozgás csakis temérdek

dek apró elem hangyaszorgalommal való elkészítésével és a mozgató/rendező munkatársak briliáns képességeivel jöhet létre. Az pedig, hogy mindez síkbáb, a fesztiválózó szerencséje.

Álomszép világa, kedves figurái sorra megelevenednek azokon a DVD-ken, amelyeket a kiállítóterben

felállított mini-moziban vetítettünk az érdeklődőknek. A kisebbek még kifestő lapokat is kaphattak.

Negyedikén délelőtt bábkészítéssel folytatódott a rendezvény. A játéktól **Mészáros Gyöngyvér** térített el pár gyermeket, akiknek a világszép kecskebéka történetét játszotta el ismét. A szomszéd előadóteremben több tekintetben is sajátos előadásra került sor. **Somfai Alexandra** a zöldségestől jövet „tért be” egy kis játékra, s a bábfigurák egytől egyig a pultról származtak. A gyerekeket a játékba bevonva dolgozta fel egy kis sün történetét.

A korábbi fesztiválokon számos emlékezetes produkciót rögzítettünk – részben vagy egészben. A **NosztalgiaMix** egy csaknem kétórás válogatás, melyet a **Moziban** vetítettünk két napig.

Délután újra beindult a gépezet. A **Huncutka Bábszínházban** egy kínai mese árnyszínházi bábadaptációja ment, az emeleti galériában folyt a DVD vetítéssel egybekötött kiállítás-látogatás.

A pódiumteremben összegyűlt érdeklődők a **Mikropódium** színeiben fellépő **Aracs Esztert** – az első és eddig egyetlen női „VitézLászló”-st nézhették, aki „*Gulyás Terka, avagy aki a műzlit nem szereti, az rossz ember nem lehet*” címmel a nevezetes vásári hős eseteiből ismert fordulatokon keresztül győzte le a mai popkorn-világ ördögeit.

Aznapra vártuk, de meg is érkezett Vitéz László, aki **Pályi János** kezén forgolódva ismét a pokolba küldte vagy hat ellenségét. Pályi János méltó örökösként a játék végén emlékeztette közönségét arra, hogy ha **Kemény Henrik**, a Korngut família egyetlen élő tagja nem őrizte volna olyan és akkora hűséggel a család örökségét, akkor mi, a mai utódok nemhogy nem láthattuk volna ezt a fergeteges magyar népi figurát, de nem is gondolkodhatnánk arról, hogy **Vitéz László hungarikum** –e vagy sem. Szerintünk - nézők, bábosok, a Magyar Bábjátékos Egyesület, az UNIMA Magyar Központja és a Kemény Alapítvány szerint is az. Itt a feladat mindezt beleduruzsolni az illetékesek fülébe.

Vitéz László a magyar kultúra éppoly fontos alakja, mint az olaszoknál Pulcinella, a briteknél Punch, vagy az északi szomszédnál Kasperl. Karapet – az örmények népi hőse - nevét viseli a jereváni csoport.

Ezek a fickók mindenütt ott voltak - a törököknél ugyanúgy, mint az oroszoknál. Operahősök, újságnevek ..

Ápolnunk kell, mint fontos gyökereket!

A Művelődés Házát a kikapcsolódás zajai, az önfeledt gyermekkacagás töltötték meg.

Az örmény illetőségű **Karpet Bábegyüttes** szerzett vidám perceket a miénktől teljességgel eltérő előadasmódjával. A semmivel össze nem hasonlítható orosz karikatúra-iskola talaján termett gyurmafiguráik - ismert mesék szereplői váltogtatták egymást a nézők előtt. A gyerekek igyekeztek megnevezni a jelenetek szereplőit, mert a helyes tippért ajándékbáb járt.

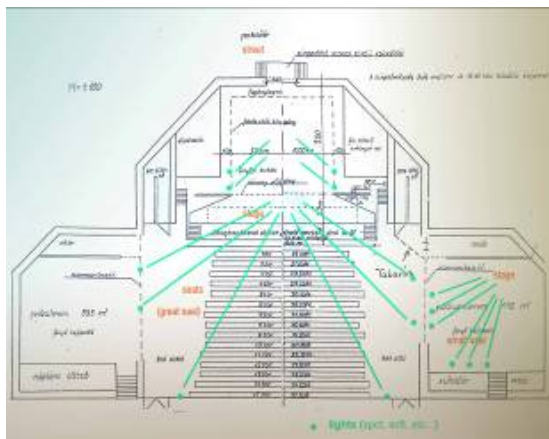
A **Figurina Animációs Kisszínház** (a fesztivál utolsó) előadása nem a megszokott formában zajlott. Klasszikus tárgyjátékként - bábok helyett használati tárgyakkal - mutatták be az ismert Grimm meséket a Hófehérke és a hét törpét, a Nyúl és a sün történetét, a Csipkerózsikát valamint a Piroska és a farkast..

Ez a kicsi magánbábszínház ,immár 28 éves. 40 év után ez volt az első magánbábszínház az országban. Nem nagyon használnak bábukat, megőrizték a bábszínész mesterség idején tanult tárgymozgatás módszerét. A Figurina Bábszínház nagyon izgalmas kínál: minden a nézők előtt kel életre. Ez végképp nem az élő színház utánzata. Tetten érhető a bábjáték lényege, az animáció, a holt anyag élővé varázslása. Eddig minden fesztiválon itt voltak,... nagyon régen volt az első.

Van egy olyan sikerteremtő tényezője a sárospataki bábfesztiválnak, ami mellett nem szabad szó nélkül elmenni.

Makovecz Imre mindentudó épülete az, ami biztosíték arra, hogy a honi és külhoni vendégek - kivétel nélkül - elégedetten távoznak. Egy-egy mászt szorosan követve lefolytatható mindenféle rendezvény – kiállítás, előadás, vitafórum, filmvetítés – a néző mindent megtalál. A szállás, az étkezés a szomszédban. Mindez ez ezután is ugyanígy rendelkezésre fog állni. Vajon, akik felelősök egy ilyen adottság kihasználásáért – legfőként **állami szinten** - tudják-e?

Az idei fesztivál sikeresen zárult, de ez volt az utolsó, mely Szentirmai László **egyszemélyi** szervezésében zajlott. A döntés oka egyszerű:

*„Negyed századdal ezelőtt, 26 éve rendeztem meg az első fesztivált. A Művelődés Háza akkor is – most is - teljesítette a feladatát. Otthont adott mindenféle rangú, ügyességű bábos csoportnak, szóló produkcióknak. A rögzített produkciókat a tanító- és óvójelöltek **a koncepcióm szerint** a szemközti épületben már pedagógiai szempontból vizsgálták, elemezték. Évtizedek óta így ment.*

*Ez – amit mi itt csinálunk - tulajdonképpen nem városi, nem sárospataki feladat. A friss diplomás pedagógusok, akik innen elindulnak, majd mássutt fognak tanítani, más helyen fogják valóra váltani azt, amit Dr. Hoffmann Rózsa, államtitkár július 4-i rádiónyilatkozatában mondott. Szükség van arra, hogy a gyerekeknek az általános iskolában, egyáltalán fiatal korukban **művészettel legyen lehetőségük találkozni.***

*A művészet rendkívül fontos, az **erkölcs** vivőeszköze. Hazaszeretetet, a család szeretetét, a barátság fogalmát - csak úgy - nem lehet beleplántálni az emberi fejekbe. Valahol minden darab a **jóság** és a **gonoszság** állandó harcáról szól, a társak fontosságát, a közösség szükségességét boncolgatja. Ezek azok a kérdések, amelyre **csak művészettel** lehet gyermekek számára megragadható választ adni. Mondhatom, hogy mi itt a magyar állam számára is dolgoztunk, nem csak a közművelődés területén forgolódtunk.*

Az embernek tudnia kell átadni a stafétabotot. Az én erőim végesek, de a kapcsolataim most még alkalmasak, hogy átadjam őket másnak. A fesztivál ismertsége is kötelez, hogy az utódot épp időben bevezessem ebbe a munkába.

NEMZETSÉGI KULTÚRA

LUKÁCS MÁRIA

„PRO CULTURA MINORITATUM HUNGARIAE” díj átadása
Nemzetiségi Gála 2011

A Magyar Művelődési Intézet hagyományteremtő szándékkal szervezte 2005-ben először - az ENSZ 1992. évi nyilatkozatán alapuló – a Kisebbségek Napjához kötődő ünnepi rendezvényét.

2011. december 11-én hetedik alkalommal ünnepeltünk a Nemzetiségi Gálán.

Az első Gála alkalmából 2005-ben díjat is alapított az Intézet a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek számára kulturális tevékenységük elismeréséért: „PRO CULTURA MINORITATUM HUNGARIAE” (a magyarországi kisebbségek kultúrájáért) elnevezéssel.

Az elismerést olyan Magyarországon élő nemzeti vagy etnikai kisebbséghez /bolgár, cigány, görög, horvát, lengyel, német, örmény, román, ruszin, szerb, szlovák, szlovén, ukrán/ tartozó személyek, szervezetek kaphatják, akik/amelyek kiemelkedő tevékenységet végeznek a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek körében az anyanyelvű kulturális örökség megtartásáért, fejlesztéséért, s tevékenységükkel hozzájárulnak a Kárpát-medence népeinek tolerancián alapuló együttéléséhez. (Például: a kulturális közélet, a közművelődés, művészetek, nemzetiségi média, nemzetiségi kultúra mecénása, stb.)

A díszoklevél kétnyelvű, a kitüntetettek munkájának elismerését fogalmazza magyar nyelven és a díjazottak saját anyanyelvén.

Idén az emléklakettet, valamint a díszoklevelet az MMIKL főigazgatósága mellett működő Nemzetiségi Kulturális Szakértői Tanács, valamint a Roma Szakértői Tanács javaslatára hét díjazott vehette át a Budai Vigadó színháztermében.

A „PRO CULTURA MINORITATUM HUNGARIAE” Díj 2011. évi díjazottjai:

Mantzourakis Sarantis buzuki művész, görög nemzetiség

Kanizsa Csillagai folklór együttes, cigány nemzetiség

Hrvatski Glasnik szerkesztősége, horvát nemzetiség

Gannai Asszonykórus, német nemzetiség

Pro Musica Kórus, román nemzetiség

Olivera Mladenovic-Munusic kórusvezető, szerb nemzetiség

Magyarországi Szlovének Szövetsége Apátistvánfalvi Népdalköre, szlovén nemzetiség

A Pro Cultura Minoritatum Hungariae díjakat *Borbáth Erika* az Intézet főigazgatója és *Heilig Ferenc*, a Nemzetiségi Kulturális Szakértői Tanács társelnöke adták át.

A díjátadás során a laudációk felolvasása közben rövid prezentáció mutatta be minden egyes díjazott munkásságát, mely színesebbé, méltóság-
teljesebbé tette a díjátadást.

A Nemzetiségi Gála rangját ünnepi színvonalas programja is biztosította. A Kisebbségek Napjához kötődő rendezvényen részt vett mind a 13 hazai nemzeti és etnikai kisebbség. Egy-egy kiváló eredményt elért fellépő csoport, műfaji megkööttség nélkül mutatta be nemzetisége kultúráját és sajátos művészetét.

Kamp János Kapelle, német fúvószenekar, Budakalász

Zornica Bolgár Hagyományörző Együttes, Budapest

Kanizsa csillagai cigány folklór együttes, Nagykanizsa

Fengari görög táncegyüttes, Budapest

Korjeni horvát asszonykórus, Felsőszentmárton

Polonéz lengyel táncegyüttes, Budapest

Mohács Nemzetiségi Táncegyüttes, német nemzetiség

Kirkósa örmény kvartett, Budapest

Pro Musica Román Kórus, Gyula

Ruszin festőművészek, filmbemutató

Lana és Tara Vujanovity duett, szerb nemzetiség, Budapest

Ozvena – Budapesti Szlovák Kórus

Magyarországi Szlovének Szövetsége Apátistvánfalvi Népdalköre

Dmitro Kirejko, ukrán táncművész, Budapest

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus a Nemzetiségi Gála rendezvényével hagyományt teremtve, méltó módon népszerűsítette a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek kultúráját; és önmagában is értékes kulturális, művészeti eseményt hozott létre.

A gálaprogramban a 13 fellépő csoport mintegy 280 tagja mutatkozott be a Budai Vigadó színpadán. A fergeteges siker remélhetően egy életen át emlékezetessé teszi számukra is ezt az ünnepi estét, melyet mi rendezők - évről-évre - minden fellépőnek egy-egy kicsinyített bronz biloba levél kitűzővel köszönünk meg.

Rendezvényünket megtisztelték jelenlétükkel a nemzeti és etnikai kisebbségek képviselői, országos kulturális szervezetek, az egyházak, ha-

zai és külföldi sajtó, jelentős kulturális intézmények, valamint a Magyarországra akkreditált diplomáciai testületek tagjai is.

Nagy elismerés az is, hogy a média több csatornán tájékoztatott e nemzetiségi kulturális eseményről.

Az eseményhez kötődik reprezentatív, informatív kiadványunk a „*Nemzetiségi Gála 2011*”, mely a köszöntők és a gálaest programja mellett tartalmazza a díjazottak méltatását, valamint röviden bemutatja a fellépő művészeket, együtteseket. A méltatás és az ismertető magyarul és az adott nemzetiség nyelvén is megjelenik. A fényképekkel gazdagon illusztrált kiadványt az esemény napján, a helyszínen, minden résztvevő (meghívott vendég, fellépő és díjazott) ajándékba kapta.

Intézetünk a Nemzetiségi Gálát és a „Pro Cultura Minoritatum Hungariae” díj átadását a jövőben is méltó módon kívánja megrendezni.

További szándék a nemzetiségek kultúrájának, amatőr művészeti tevékenységeinek, az együtt élő népek kultúrájának minél szélesebb körben való terjesztése, megszerettetése a magyar társadalom egészével.

Remélhetőleg sikerül ismételten ösztönözni az évenként sikeresen megrendezendő - a mára már nem csak a magyarországi nemzetiségek körében elismert, jelentős társadalmi eseménnyé vált - gálaprogrammal a hazánkban élő nemzetiségeket arra, hogy sajátos kultúrájukat, értékes hagyományaikat minden eszközzel őrizzék meg és adják tovább az ifjabb generációknak.

SZERZŐINK

DÓRI ÉVA képzőművészeti referens, MMIKL
GYŐRI LAJOS fotóművészeti referens, MMIKL
HUNYADY ZSUZSANNA főosztályvezető, MMIKL
HUSZERL JÓZSEF főtanácsos, MMIKL
KISS LÁSZLÓ az MMIKL Művészeti Tanácsának titkára, a Magyar
Versmondók Egyesületének elnöke
LÁPOSI TERKA színháztörténész
LUKÁCS MÁRIA osztályvezető, MMIKL
PÉTERFI FERENC osztályvezető, MMIKL
PILASZANOVICH IRÉN művészettörténész
SZENTIRMAI LÁSZLÓ ny. főiskolai docens, a Magyar Bábjátékos
Egyesület elnöke
SZÉKELY GABRIELLA módszertani referens, MMIKL
TÓTH ZSÓKA osztályvezető, MMIKL
VARGA FERENC vizuális szaktanácsadó, Mérei Ferenc Fővárosi Pe-
dagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet